

บทที่ 3

วจนลีลาในบทเพลงเพื่อชีวิตของสุรชัย จันทิมาธร

สุรชัย จันทิมาธร เข้าสู่เส้นทางศิลปินเพลงเพื่อชีวิตภายหลังเป็นนักอ่านและลองสร้างงานวรรณกรรม ได้พบปะกับนักเขียนในกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวซึ่งเป็นพวกสนใจศึกษาศิลปะและปรัชญา นอกจากนี้เขายังได้รับอิทธิพลจากงานเขียนของสุวรรณี สุคนธา ลาว คำหอม และงานแปลของนักเขียนตะวันตกอย่าง อัลแบร์ต กามูส์ ผนวกกับได้รับอิทธิพลในด้านเพลงจากนักร้องตะวันตกบ็อบ ดีแลนที่ร้องในท่วงทำนองโพล็คหรือแนวพื้นบ้าน (เสถียร จันทิมาธร, 2525 ก : 51-54) บทเพลงของเขาจึงแปลกและโดดเด่นไปจากบทเพลงโดยทั่วไปในยุค พ.ศ. 2516

เพลงของสุรชัย จันทิมาธรมีเอกลักษณ์ด้านอารมณ์ เขามักหยิบยกความหมายในประเด็นเล็กๆมาเล่า แต่ให้ภาพที่ชัดเจน ดูเหมือนง่าย แต่มีความลุ่มลึกและงดงาม (พงษ์สยาม ฉัตรทอง, 2525 : 23 อ้างถึงใน นวพร สระแก้ว, 2537 : 37) จุดเด่นของเขาก็คืออย่างหนึ่งคือ "การใช้สัญลักษณ์และนัยยะของภาษา" (จตุรรัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์, 2532 : 147) ผู้รับจึงต้องตีความ ซึ่งแสดงถึงความคิดอันลุ่มลึกของเขา

เพื่อจะเข้าใจวจนลีลาของสุรชัย จันทิมาธร จะจำแนกการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของภาษาออกเป็น คำ ประโยค ความเปรียบ สัญลักษณ์ และฉันทลักษณ์ ดังต่อไปนี้

คำ

1. ระดับภาษา

ในวิชาภาษาศาสตร์สังคม ระดับภาษามีหลายระดับ แบ่งตามลักษณะความเป็นทางการสูงสุดลงไปถึงความไม่เป็นทางการเลย เรียกลักษณะภาษาที่แบ่งตามระดับนี้ว่า วจนลีลา (ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ, 2532 : 41) สามารถแบ่งวจนลีลาออกเป็น 5 แบบคือ วจนลีลาแบบตายตัว วจนลีลาแบบเป็นทางการ วจนลีลาแบบปรึกษาหารือ วจนลีลาแบบเป็นกันเอง และวจนลีลาแบบสนทนา (มาร์ติน โจนส์, 1967 อ้างถึงใน ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ, 2532 : 41)

บทเพลงเพื่อชีวิตของสุรชัย จันทิมาธรในทุกช่วง ใช้วิจนลีลาแบบเป็นกันเองมากที่สุด มีลักษณะเด่นคือการใช้คำพื้นๆ ไม่ประดิดประดอย เข้าใจง่าย เหมาะแก่การสื่อสารกับประชาชน โดยทั่วไป เพื่อสร้างความใกล้ชิดและความเป็นพวกเดียวกันกับผู้ฟัง ดังเช่น

ตาตำแกมีเมียชื้อยายมา ทำนา ทำนา มานมนาน
จนมีนายทุนเอาเงินมาพุดจา หว่านล้อมชื้อทีนา

“ตาตำ”

แก เป็นสรรพนามบุรุษที่สาม คำ เป็นชื่อตัว ส่วน ตา มักใช้นำหน้าชื่อชายที่มีอายุ เลยวัยกลางคนเข้ากับ ยายมา ที่เป็นหญิง บทเพลงเล่าถึง ตาตำ เหมือนเล่าเรื่องของคนกันเอง สู้กันฟัง โดยใช้คำไทยระดับชาวบ้าน เช่น เมีย ทำนา นมนาน

ข่าวคราวสังคม
ชาวบ้านหนีไปทำงานเมืองกรุง
ทิ้งคานกระบุง เปลี่ยนผ้าถุงนุ่งกางเกงยีนส์
ผู้ชายขายแรงเพื่ออยู่ ผู้หญิงขายตัวเพื่อกิน

“บ้านนาสะเทือน”

คำกริยาเด่นในเพลงนี้ คือ หนี เป็นคำพื้นๆ เข้าใจง่ายและกระชับกว่า อพยพหรือโยกย้าย และยังสื่อการดิ้นรนเพื่อให้พ้นจากปัญหาได้ดีกว่า ส่วนคำกริยาอื่นๆ คือ ทิ้ง เปลี่ยน นุ่ง ให้ภาพความเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน อยู่ และ กิน ถึงแม้ได้ยินโดยทั่วไปแต่เมื่ออยู่ในประโยค “ผู้ชายขายแรงเพื่ออยู่ ผู้หญิงขายตัวเพื่อกิน” ก็แสดงความจำเป็นและน้ำหนักรของปัญหาที่ควรต้องช่วยกันแก้ไข การใช้คำลักษณะนี้พบในผลงานเพลงอื่นๆ อีก ดังเช่น

หางานกันเป็นว่าเล่นแต่ไม่เห็นจะได้งานทำ
ประตูโรงงานปิดด่านกันขวางพวกเรา
นายทุนไม่ยอมให้เข้าต้องย่ำเท้าเตะฝุ่นต่อไป
ข้าวแพงถูกทวงค่าน้ำค่าไฟ
หาเงินชำระไม่ได้ที่จะนอนก็แทบไม่มี

“คนตกงาน”

เข้าตื่นขึ้นมา	แกะขี้ตาก็ล้างหน้าถูฟัน
ทำนั่นทำนี่ทำนี่ทำนั่น	จนตะวันสายโค้ง
โรงเรียนก็อยู่ไม่ห่าง	ระยะทางไม่ยาวเย็นโย้
ครูบาอาจารย์ท่านรอ	อยู่ไหนกันหนอนายจำปาตื่นโต

"จำปาตื่นโต"

นอกจากนี้สุรชัยยังใช้ คำภาษาปาก ซึ่งประกอบด้วยคำสแลง คำย่อ คำยืมภาษาอังกฤษและคำที่ไม่สุภาพเพื่อสื่อความหมาย ดังตัวอย่าง

เราเคยลุ่มหลงต่อพลาสติกแบรนด์ เมตอินเจแปน แอนด์ ยู เอส เอ...
ได้เรื่อนพังกๆที่เอียงเร่เท่ ชีวิตไปเกมีแต่เกือกคู่กรรม

"คาราวาน"

พลาสติก แบรนด์ เมตอินเจแปน แอนด์ ยู เอส เอ เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ รวมทั้ง ยูเอสเอ ที่เป็นคำย่อของชื่อประเทศสหรัฐอเมริกา สุรชัยเลือกใช้ เกือก แทน รองเท้า เพราะแสดงลักษณะภาษาชาวบ้านมากกว่า และเสียงพยัญชนะต้น /ก/ ของเกือก ก็สัมผัสกับเสียงพยัญชนะต้นของ กรรม

เขาอุยเขาประนาม	ตามทำนองสัตว์กะหมา...
ไม่เคยมีคนเลี้ยง	ไม่เคยเกียงดวงกูเอง...
เกิดมาเป็นอย่างนี้	นี่แหละเรื่องของหมาไทย

"หมาไม่มีชื่อ"

อุย หมายถึง ถ่มน้ำลายแสดงความรังเกียจ ดูถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม คำว่า หมา กับ กู ซึ่งใช้เรียกแทนตัวเองของสุนัข อาจจัดว่าไม่สุภาพ แต่สุรชัยจงใจใช้เพื่อระบายความรู้สึกด้อยต่ำกตด้นของสุนัขให้ชัดเจนขึ้น

ยามเช้าก็ย่ำเท้าไปกินข้าวแกง	ยามแลงบางครั้งก็ท้องหิวโซ
จำใจเซ็นไอ้เนี้ยว ไอ้โก	ใครจะทนแสบใส่ให้ใจ ไร่เอ๋ย
วันนี้ไม่มีอะไรจำนำ	ย่ำต๊อกตอกย่ำเจ็บซ้ำใจเรา
ใครเขาจะรู้จะเห็นความจริง	ไม่รู้จะไปสูงส่งกับใคร
จนเงินจนงานไปทุกที	สังคมสังคมไทยหรือนี่แม่เจ้าเหวย เออ...
สิ่งของสิ่งกินสิ่งขายมากมี	ช่วยตรงเงินจะซื้อไม่มี
จนต้องทนเก็บก้นนุหรี	ก็ยังเคย

“ข้างถนน”

เซ็น มาจาก sign แปลว่าลงลายมือชื่อ เซ็น ในที่นี้หมายถึง ลงลายมือชื่อเป็นหลักฐานเมื่อติดค่างค่าสินค้ากับ “ไอ้เนี้ยวไอ้โก” ไอ้เนี้ยวไอ้โก ในที่นี้หมายถึง พ่อค้าเชื้อสายจีนเป็นชื่อและคำเรียกเจ้าของร้านขายสินค้าหรืออาหาร ผู้ร้องจำใจต้องติดค่างเงินไว้เพื่อให้ได้อาหารมาประทังชีวิตเพราะไม่อาจ “ทนแสบใส่” ได้ นั่นคือ อากาศหิวมากไม่มีอาหารตักถึงท้องเมื่อน้ำย่อยซึ่งเป็นกรดออกมาในกระเพาะก็จะเกิดอาการแสบท้อง ส่วนคำว่า ช่วย เป็นคำไม่สุภาพที่คนทั่วไปพูดกัน หมายถึง โชคร้ายเคราะห์ร้าย

มีแต่ฝุ่นมีแต่แดด มีแต่ลมแล้งแล้ง ของแพงนั่นก็ของเจแปน
ไอ้ไอ้ เจแปน ชุปเปอร์มาเก็ต เมดอินเจแปน เอฟเวอร์ริงส์...
แต่มรสุมปีสองหกเดือนตุลาคันหนักเหลือ
น้ำเหนือไหลมาท่วมฟ้าไทยแลนด์

“เมดอินเจแปน”

บทเพลงนี้สุรชัยใช้คำภาษาอังกฤษ เจแปน เป็นชื่อภาษาอังกฤษของประเทศญี่ปุ่น ชุปเปอร์มาเก็ต เมดอินเจแปน เป็นศัพท์ภาษาอังกฤษที่คนในเมืองที่คุ้นกับภาษาอังกฤษเข้าใจดี ส่วน เอฟเวอร์ริงส์ เป็นคำทับศัพท์เพื่อล้อคนชอบพูด “ไทยปนฝรั่ง” “ปีสองหกเดือนตุลา” เป็นคำย่อที่คนทั่วไปพูดกันในชีวิตประจำวัน

ถึงบ้านตื่นเขาผู้เฒ่าหัวเราะ ไซว่าเย้ยหยันเยาะกุสมเพชมิงนะซี

“เสื่อร้องไห้”

ตื่นเขา เป็นภาษาปากหมายถึง เริงเขา ส่วน “กุสมเพชมิงนะซี” สามารถกระทบ
อารมณ์ผู้ฟังได้มากกว่าคำพูดที่ถือว่าสุภาพ

ทำงานไม่นานเห็นบ้านหนึ่งหลัง

รถยนต์จะนั่งก็เป็นเรื่อง ธรรมดา ธรรมดา ธรรมดา ธรรมดา

ลูกลูกก็เป็นภาษาประกฤต ฟุตฟิตฟอर्फาย ตั้งแต่เกิดมา

อะไรดูดีละขอเพียงตั้งใจ ลาก่อนเมืองไทยด้วยพัฒนา

มันช่างน่าอยู่เสียนี้กระไร เป็นมะริโกยเสียเลยดีกว่า

“มะริโกย”

เพลงนี้เสียดสีคนไทยที่ไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาว่ามุ่งความสะดวกสบาย

“ธรรมดา ธรรมดา” ฟังคล้ายกำลังสะกดคำอย่างมีอารมณ์ขันไม่เคร่งเครียด ส่วนสำนวน

“เป็นภาษาประกฤต” ก็เป็นคำพูดอย่างล้อๆแบบที่ชาวบ้านพูด แทนข้อความว่า “พูดภาษา

อังกฤษได้” สอดคล้องกับ “ฟุตฟิตฟอर्फาย” เป็นสำนวนหมายถึง ออกเสียงสำเนียงภาษา

อังกฤษอย่างเจ้าของภาษาหรือคนไทยที่กลายเป็นคนอเมริกันแสดงความทันสมัย “มะริโกย”

เป็นคำแสลงที่สุรชัยคิดเอง น่าจะหมายถึง คนไทยในอเมริกา

2. การใช้คำซ้อน

สุรชัย จันทิมาธรเลือกใช้คำซ้อนเพื่อสร้างน้ำหนักของความหมายทั้งคำซ้อนแบบเน้น

เสียงคล้องจอง เช่น เรียนรู้ มุ่งมั่น และคำซ้อนไม่เน้นเสียง เช่น อับจน พุดจา สังเกตได้ว่า

คำซ้อนเหล่านี้ปรากฏในภาษาพูดในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป จึงให้ความรู้สึกที่ผู้ร้องมา

เล่าเรื่องให้ฟังอย่างเป็นกันเอง ในขณะที่สามารถใช้คำซ้อนสื่อภาพและอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

ดังใน บทเพลงที่จะกล่าวต่อไป

ตาต้าแก่ทำนามีเรี่ยวแรง	ควายดำเขาตู้ไถนาดี
ตาต้าแกมีเมียชื้อยายมา	ทำนา ทำนา มานมนาน
จนมีนายทุนเอาเงินมาพูดจา	หว่านล้อมซื้อที่นา
โรงนาแปรเปลี่ยนเป็นโรงงาน	ตาต้าสร้างบ้านใหญ่กว่าเดิม
มีเงินไม่นานก็หมดไป	จากชาวนามากกลายเป็นกรรมกร
ครอบครัวตาต้า	เดือดร้อนเป็นธรรมดา
เพราะที่นา	หลุดลอยไป

“ตาต้า”

ตาต้าเป็นชาวนามีเรี่ยวแรงดี “เรี่ยว” แปลว่า แรง กำลัง ไม่ปรากฏตามลำพังในภาษาไทยปัจจุบัน “แรง” แปลว่า กำลัง เมื่อมารวมเป็นคำซ้อนว่า “เรี่ยวแรง” หมายถึง แรงกำลังของร่างกาย นั่นคือตาต้าเป็นคนแข็งแรงสูงงานหนักเช่น การทำนาได้ ถึงแม้ว่าแก่ประกอบอาชีพนี้มา “มนาน” เป็นเวลาที่นานมากแสดงว่าไม่ใช่คนหนุ่ม จนเมื่อ “มีนายทุนเอาเงินมาพูดจา หว่านล้อมซื้อที่นา” คือ พูดโน้มน้าวตะล่อมให้ตาต้าขายที่นาแก่ตน ผลก็คือ “โรงนาแปรเปลี่ยนเป็นโรงงาน” “แปร” แปลว่า กลายไปจากลักษณะเดิม “เปลี่ยน” หมายความว่า ทำให้กลายเป็นสิ่งใหม่ “แปรเปลี่ยน” ย้ำการกลายสภาพที่โรงนาเปลี่ยนเป็นโรงงานอย่างไม่เห็นลักษณะเดิม ความแปรเปลี่ยนสุดท้ายคือ “ครอบครัวตาต้า เดือดร้อนเป็นธรรมดา” “เดือดร้อน” ในที่นี้ แสดงความทุกข์อย่างยิ่งทั้งทางกายภาพและจิตใจของครอบครัวตาต้าซึ่งมีหัวหน้าครอบครัวคิดผิด ผู้ฟังจะเข้าใจได้ว่า บ้านใหญ่ที่สร้างหลังจากการขายที่นาไม่สามารถช่วยอะไรได้ อาชีพกรรมกรที่มาแทนที่อาชีพชาวนาเมื่อเงินหมดไป ก็ไม่ได้ให้ความสุขอย่างชีวิตชาวนา สรุปได้ว่า “เดือดร้อนเป็นธรรมดา เพราะที่นาหลุดลอยไป” “หลุดลอยไป” ให้ความรู้สึกว่าย่ำแย่ไปอย่างไม่สามารถคิดว่าคืนมายึดถือไว้ได้อีก

มองดูความจริงซี พี่น้องผองเพื่อน
 มองดูความจริงซี ชั่วดีโปรดเตือน
 มองเห็นผู้คนหลาย เห็นความตาย ความอยาก
 มองเห็นผู้ซุ่มเหงบรรเลงเพลงชื่อ " กตซี "
 มองเห็นผู้คนแค้นทั้งแดนดินดั่งแดนบาป

มองหาก็มองหาย ความจริงตาย เลือดแดงอาบ
ถูกเขาปราบเขาปราบ เขาตาม
เขาตาม เขาตามหาเพื่อฆ่าเช่น

“ตายสิบเกิดแสน”

คำสอน “พี่น้องผองเพื่อน” เป็นคำเรียกผู้รับสารซึ่งหมายถึงประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นเสมือนญาติและเพื่อนที่สุภชัยเรียกร้องให้มองดูความจริง อันประกอบด้วยความตาย ความมอดอยากของประชาชน ที่มาจากการใช้อำนาจในทางที่ผิด “ข่มเหง” และ “กดขี่” ประชาชน “ข่มเหง” ในที่นี้ แปลว่า ใช้อำนาจและอำนาจรังแกเบียดเบียนผู้อื่น มีความหมายไปในทำนองเดียวกับ “กดขี่” คือ ข่มให้อยู่ใต้อำนาจ ผลที่ตามมาคือ “ผู้คนแค้นทั้งแดนดินดังแดนบาป” ถ้าผู้ใดไม่ยอมหรือเรียกร้องความเป็นธรรมก็จะถูกรังควานตามล่าตาม “ฆ่าเช่น” การสลับตำแหน่งจากคำสอนที่เคยชินว่า “เช่นฆ่า” ช่วยเพิ่มความเด่นของคำให้ผู้ฟังประจักษ์ในความรุนแรงนั้น

สาวน้อยเจ้าไปไหนนั้น	สาวน้อยเจ้าไปไหนกัน
ดวงตาคือแววไฝ่ฝัน	ดวงใจคือแววมุ่งมั่น
ส่งยิ้มพลันโลกสดสวยงาม	
เขาสูงฟ้าครามน้ำเย็น	คนคอยชานาซากาเชียว
เรียนรู้ไม่มีว่างเว้น	ตามทางทอดยาวเลื้อยเล่น

“สาวน้อย”

ดวงตาสาวน้อยมีแวว “ไฝ่ฝัน” สื่อความมุ่งหวังของสาวน้อยที่ปรากฏออกมาทางแสงของดวงตา “ไฝ่” หมายถึง มุ่งหวัง เมื่อมารวมกับ “ฝัน” เป็น “ไฝ่ฝัน” ก็เน้นย้ำความมุ่งหวังจากดวงใจซึ่งเปล่งแสงด้วย จึงกล่าวว่า “ดวงใจคือแววมุ่งมั่น” หมายความว่า ดวงใจฉายพลังแห่งความตั้งใจอย่างแน่วแน่ สอดคล้องกับที่เธอ “เรียนรู้ไม่มีว่างเว้น”

เมื่อเธอ “ส่งยิ้มพลันโลกสดสวยงาม” คำ “สด” เมื่อมาประกอบข้างหน้าคำว่า “สวยงาม” ก็ยิ่งย้ำความงามอย่างสดชื่นสดใสมิซิวิตชีวาที่เกิดขึ้นขณะเธอ “ส่งยิ้ม” เส้นทางของเธอ “ทอดยาวเลื้อยเล่น” ไม่ว่าจะผ่านเขาสูงหรือ “คนคอยชานาซากาเชียว” คำว่า “ยาก” แปลว่า ลำบาก มีความหมายคล้ายกับคำว่า “เชียว” ซึ่งหมายถึง ยากจนข้นแค้น เมื่อมารวม

กันเป็นยากเข็ญ ก็ยิ่งเพิ่มน้ำหนักให้เข้าใจในความทุกข์ยากลำบากของชาวนาเมื่อต้องอยู่อย่าง
อดคัดขัดสน เมื่อใช้ในเพลงนี้สื่อความหมายว่า ความยากเข็ญของชาวนามีสิ่งที่ควรเรียนรู้
หรือกล่าวได้ว่ามีค่าควรแก่การเรียนรู้

คำช่อนบางคำสุรชัยใช้กลวิธีใช้คำสลับที่กันเพื่อย้ำน้ำหนักและดึงดูดให้สะดุดใจมาก
ขึ้น เช่น ดินแดน เป็น แดนดิน เช่น "มองเห็นผู้คนแค้นทั้งแดนดินดั่งแดนบาป" ("ตายสิบเกิด
แสน") เช่นฆ่า เป็น ฆ่าเช่น เช่น "เขาตาม เขาตามหาเพื่อฆ่าเช่น" ("ตายสิบเกิดแสน")
เปลี่ยนแปร เป็น แปรเปลี่ยน เช่น "โรงนาแปรเปลี่ยนเป็นโรงงาน" ("ตาคำ")

3. คำภาษาถิ่น

บางเพลงสุรชัยใช้คำภาษาถิ่นมาผสมกับภาษามาตรฐานเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา
เพลงที่แสดงชีวิตชาวนาและชาวบ้านในภาคอีสานอันเป็นมาตุภูมิของเขา ผู้ฟังจึงรู้สึกว่ามันจริง
และมีชีวิตชีวา

สุรชัยมักใช้เสียง /ฮ/ แทนเสียง /ร/ ในคำไทยอย่างสม่ำเสมอ ตามระบบเสียงภาษา
ถิ่น ส่วนใหญ่เป็นคำที่มีใช้ในภาษาไทยทั่วไป ต่างกันที่เสียงพยัญชนะต้น และใช้ คำว่า "บ่"
แทนความหมายว่า "ไม่" ในบทเพลงที่ใช้ภาษาถิ่นอีสาน ดังจะยกตัวอย่างในบทเพลง
"ข้าวคอยฝน" และ "หมายเหตุจากหมู่บ้าน"

หมู่บ้านเฮา ก็คือหมู่บ้านเฮา เก้าแ่ก่ตั้งแต่ก่อน อยู่กันมานาน
เขาอยู่กันมานาน อยู่ยามไปตามมี ผีเฮือนบ่เคยปาก ผีจากเมืองมาหา
ผีห้าบ่เคยเว้น ร้อนเย็นก็พออยู่ ร่วมหมู่ร่วมมา
บ่เคยเห็น ทั้งบ่เคยเฮียน บ่อ่านบ่เขียน เพียรหนักแต่แรงงาน...
บัดนี้ห่างหน คนหนุ่มสาว คนเฒ่าอยู่เฮือน เด็กน้อยอยู่เฮือน
ทุกอย่างมันกลางเลือน เหมือนอยู่ในความตาย...

"หมายเหตุจากหมู่บ้าน"

อยู่อย่างข้าวคอยฝน บ่พันราแรงแห่งตาย
ชีวิตชีวาน่าหน่าย จะหมายสิ่งหมายไม่มี
จากบ้านเกิดเมืองนอน พเนจรลูกเล็กเด็กแดง
สองขาของเรามีแสง ตะวันสีแดงส่องทาง

“ข้าวคอยฝน”

ในแง่คำศัพท์บางคำบางครั้งมีคำที่เป็นชื่อสิ่งของเครื่องใช้ และมีคำที่ใช้ต่างจาก
หมวดคำในภาษามาตรฐาน ดังในเพลง“หมายเหตุจากหมู่บ้าน” คำว่า ปาก เป็นคำกริยากรรม
หมายถึง พูด ไม่ใช่คำนามอย่างในภาษากลางๆ นอกจากนี้ยังมีคำโบราณที่ไม่ปรากฏในภาษา
กรุงเทพฯแล้วเช่น งาม ที่แปลว่าตอนเช้าในเพลงต่อไปนี้

...ยังมีเสื้อหวาย หนังสือตัวและยาป่า
ทั้งกระต๊อบตระกร้า ก็เอามาหลาย
มาแลกมาซื้อ ก็เปลี่ยนก็ขาย
พรุ่งนี้ตอนงาย เราจะออกเดินทาง

“กองเกวียนบ้านไพร”

ชาวบ้านนำของหลายสิ่งหลายอย่างมาขาย มีทั้ง “เสื้อหวาย หนังสือตัวและยาป่า
ทั้งกระต๊อบตระกร้า ก็เอามาหลาย” สินค้าเหล่านี้ล้วนเป็นของที่ชาวบ้านป่าหาและทำขึ้นเอง
กระต๊อบเป็นภาชนะใส่ข้าวหนึ่งสุกของชาวอีสาน เป็นภาชนะอย่างหนึ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวันแทบ
ทุกครัวเรือน หลาย เป็นส่วนขยายในกริยาวลี “เอามาหลาย” หมายถึงเอามาก ในภาษา
กรุงเทพฯคำว่าหลาย มักมีคำลักษณะนามตามเช่น หมวกหลายใบ เด็กหลายคน ในบทเพลงนี้
ชาวบ้านนำสินค้าพื้นบ้าน “มาแลกมาซื้อ ก็เปลี่ยนก็ขาย” ผู้ใดไม่มีเงินซื้อ ก็เอาสิ่งของที่มีอยู่
มาแลกเปลี่ยนกันได้ การแลกเปลี่ยนกันเป็นการค้าขายแบบง่ายๆด้วยมีน้ำใจไมตรีต่อกันของ
ชาวบ้าน บ่งชี้ถึงวิถีชีวิตที่เกื้อกูลและจริงใจต่อกัน ไม่ยึดติดกับกำไรและเงินทอง ถ้าใครต้องการ
ซื้อขายแลกเปลี่ยนกันก็ให้มากันวันนี้เพราะ “พรุ่งนี้ตอนงาย เราจะออกเดินทาง”

นอกจากภาษาอีสานแล้วสุรชัยยังใช้ภาษาถิ่นเหนือในลักษณะเดียวกันกับภาษาถิ่นอีสาน ดังเช่น เพลง “ประสาจาวดอย”

มาเตอะคนดี มาฟังพืหนา มาเตอะเข้ามา มาช่วมฟังเพลง
 พี่ชอบ่เก่ง พี่อุ๋บ่จ้าง สมาเตอะเจ้า หมู่เฮาจาวดอย แต่่น้อยจนใหญ่
 ยะนายะไซ้ ยะสวนด้วยแสง
 ตะวันทองแดงคือแสงเลือดเขา ช้อนเหนือไหล
 ยามอยู่บ่ได้นอน ยามอยากบ่ได้กิน บ่เคยได้ยิน บ่เคยได้ฟัง
 บ่มีโรงสี บ่มีโรงหนัง บ่มีสตางค์
 มีแต่เกลือเม็ดน้อย กับผักกาดจ้อ
 มาเตอะ มาเตอะมากันหลายหลาย
 เติงหญิงเติงชาย พร้อมหน้า พร้อมตา
 มากินเหล้าป่า ประสาจาวดอย มะเซิญขึ้นเฮือน
 อุ๋กันไป มะเซิญขึ้นเฮือน อุ๋กันไป
 นะพืน้องเฮ้ย หมดเชียง

“ประสาจาวดอย”

ภาษาถิ่นเหนือในเพลงนี้เป็นภาษาที่ “จาวดอย” หรือชาวดอยใช้พูดกัน ผู้ขับร้องที่เปรียบตนเองเหมือนชาวดอยคนหนึ่งชักชวนหญิงสาวชาวดอยให้มาร่วมฟังเขาร้องเพลง และออกตัวว่า “พี่ชอบ่เก่ง พี่อุ๋บ่จ้าง” หมายความว่า พี่ขับร้องเพลงไม่เก่ง พูดก็ไม่เป็น ในตอนกลางวันที่เราทำงาน ชาวดอยตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ต้องช่วยกันทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อยทั้ง “ยะนายะไซ้ ยะสวนด้วยแสง” คือ ทำนาทำไร่ทำสวนด้วยแรงงานคน ไม่มีเครื่องจักร จน “ช้อนเหนือไหล” วิถีชีวิตชาวดอยนั้นเรียบง่าย ไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกหรือสิ่งบันเทิง “บ่มีโรงสี บ่มีโรงหนัง” ดำข้าวสารกินเอง ไม่มีโรงภาพยนตร์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และชาวดอยส่วนใหญ่ก็ “บ่มีสตางค์” ดังนั้นกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายอารมณ์หลังทำงานก็คือ “มาช่วมฟังเพลง” ร่วมร้องเพลงฟังเพลงกัน “เติงหญิงเติงชาย พร้อมหน้า พร้อมตา” เติง ตรงกับคำว่า ทั้ง ในภาษากรุงเทพฯ ผู้ร้องชักชวนผู้ฟังทั้งหญิงและชาย “มากินเหล้าป่า ประสาจาวดอย” และมาร่วมพูดคุยกัน “อุ๋กันไป มะเซิญขึ้นเฮือน อุ๋กันไป นะพืน้องเฮ้ย หมดเชียง” การ

เชื้อเชิญขึ้นเรือนโดยไม่มีข้อแม้และไม่กีดกันไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามแสดงถึงความไว้เนื้อเชื่อใจความ
 อบอุ่นเป็นกันเองและรักใคร่กลมเกลียวกันในหมู่ชาวตอย ใช้ภาษาถิ่นเหนือในเพลงนี้สอดคล้อง
 กับเนื้อหาที่แสดงความงามในวิถีชีวิตชาวตอย เพิ่มความรู้สึกอบอุ่นคุ้นเคยกันมากขึ้น
 นอกจากนี้ยังมีภาษาชนกลุ่มน้อยในเพลง “โอบอນปองซา” ดังนี้

โอบอณปองซากะสาลี	โอบอณปองสาลีกะปองปอย
โอบอณปองปอยกะปองอ็อก	ปองอ็อกตึกตึก อูโองิงกะเปิลแอม
ไม่ได้ข้าวกินก็กินข้าวโพด	ไม่ได้ข้าวโพดก็กินหน่อ
ไม่ได้หน่อกินก็กินน้ำ กินแต่น้ำ	กินแต่น้ำ อยู่ไม่นานก็ตาย

“โอบอณปองซา”

เพลงบอกถึงความอดอยากของผู้ร้องที่ไม่มีแม้แต่ข้าวจะรับประทาน จึงหันไปหา
 ข้าวโพดหรือหน่อไม้มารับประทานแทนข้าว แต่ก็คงจะมีจำนวนไม่มาก ผู้ร้องจึงร้องอย่างประชด
 ว่า “กินแต่น้ำ กินแต่น้ำ อยู่ไม่นานก็ตาย” การร้องเพลงด้วยภาษาถิ่นในเพลงนี้ยาวถึง 4 วรรค
 สร้างอารมณ์ร่วมว่ามาจากเจ้าของประสบการณ์จริงๆ แล้วจึงร้องแปลเป็นภาษาไทยให้เข้าใจ
 เนื้อความ

ภาษาถิ่นเขมรปรากฏใช้ในเพลง “ขยม” เช่น “หลายชวบปีนี่หนอ เสียงของเจเรียงอยู่
 ไทน มีแต่เสียงของลูกปืนลูกไฟ ลูกบอมบ์ก็องไปทั่วแคว้น... ปวงประเจียทั่วแดน ที่ยังให้หยัดสู
 มั่น” สร้างความรู้สึกสมจริงว่าเป็นคำคร่ำครวญของคนพื้นถิ่นอย่างแท้จริง

กล่าวได้ว่า สุรชัยใช้คำพ้องฟังเข้าใจง่าย เป็นภาษาที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน มี
 ลักษณะไม่เป็นทางการ สร้างความรู้สึกเป็นกันเองเสียเป็นส่วนใหญ่ บางเพลงก็เรียกผู้ฟังอย่าง
 ใกล้ชิดเหมือนญาติสนิท เช่น พี่น้อง หมูเฮา นอกจากนี้ยังใช้ภาษาถิ่นเพื่อความสมจริงตาม
 เนื้อหาเพลง ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาถิ่นอีสานอันเป็นภาษาบ้านเกิดของเขาและมีภาษาถิ่นเหนือใน
 บางเพลง เพื่อมุ่งสร้างความรู้สึกเป็นกันเอง เป็นพวกเดียวกันและสร้างความใกล้ชิดสนิทกับผู้ฟัง
 มากขึ้น

4. คำทำเนียบกวี

คำทำเนียบกวีเป็นคำที่ไม่ได้ใช้กันในภาษาทั่วไป แต่เป็นคำที่มักใช้ในวรรณคดี ประเภทร้อยกรองที่เป็นกวีนิพนธ์ เป็นคำที่มีความไพเราะสละสลวยช่วยให้บทกวีมีความไพเราะ เพราะพริ้งตึงใจ

สุรชัยใช้คำทำเนียบกวีในบทเพลงของเขาเพื่อเพิ่มความไพเราะเสนาะหูและให้ความหมายที่ลึกซึ้งมากขึ้น

4.1 คำเรียกธรรมชาติ

คำทำเนียบกวีที่สุรชัยกล่าวถึงธรรมชาติส่วนมากจะเป็นการกล่าวถึงป่าไม้ โดยใช้คำว่า “พนา” และ กล่าวถึง ต้นไม้ใช้แทนว่า “พฤกษา” ในหลายบทเพลง

แสงแดดส่อง ยามเช้าในพนา อุ่นละมุนพฤกษา นานาพันธุ์

“คาราวาน”

แสงแดดยามเช้าส่องทาบทาลงมาในป่าไม้ ช่วยเพิ่มความอบอุ่นแจ่มใสแก่เหล่าต้นไม้ “นานาพันธุ์” สร้างความรู้สึกกระปรี้กระเปร่าและมีชีวิตชีวาในวันใหม่

ฉันเป็นดอกไม้ เกิดในป่าดงดอน

สดสวยตามโชดซอน หมู่มกรเฝ้าดอมดม..

ใจไม่คิดอะไร อยู่ต่อไปเพื่อมวลพฤกษา

กลีบใบไม่เคยไร้ค่า ช่วยกันสร้างสาชีวิตให้งาม ...

ฉันเป็นดอกไม้ คือนิยายของแผ่นดิน

แต่มีสีที่วโรฉิน ไม่เคยสิ้นกลิ่นหอมจรุง

“ฉันเป็นดอกไม้”

ภาพดอกไม้ นานาชนิดที่เกิดในป่าแทรกอยู่ตาม “โชดซอน” มีแมลงภู่มิ่งบินมา “ดอมดม” และช่วยแพร่พันธุ์ให้ “มวลพฤกษา” หลากชนิด และภาพดอกไม้ชนิดต่างๆที่ช่วยเติมสีสันให้กับแผ่นดินมีความสวยงาม สร้างความรู้สึกสดใสเบิกบาน และหอมระรื่นชื่นใจกับกลิ่นดอกไม้ที่หอม “จรุง” ใจ

เย็นฝนพรำพสุพฤกษา พรหมไม้ป่าสดไลในวสันต์

หัวใจเราน้ำขึ้นเช่นดั่งคืนวัน ผืนและไผ่โลกใหม่ต้องเป็นของเรา

“ยิ้มกลางสายฝน”

ภาพสายฝนที่กำลัง “พรำพสุ” ลงสู่มวลไม้ในป่าในฤดูใบไม้ผลิ เติมความรู้สึกชุ่มชื้น
น้ำเย็นแก่ “หัวใจเรา”

อัลลม แผ่วผิวใบไม้หริตร้องเรไรคนตรี

“คำลง”

สายลมที่พัดผ่านใบไม้ เป็นเสียงที่ไพเราะแผ่วเบานุ่มนวล เมื่อผนวกกับเสียง
“หริตร้องเรไร” ซึ่งเป็นเสียงดนตรีจากธรรมชาติ ช่วยสร้างความรู้สึกรื่นรมย์แก่คนฟัง

ผืนของเจ้าดูเลิศล้ำธาวิณย์

ผืนเจ้าผืนว่าโลกพิสุทธิ์เมดิองมลัง

ไฉ่ยามนี้ระวีแดงแสงโรยรา

สกฤณาเจ้าบินตัดฟ้าสู่รัง

บินไปเกิดเจ้านกน้อยผู้นำซึ่ง

ตราบซีพียงชีวิตเจ้าก็ต้องบิน

“หนุ่มพเนจร”

“เลิศล้ำธาวิณย์” แสดงภาพสูงส่งของ “ผืนของเจ้า” ในความผืนของหนุ่มพเนจรนั้น
โลกสดใสบริสุทธิ์ งามทุกไผ่เป็นประกายเรืองรองสูงค่า ตัดกับภาพความจริงที่ดวงอาทิตย์
ยามเย็นกำลังอ่อนแสงเป็นสีแดง จะลาลับฟ้า และนกกำลัง “บินตัดฟ้าสู่รัง” ซึ่งหมายความว่า
หนุ่มผู้นั้นต้องพากเพียรต่อไป คำทำเนียบบทก็คือ ระวี* สกฤณา สร้างความรู้สึกว่าสิ่งที่ยกมา
กล่าวนี้มีความสำคัญยิ่งใหญ่ไม่แพ้โลกแห่งความผืน

*ที่ถูกต้องเขียน รวี ตามหลักการเขียนคำบาลี

นอกจากภาพธรรมชาติที่สวยงามแล้วสุรชัยยังใช้คำทำเนียบกวีในบทเพลงที่สื่อความ
ลึกซึ้งของธรรมชาติ

ลมหายใจแห่งพงพนา ...

พายุร้ายร้ายมนต์เขียดเขื่อน คือเสียงเตือนแห่งพงพนา

"พงพนา"

บทเพลงสื่อถึงความลึกซึ้งน่าสะพึงกลัวของ "พงพนา" ดงป่าที่รกทึบไปด้วยต้นไม้
ด้วยประโยค "พายุร้ายร้ายมนต์เขียดเขื่อน คือเสียงเตือนแห่งพงพนา"

พลันเสื่อคำรามเหมือนฟ้าคำรน เหมือนฟ้าคำรน...

ฟังดูไม่ใช่เสียงเสื่อคำรน แต่เป็นความทุกข์ทรมานคร่ำครวญในที่

"เสื่อร้องไห้"

สุรชัยใช้คำว่า "ฟ้าคำรน" แทนคำว่า "ฟ้าร้อง" ในภาษาปกติ เพื่อสร้างความรู้สึกว่ามี
เสียงดังกึกก้อง มีการแสดงออกเหมือนมีชีวิต

นอกจากนี้ยังบรรยายด้านความโศกเศร้าในธรรมชาติดังนี้

ไอ้คืนนั้นดาวเดือนหม่น ทุ่งนาก็กันร่ำไห้ ป่าไพรร้องระงม

บ้านนาสะเทือนแรงลม จ่อมจม อาลัยแม่

"บ้านนาสะเทือน"

สุรชัยใช้คำว่า หม่น แทน เศร้า และ ร่ำไห้ แทน ร้องไห้ เพื่อเน้นความเศร้าโศกให้
หนักหน่วงขึ้น "ดาวเดือนหม่น" นั้น ไม่ได้เศร้าเพียงอย่างเดียวแต่ทั้งเศร้าและหม่นหมอง
ตรอมตรมด้วย ส่วน ร่ำไห้ ก็เป็นอาการที่หนักหน่วงกว่า ร้องไห้ คือ ร้องไห้อย่างสะอึกสะอื้น
พร้อมร่ำพันคร่ำครวญไปด้วย

กุลา กุลา ฟ้ำสีแห่งดินสีโหย

“กุลา”

“ฟ้ำสีแห่ง” เป็นฟ้ำที่ไม่สดใสสื่อถึงความหดหู่หมัดหวัง สัมผัสกับ “ดินสีโหย” สื่อถึง

ความอ่อนล้า อ่อนกำลังหมดพลัง

คำเรียกดวงอาทิตย์เมื่อใช้เป็นสื่อสัญลักษณ์ อาจเลือกคำทำเนียบกวีเช่น

ดวงตะวันสีแดงแจ่มประจักษ์ เสมือนหลักส่องแสงทุกแห่งหน

ให้กองทัพปลดแอกประชาชน เข้าสู่โค่นศัตรูผู้สามานย์

“กลุ่มลูก”

คำว่า “ดวงตะวัน” แทน คำว่า ดวงอาทิตย์ ในภาษาปกติ เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นคนกว่า

ธรรมดาเป็นสัญลักษณ์หมายถึง พรรคคอมมิวนิสต์ “แจ่มประจักษ์” คือ บอกถึงหนทางที่ชัดเจน
ในการการทำลายล้าง “ศัตรูผู้สามานย์”

4.2 พฤติกรรมมนุษย์

สุรชัยใช้คำทำเนียบกวีเพื่อสื่อถึงความโหดเหี้ยมที่มนุษย์กระทำต่อกันและการต่อสู้

อย่างไม่หวาดหวั่น ดังตัวอย่าง

แล้วอำนาจเถื่อนมาบิดเบือนมังหน ก็คนย่อยับอัปรา ...

สองพันห้าร้อยแปด เมฆดำปกคลุมฟ้า ด้วยฤทธามหานกอินทรี

ร้างเมืองไร่บ้าน ออกทำการป่าเขา เสี่ยงเอาชีวิตรละลาย

“จิตร ภูมิศักดิ์”

“ก็คนย่อยับอัปรา” เป็นการตั้งคำถามให้ข้กคิดได้ว่า มีคนจำนวนมากเท่าใดที่ต้อง

“ย่อยับอัปรา” ยับเยินป่นปี้เพราะอำนาจเถื่อน ในปี 2508 “ด้วยฤทธามหานกอินทรี”

อำนาจของ “มหานกอินทรี” ซึ่งเป็นอำนาจที่ชั่วร้ายได้ครองความเป็นใหญ่ “เมฆดำปกคลุมฟ้า”

ผลที่ตามมาคือ จิตร ภูมิศักดิ์ ต้องทิ้งบ้านเรือนหนีตายเข้าป่า “ออกทำการป่าเขา เสี่ยงเอาชีวิ
 ติละลาย”

หยุดก่อนคุณทหารตำรวจคุณตำรวจ หยุดสวดหยุดบรรเลงเพลงศึก

“หยุดก่อน”

“บรรเลงเพลง” ในภาษาทั่วไปหมายถึง เล่นดนตรีอย่างเพลิดเพลินเจริญใจ แต่เมื่อ
 สุรชัยเติมคำว่า “ศึก” หลังคำนี้เป็น “บรรเลงเพลงศึก” ก็กลายเป็นตรงกันข้าม คือ
 ไล่ล่าฆ่าฟันอย่างไม่หยุดยั้ง

เขาตาม เขาตามหาเพื่อฆ่าเช่น...

เคียวคมประกายแสงจรัสแรงคมกล้า

“ตายสิบเกิดแสน”

ฆ่าเช่น สื่อความรู้สึกที่รุนแรงกว่า เช่นฆ่าที่เป็นคำทั่วไป “เคียวคมประกาย
 แสงจรัสแรงคมกล้า” สื่อภาพ เคียวที่มีความคมกริบสะท้อนแสงจ้าบาดตา เป็นสัญลักษณ์ของ
 ความเด็ดเดี่ยวของชนชั้นกรรมาชีพ

ความเป็น ความตาย ส้มสลายเผ่าพันธุ์

สงคราม ทำลาย ดั่งไฟรัยโลกันต์

ดินปืนคาวควัน เลือดคั่งทุ่งสังหาร

ตาย ตาย เป็นแสนเป็นล้าน

ล้มเจ็บ ทรมานก็เป็นล้านเป็นแสน

“กัมพูชา”

“ไฟรัยโลกันต์” สื่อถึง ไฟที่มีพลังความร้อนที่รุนแรงพร้อมที่มอดไหม้สิ่งต่างๆกลายเป็น
 เป็นจุลในพริบตา “เลือดคั่งทุ่งสังหาร” ทุ่งเป็นสถานที่กว้างใหญ่แต่กลับมีเลือดไหลนองเต็ม

ท้องทุ่ง สังกลิ่นควาคละคลุ้งไปทั่ว ปงบอกจำนวนผู้บาดเจ็บล้มตายว่ามีมากมาย “เป็นแสนเป็นล้าน”

ประโยค

ผู้วิจัยวิเคราะห์ประโยคที่แบ่งตามความมุ่งหมายในการสื่อสารของผู้ประพันธ์ พอจะแบ่งได้เป็นประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคปฏิเสธ และประโยคคำสั่ง

1. ประโยคบอกเล่า

ประโยคบอกเล่าคือ ประโยคที่ผู้ส่งสารใช้บอกเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้รับสารทราบ เมื่อศึกษาบทเพลงของสุรชัยพบว่า มีประโยคบอกเล่าจำแนกได้ดังนี้

1.1 ประโยคบอกเล่าที่แสดงภาพ

ประโยคบอกเล่าที่แสดงภาพมุ่งเน้นภาพธรรมชาติ ความเคลื่อนไหว ของบุคคลที่กระทำพฤติกรรมซึ่งสื่อความคิดและอารมณ์ในเพลง ดังตัวอย่าง

ดินเคยนอนสะท้อนอุ่นกาย	มองยอดไม้เมื่อยามแรกผลิ
ปริงกรวงเป็นพวงพุ่มใบ	น้ำที่ไหลหลังจากยอดดอย
ใจเจ้าลอยไปสู่ท้องทุ่ง	มุ่งสู่เมืองเพื่องฟูงแปลงตา
เจ้าเคยยิ้มแย้มเบิกบาน	สนุกสนานท่ามกลางผองเพื่อน

“ใกล้ตาไกลดิน”

ประโยคบอกเล่าเหล่านี้บอกภาพเคลื่อนไหวของธรรมชาติในสายตาของบุคคลหนึ่งได้อย่างต่อเนื่อง เริ่มจากบอกสัมผัสกับดินที่คนคนหนึ่งเคยนอนมองยอดไม้แรกผลิกำลังแตก “กิ้งกรวง” กลายเป็น “พวงพุ่มใบ” เป็นภาพการเจริญเติบโตของยอดไม้ ภาพสายน้ำที่เคลื่อนไหวจากบนสู่ล่าง “ไหลหลังลงจากยอดดอย” ความเคลื่อนไหวของใจที่ล่องลอยไปไกล “ไปสู่ท้องทุ่งมุ่งสู่เมือง” มีส่วนขยายเมืองว่า “เพื่องฟูงแปลงตา” บอกความเจริญที่ไม่คั่นคล้ายชวนให้พิศวงภาพของ “เจ้า” ในอดีตที่เคยยิ้มแย้มแจ่มใส “เบิกบานสนุกสนาน” ในกลุ่มของเพื่อน

หาคำครุ่นน้ำ ละก็จำตึก ๆ เหงื่อซิกซิกเป็นตาสะออน
 หาบก็ไกลเควเคล็ดเควอ่อน แดดก็ร้อนเป็นตาหัวแตก
 ยับย่างย้ายก็ย้ายย่างยับ ๆ

“หาคำครุ่นน้ำ”

ผู้แต่งสื่อภาพการหาน้ำ โดยบอกภาพของจังหวัดการเดินเป็นจังหวัด “จำตึก ๆ”
 เสียงคำนี้คล้องจองกับคำแสดงภาพเหนือที่ปรากฏให้เห็นว่า “ซิกซิก” ภาพเควที่ต้องอ่อนไปตาม
 การก้าวอย่างต่อเนื่องด้วยภาพแดดที่ร้อนมากราวจะทำให้ “หัวแตก” แยกออกจากกัน แต่ก็แสดง
 ภาพการเคลื่อนไหวอย่างไม่ย่อท้อของผู้หาน้ำที่ไม่ได้หยุดยั้งเลย

เมื่อเมฆฟ้าสีด้าลอยมา	คลื่นลมปรวนแปร
สุดตาแลฟ้ากำลังคลั่ง	เจ้าหนูน้อยสีแดงรีบมา
เจ้าไก่ฟ้าเขียวเขียวบินไป	กระต่ายขาวอ้าวลงโพรงไม้

“พงพนา”

เมื่อเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติฝนใกล้ตกภาพเมฆสีด้าลอยมาบนฟ้าคลื่นลมในทะเล
 ก็ “ปรวนแปร” เห็น “ฟ้ากำลังคลั่ง” ไกล “สุดตาแล” สัตว์ป่าก็รีบหนีกลับรัง ทั้ง “เจ้าหนูน้อย
 สีแดงรีบมา” เจ้าไก่ฟ้าเขียวเขียวบินไป กระต่ายขาวอ้าวลงโพรงไม้” เหล่านี้เป็นภาพที่สัตว์
 ต่าง ๆ กำลังเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วเพื่อกลับรัง หลบภัยธรรมชาติ

ภูเขา มองทิวเขาที่ยาวเหยียดฟ้า	แดดเจดจ้าเมฆขาวปกคลุม
เป็นอุ่มลุ่มสุดหูสุดตา	สุดขอบฟ้าก็คือภูเขา
ไอ้เจ้านกผกผินบินไป	ปีกกวัดไกวข้ามผาข้ามดอย
ผ่านห้วยน้อย หุบเหวกว้างไกล	เกาะกิ่งไม้ส่งเสียงเจื้อยแจ้ว
กังวานแว่วประหนึ่งร้องเพลง	ยามนี้ กลับจากไร่ก็เปื้อนสาลี

ไฉ่แผ่นดินนี้ยังกว้าง
ฝากชีวิตเอาไว้อุ่นอิง
ป่าใหญ่น้อยก็เป็นของเรา

ปายังว่างแมกไม้มากมี
ไม่เคยทิ้งเขตเขาเขตดอย

“ภูเขา”

ช่วงแรกสื่อภาพหนึ่งของธรรมชาติ ภูเขาที่ทอดยาว “เหยียดฟ้า” มีแสงแดดสว่างไสว” เจ็ดห้าเมฆขาวปกคลุม” จน “สุดหูสุดตา” ต่อมาเป็นภาพของสิ่งมีชีวิตที่มีการเคลื่อนไหวของนก ที่กำลังขยับปีกขึ้นลง “ปีกกวัดไกว” บินเป็นระยะทางไกล “ข้ามผาข้ามดอย ผ่านห้วยน้อย หุบเหวกว้างไกล” และ หยุดพัก “เกาะกิ่งไม้ส่งเสียงเจื้อยแจ้ว” เสียงมีความไพเราะเสนาะหู “กังวานแว่วประหนึ่งร้องเพลง” เมื่อเชื่อมโยงกันจะเข้าใจได้ว่า ผู้แต่งมุ่งให้ผู้รับประทับใจการใช้ ชีวิตของชาวบ้านทำงานอย่างบากบั่นกลมกลืนกับธรรมชาติ และมีความสุขตามอัธยาศัย

1.2 ประโยคบอกเล่าที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่า

ประโยคที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกมักปนกับประโยคบอกเล่าที่แสดงภาพ และ บอกสภาวะหรือสถานะบางประการที่กระทบต่อผู้เล่าหรือบุคคลในบางเพลง

ข่าวคราวสังคม

ชาวบ้านหนีไปทำงานเมืองกรุง

ทิ้งคานกระบุง เปลี่ยนผ้าถุงนุ่งกางเกงยีนส์

ผู้ชายขายแรงเพื่ออยู่ ผู้หญิงขายตัวเพื่อกิน

ได้กินแล้วก็เศร้า

ส่วนยายฟางกับหลานสาวตากหน้า ขอทาน

“บ้านนาสะเทือน”

ข่าวของชาวชนบทที่ “หนีไปทำงานเมืองกรุง” เพราะความแห้งแล้งในพื้นที่ชนบท ชาวบ้านไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพดั้งเดิมได้ต้อง “ทิ้งคานกระบุง” “ผู้ชายขายแรงเพื่ออยู่” เมื่อไม่มีเงินทุนและความรู้ สื่อว่าสภาวะที่ต้องทำงานหนักแต่รายได้

ที่ได้มานั้นก็เพียงพอที่จะใช้ไปวัน ๆ เท่านั้น ในขณะที่ “ผู้หญิงขายตัวเพื่อกิน” สองประโยคนี้มีโครงสร้างอย่างเดียวกันคือ มีส่วนขยายกริยาที่แสดงจุดมุ่งหมาย คำว่า **อยู่** และ **กิน** แสดงจุดมุ่งหมายขั้นพื้นฐานของชีวิต แต่คนชนบทกว่าจะได้มาต้องทำขนาดที่ต้อง “ขายตัว” นี้คือเหตุผลที่ผู้ร้องกล่าวต่อมาว่า **ได้กินแล้วก็เศร้า**

สุรชัยใช้ประโยคบอกความรู้สึก รัก โกรธ สงสารและเศร้าได้เหมาะสมกับเหตุการณ์และเนื้อหาของเพลง ดังตัวอย่าง

ไฉ่ยอดรักฉันกลับมา จากขอบฟ้าที่แสนไกล...

ฉันเหนื่อย ฉันเพลีย ฉันหวัง

ฝากชีวิตให้เธอเก็บไว้ ฝากหัวใจให้นอนแนบรั้ง

ฝากดวงตาและความมุ่งหวัง อย่าชิงชังฉันเลยยอดรัก

“คืนร้าง”

ในประโยค “ไฉ่ยอดรักฉันกลับมา” คำว่า “ไฉ่ยอดรัก” แสดงความรู้สึกรักและคิดถึงเมื่อพบกันหลังจากพรัดพรากได้อย่างน่าประทับใจ “ฉันเหนื่อย ฉันเพลีย ฉันหวัง” บอกความรู้สึกของผู้พูดที่อ่อนล้า ต้องการที่พึ่งและแผ้วไ้วด้วยการอ่อนน้อมขอความเห็นใจ “ฝากชีวิตให้เธอเก็บไว้ ฝากหัวใจให้นอนแนบรั้ง ฝากดวงตาและความมุ่งหวัง” ประโยคนี้สื่อให้รู้สึกว่าคุณพูดแสดงความรักอย่างสุดซึ้งและไว้เนื้อเชื่อใจ “เธอ” เป็นอย่างยิ่ง โดยยอมมอบทั้งชีวิต จิตใจและความมุ่งหวังที่มีทั้งหมดให้แก่ “เธอ” ผู้เป็นยอดรักของเขาอย่างน่าประทับใจ

ประโยคในบทเพลง “อีแหมะ” สื่อให้ผู้ฟังรู้สึกสงสารและเวทนาในตัวหญิงชราชาวชนบทจากภาคอีสานที่พูดจาชื่อ ๆ ในขณะที่ขอทาน

แหมะเป็นคนทุกข์ สิ้นงี่สิลูก กะฮืด อดอยาก

อยู่อีสาน บมีสต่างค์ ไผ่ว่ากะช่าง ขอทานสะก่อน

คุณหญิง คุณชาย ให้พึ่งชะก่อน

สลึง ห้าสิบหรือบาท อันแบ่งค์ขาด ๆ ขอทานเจ้าหน้อย

ให้เจ้าได้รำได้รวย มีโชคอำนาจ ให้คนเขาย่อง

ชาติหน้าให้เจ้าเป็นนายก ขึ้นนั่งปกหลังอยู่เทิงเงินล้าน

ขอบคุณ ขอบคุณ หลาย หลาย ขอขอบคุณเจ้านาย สาธุ สาธุ

“อีแหมะ”

ประโยคถ่ายทอดคำรำพันของ “อีแหมะ” บอกให้ทราบถึงความทุกข์ยากอย่างสาหัส

อดอยาก ไม่มีเงิน หญิงชราต้องการความเมตตาจากผู้คนแม้จะรู้อยู่แล้วว่าต้องถูกสังคมดูถูก

แต่เพราะความอดอยากยากไร้ไม่มีหนทางเลือกอื่นจึงต้องมาขอทาน ยอมทนต่อการดูถูก

เหยียดหยาม “ไผ่ว่ากะช่าง ขอทานสะก่อน” คำร้องขอเศษเงินจำนวนเล็กน้อยให้ความรู้สึกเวทนา

ต่อผู้พบเห็น “คุณหญิง คุณชาย ให้ฟังชะก่อน สลึง ห้าสิบหรือบาท อันแบ่งค์ขาด ๆ ขอทาน

เจ้าหน่อย” สุรชัยเติมความน่ารักแก้อีแหมะด้วยการให้ อีแหมะแสดงความสำนึกบุญคุณด้วยการ

อวยพรเป็นการตอบแทน ช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกเมตตามากขึ้น

เอาป็นผาหน้าไม้หลาวแหลม

เราทุกข์ยากลำบากมาหลาย

เขาเป็นคน บ่แม่นหมาหมู

ลูกป็นครกตกไปในป่า

เอ้มสต็อคไปมันไปเป็นแสง

สหายอ้ายน้องเขาบ่ต้องหงอยเหงา

ผู้ปกครองท้องมัน เหลืออิม

เอาไปแต่งแต่้มสิเลียดศัตรู

ทั้งหญิงชายมารวมกันสู้

เขาลุกขึ้นสู้เพื่อเกียรติหมูเขา

ลูกป็นอาร์กาไปเหมือนแมงเม่า

ลูกป็นสีแดงแดงปานไฟเผา

ผู้น้อยผู้เฒ่าเขาชวนร่วมใจ

เอาลูกป็นไปทิมให้มันใส่ไหล

“แดดส่องหน้าฟ้าส่องหลัง”

เพลงนี้บอกความรู้สึกโกรธแค้นอย่างเด่นชัด ใช้ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องราวเช่น “เอาป็นผา

หน้าไม้หลาวแหลม เอาไปแต่งแต่้มสิเลียดศัตรู” “เขาเป็นคน บ่แม่นหมาหมู” “เอาลูก

ป็นไปทิมให้มันใส่ไหล” น่าสังเกตว่าสุรชัยใช้คำหยาบปนอยู่ด้วยเช่น “มัน” ซึ่งใช้เรียก

“ผู้ปกครอง” แสดงถึงความรู้สึกโกรธเกลียดและกดดันในใจของผู้ร้องได้เป็นอย่างดี

เนื้อเพลงที่บอกความรู้สึกโกรธแค้นเกี่ยวข้องกับกราดมักแต่งขึ้นในช่วงประมาณ พ.ศ. 2516

ถึง 2523 เป็นช่วงที่ประชาชนมักเรียกร้องความเป็นธรรมด้วยวิธีรุนแรงเช่น การชุมนุม การ

ประท้วง การเดินขบวน บทเพลงจึงถูกแต่งเพื่อสนองอารมณ์ความรู้สึกของประชาชนใน

สถานการณ์ช่วงเวลานั้น

2. ประโยคคำสั่ง

ประโยคคำสั่งหมายถึง ประโยคที่ผู้สื่อสารใช้เพื่อบอกให้ผู้รับกระทำตามที่ตนมุ่งประสงค์ ประโยคคำสั่งในบทเพลงที่ศึกษาจำแนกเป็น ชักชวนและห้าม

2.1 ชักชวน

บทเพลงแสดงการชักชวนด้วยคำลงท้ายว่า เกิด ซี้ เช่น

กลับมาเกิดเพื่อนรัก	กลับมาพักบ้านเรา
พักเลยแผลเหมา	เอาธรรมะเป็นที่พึ่ง
กลับมาเกิดเพื่อนรัก	กลับมาเกิดไอ้เกลอ
เรารักนายเสมอ	เหนียวหนับปานข้าวหนึ่ง

“กลับมาเกิด”

ผู้พูดชักชวนให้เพื่อนรักของเขากลับมาพักใจโดยเอาหลักธรรมเป็นที่พึ่ง โดยย้ำให้มั่นใจว่า เขามีความรักให้ไม่เสื่อมคลาย

มาเกิดพี่น้องผองเพื่อนชีวิต	ตื่นเกิดมวลมิตรผู้ยังหลับไหล

“คาราวาน”

ผู้ร้องชักชวน “พี่น้องผองเพื่อนชีวิต” และ “มวลมิตร” ให้ตื่นขึ้นมารับรู้ความเป็นจริง

มองดูความจริงซีผองเพื่อน	มองดูความจริงซีชีวิตโปรดเตือน

“ตายสิบเกิดแสน”

ผู้ร้องชักชวน “ผองเพื่อน” ให้มองดูความจริงที่เกิดขึ้นทั้งด้านชั่วและดี บางครั้งใช้ภาษาถิ่นสอดคล้องกับเพลง เช่น เตอะ ซึ่งเป็นภาษาถิ่นเหนือ ดังตัวอย่างที่ผู้ร้องได้ชักชวน “คนดี” ซึ่งหมายถึง หญิงสาวที่เขาหมายปองอยู่ให้มาร่วมฟังเพลงว่า

มาเตะคะคนดี มาฟังพิพณา มาเตะคะเข้ามา มาฮ่วมฟังเพลง

“ประสาจาวดอย”

สังเกตได้ว่าประโยคเหล่านี้มีขนาดสั้นและซ้ำคำลงท้ายติดๆ กัน เพื่อย้ำน้ำหนักการ

เชิญชวนหรือร้องขอ

2.2 ห้าม

ประโยคคำสั่งห้ามที่ระบุคำว่า “อย่า” นำหน้ากริยาตรงๆ ใช้สนทนากับบุคคลบางกลุ่ม หรือผู้ฟังโดยทั่วไป ประโยคเหล่านี้ปรากฏคละไปกับประโยคบอกเล่าเป็นส่วนใหญ่ แสดงความคิดอย่างหนักแน่นไม่ลังเล ดังตัวอย่าง

คุกขังเขาได้ แต่หัวใจ อย่าปรารถนา เกิดมาเช่นฆ่าอธรรม

“จิตร ภูมิศักดิ์”

บทเพลงนี้สอดุดจิตใจอิสระเสรีของจิตร ภูมิศักดิ์ ผู้เป็นนักสู้ ช้อความข้างต้นใช้ประโยคบอกเล่าต่อด้วยประโยคห้ามที่ขัดกัน กล่าวว่ คุก อันเป็นที่จองจำจำกัดเสรีภาพนั้นขังเขาได้ แต่ใครก็ตามที่คิดจะขังหัวใจของเขานั้น “อย่าได้ปรารถนา” เลยว่าจะทำได้ ประโยคห้ามนี้จึงแสดงความเชื่อมั่นว่า ไม่ว่าจะลงโทษอย่างไรก็ตาม ขนาดจับเขาไปขังคุก แต่ก็ไม่อาจห้ามจิตใจของเขาได้ เพราะการ “เช่นฆ่าอธรรม” เป็นจุดมุ่งหมายในชีวิตของเขา

เมื่อโตขึ้นให้จำคำของพ่อ อย่ารั้งรอตั้งใจใฝ่ศึกษา

เข้าเคียงข้างกรรมกรและชาวนา ปฏิวัติพัฒนาสังคมไทย

“กล่อมลูก”

สังเกตได้ว่าพ่อร้องกล่อมลูกที่ยังเยาว์โดยปลุกฝังให้ตั้งใจใฝ่เรียนไปจนโต คำห้ามว่า “อย่ารั้งรอ” แสดงความสำคัญของโอกาส หมายความว่าเมื่อมีโอกาสก็ต้องไม่ปล่อยให้ผ่านเลยไปด้วยความลังเล นั่นคือ ขอมุ่งมั่นให้ในการศึกษาอยู่ทุกเมื่อ เพื่อจะได้ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากอย่าง

ที่เรียกว่า “เข้าเคียงข้างกรรมกรและชาวนา” และ “ปฏิวัติพัฒนาสังคมไทย” พันจากความ
เลวร้ายให้จงได้

เป็นคนดี คนชื่อ สองมือดูสะอาด
แต่แล้วก็ต้องพลาด กลายเป็นเหยื่อให้เขาถือกิน
เด็กชายชาวเมืองใต้ เรื่องราวยังไม่จบ
อุทาหรณ์สอนไว้ว่า เกิดมาต้องเคารพ
เคารพชาวบ้าน อย่าต้านเสียงประชาชน
ดีอันก็ลำบาก หากว่าหลงแนวทาง
ฟังเสียงเขาบ้าง อย่าเป็นช่างทาสี

“หลีกภัย”

ผู้แต่งแสดงความผิดพลาดของนายชวน หลีกภัย เมื่อเป็น นายกรัฐมนตรี ในช่วง
พ.ศ. 2542 - 2543 ใช้ประโยคบอกเล่าสื่อให้ตีความได้ว่า ถึงแม้มีความซื่อสัตย์ก็ยังไม่เพียงพอ
ผู้ร้องจึงใช้ประโยคคำสั่งว่า “เกิดมาต้องเคารพ เคารพชาวบ้าน” และ “ฟังเสียงเขาบ้าง” พร้อม
กับห้ามนักการเมืองว่า “อย่าต้านเสียงประชาชน” และ “อย่าเป็นช่างทาสี” หมายความว่า
สิ่งที่ต้องไม่กระทำก็คือ การกลบเกลื่อนว่าตนดี หรือกล่าวร้ายผู้อื่น

มาเกิดพี่น้องมองเพื่อนชีวิต	ตื่นเกิดมवलมิตรผู้ยังหลับไหล
กองเกวียนคนทุกข์ ในยุคจักรกล	สองขาตันตันได้ไค้งฟ้าคราม
เราเคยลุ่มหลง ต่อพลาสติกแบรนต์ เมดอินเจแปน แอนด์ ยู.เอส.เอ	
เวียนว่ายทะเล ที่ลวงหลอกเรา	มันเหมือนรูปเงาที่ลวงหลอกตา
ขบวนคนทุกข์ได้ลุกขึ้นสู้	พ่อคุณแม่ตู้พี่น้องทั้งหลาย
อย่าเพิ่งใจร้ายเช่นฆ่ากันเอง	ฟังซิเสียงเพลง จากเรา...คาราวาน

“คาราวาน”

ประโยคห้ามในเพลงนี้มุ่งสนทนากับประชาชนทั่วไปที่เป็น "คนทุกข์" ในยุคอุตสาหกรรม ให้ลุกขึ้นสู้ปัญหา ให้เห็นว่า การ "เซ่นฆ่ากันเอง" ก็คือความ "ใจร้าย" คำห้ามว่า "อย่าเพิ่งใจร้าย" แสดงว่าความไม่ดีเช่นนี้เพิ่งเกิดขึ้น และน่าจะหยุดยั้งได้ ขอให้ฟังเพลง "คาราวาน" ที่เตือนว่า ประชาชนเคยตกอยู่ในอำนาจวัตถุนิยมในรูปสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างแดน จึงเบียดเบียนกันเองแทนที่จะช่วยเหลือกัน

3. ประโยคปฏิเสธ

สุรชัยใช้ประโยคปฏิเสธแสดงสภาพอันมืดมิดหรือไม่พึงประสงค์ ซึ่งมักก่อให้เกิดความทุกข์ บางครั้งใช้ประโยคปฏิเสธต่อเนื่องกันแสดงความต่อเนื่องของปัญหา

หางานกันเป็นว่าเล่นแต่ไม่เห็นจะได้งานทำ...
 นายทุนไม่ยอมให้เข้าต๋องย่ำเท้าเตะฝุ่นต่อไป...
 หาเงินชำระไม่ได้ที่จะนอนก็แทบไม่มี...
 ขายแรงช่วยกันทั้งน้องพี่แต่ไม่มีช่องทางที่จะได้มา...
 รัฐบาลไม่เคยไต่ถามน้ำแก้อปัญหาช่วยเหลือพวกเรา...

"คนตกงาน"

เพลงนี้บอกความอับจนหมดสิ้นหนทางในการดำรงชีพของคนจนคือ ไม่มีงานทำ ไม่มีที่อยู่อาศัย และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล
 ประโยคปฏิเสธต่อเนื่อง อาจจะแสดงสภาวะแตกต่างจากผู้อื่นในด้านลบ

หมาไทยวัยฉกรรจ์ชื่อของมันยังไม่มี...ไม่เคยมีเจ้าของ...
 ไม่เคยมีคนเลี้ยง ไม่เคยเกี้ยวดวงใจเอง

"หมาไม่มีชื่อ"

แต่ก็มีบางเพลงที่แสดงความเป็นกลางๆ คล้ายไม่น่าจะมีปัญหาแต่ก็ยังมี เช่น “จำปาตีนโต” เล่าเรื่องนักเรียนคนหนึ่งที่ใช้เวลาเรียนนานจนเป็นนักเรียนโค้ง แต่เป็นคนนิสัยดี สงบ เสงี่ยมและจิตใจดียิ่ง

โรงเรียนก็อยู่ไม่ห่าง	ระยะทางไม่ยาวเย็นโย้
ครูบาอาจารย์ท่านรอ	อยู่ไหนกันหนอ นายจำปาตีนโต
จำปาเป็นนักเรียนโค้ง	ไม่เก่งไม่โงง ไม่ฉลาดแต่ก็ไม่โง่
ตอน ป.4 นั้นมีอายุ 16	เพราะสอบตก สอบตกจนตีนโต
ตีนโตตัวใหญ่ใจเยียม	สงบเสงี่ยมไม่คุยไม่อ้อ
จนวันหนึ่งจำปาหายไป	วันหนึ่งจำปาหายไป
ไม่มีใครเห็นเป็นเวลานานโข	

“จำปาตีนโต”

บทเพลงจบลงที่คำเฉลยว่านายจำปาหายไปเป็นคนขับรถบรรทุกด้วย “สองแขนสองขา” ของตน แสดงว่าคนเราแม้จะต้องเรียนไม่เก่ง ก็ยังดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีถ้ามีความเพียรพยายามและพึ่งตนเอง

เพลง “อิโรชิมา” ที่แสดงความพินาศเพราะระเบิดปรมาณูในสงครามโลกครั้งที่สอง ก็ใช้ประโยคปฏิเสธเพื่อย้ำสภาวะที่ชีวิตคนถูกทำลายอย่างน่าตระหนก พร้อมกับประณามผู้กระทำที่สร้างสภาวะนั้นขึ้นมา อย่าง “ไม่ใช่คน”

อิโรชิมา แตกสลาย	สองแสนคนตาย ดับสูญ
จะเกิดกี่ครั้งก็ยังมีใจจำ	ผู้ที่ทำมันไม่ใช่คน
อะตอมมิคบอมบ์ทั้งหลายตายเสียเถิด	
โล่มันกระเจิงเปิงไปให้พัน	
สันติสุข สู้หล้า สากล	ชีวิตคน คน ไม่ใช่ผักไม่ใช่ปลา

“อิโรชิมา”

เพื่อแสดงสภาวะที่ปราศจากสิ่งพึงประสงค์โดยสิ้นเชิง สุรชัยใช้คำว่า "ไร้" แสดงการปฏิเสธอย่างกระชับหนักแน่น เพื่อสื่อความหมายสิ้นหวัง ไม่มีที่พึ่ง โดดเดี่ยว

ไร้คนเขาสนใจ เป็นหรือตายนิรนาม

"หมาไม่มีชื่อ"

ยังมีป่าใหญ่ขวางหน้าเอาไว้ คือขุนเขาพงไพรกร้าง

ไร้ญาติมิตรไร้ทิศไร้ทาง ไร้รอยเท้าก้าวอย่างนำพา

"ทางสีขาว"

ในเพลงที่มีกลิ่นอายภาษาถิ่นอีสาน มีคำว่า บ่ แสดงสภาพขาดแคลนแต่อดทนสู้ หรือสภาวะทุกข์ทรมานที่ผู้คนไม่ได้รับสิ่งอันพึงประสงค์แม้ในขั้นพื้นฐานของชีวิต ข้อความเหล่านี้มักเป็นประโยคสั้นๆแบบที่ชาวบ้านพูด

บ่เคยเห็น ทั้งบ่เคยเขียน บ่อ่านบ่เขียน

เพียรหนักแต่แรงงาน...

ตะวันแดดลมฝน ทนอยู่บ่เคยหนี

"หมายเหตุจากหมู่บ้าน"

ยามอยู่บ่ได้นอน ยามอยากบ่ได้กิน

บ่เคยได้ยินบ่เคยได้ฟัง

บ่มีโรงสี บ่มีโรงหนัง บ่มีสตางค์

"ประสาจาวดอย"

4. ประโยคคำถาม

สุรชัยใช้ประโยคคำถามเพื่อตั้งคำถามและชวนให้ผู้ฟังร่วมค้นหาคำตอบไปด้วย

4.1 ประโยคคำถามแบบรำพึง

สิ่งที่หยิบยกมาตั้งเป็นคำถามมักไม่เจาะจงว่าจะให้ใครตอบ แต่แสดงความรู้สึกจนสงสัยต่อสิ่งที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น แต่ได้เกิดขึ้นแล้ว เช่น ในเพลง “ขยม” เมื่อแสดงความรู้สึกเศร้าหมองของคนเขมรภายหลังสงครามกลางเมืองขนาดที่ “เมืองเขมรรอดวาย พ่อตายแม่ตายเพื่อนตาย” และ “อารยธรรมก็แหลกลงไป” ก็อธิบายและถามให้คิดว่า

สัตว์ร้ายคุกคามเปลี่ยนแปลง
เปลี่ยนไปอย่างใดเล่าหนอ...

ต่อจากนั้นจึงปลุกปลอบให้สำนึกถึงพลังที่ยังมีแม้เกือบจะหมดหวัง ดังข้อความว่า “ขยมไม่มีสิ่งใด หัวใจก็แทบสิ้นหวัง ลึกก็คือพลัง ที่ยังให้อยู่สู้ไป” ถึงแม้ว่าบทเพลงอันแสดงถึงความสุขในชีวิตก็ไม่ปรากฏให้ได้ยินมาหลายปีแล้ว บทเพลงใช้ประโยคคำถามและบอกเล่าต่อกัน เพื่อแสดงภาวะไม่ปกติสุขดังนี้

หลายขวบปีนี้หนอเสียงของเจรียงอยู่ไหน
มีแต่เสียงลูกปืนลูกไฟ ลูกบอมบ์ก็ออกไปทั่วแคว้น

“ขยม”

ตาย ตาย ตาย เป็นแสนเป็นล้าน
ล้มเจ็บทรมาน ก็เป็นล้านเป็นแสน
กัมพูชาจะหาไหนมาแทน
โอ...บ้านข้าแผ่นดินใคร

“กัมพูชา”

คำถามนี้ผู้ร้องถามถึงความสูญเสียที่ประเมินค่าไม่ได้ ทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นความสูญเสียซึ่ง ไม่สามารถจะหาสิ่งใดมาทดแทนได้ จนต้องตั้งคำถามด้วยความเศร้าแก่ตนเองว่า “โอ...บ้านข้าแผ่นดินใคร”

นอกจากนี้ยังพบคำถามถึงจำนวนหรือปริมาณ เพื่อชี้แนะเป็นความหมายซ่อนเร้นว่ามีมากมายมหาศาล เช่นในเพลง “เลือดเรา” และเพลง “จิตร ภูมิศักดิ์”

คนต้องเดินทางก็สาย ถึงจะได้ชื่อว่าเป็นคน
คนต้องตายกันก็คน ถึงจะได้ความดั่งาม
เพื่อนเราหมิ่นแสนอยู่หนใด

“เลือดเรา”

แล้วอำนาจเถื่อนมาบิดเบือนบังหน ก็คนย่อยยับอัปรา

“จิตร ภูมิศักดิ์”

4.2 ประโยคคำถามแบบวิงวอน

บางประโยคคำถามในบทเพลงใช้คำลงท้ายว่า “ได้ไหม” เพื่อวิงวอนร้องขอ

สายลมบางบาง บอกทิศทางฉันได้ไหม
ทิศทางที่ไปของหัวใจฉันและเธอ

“เพียงลมพัดผ่าน”

เพลงนี้เป็นคำร้องขอต่อสายลมเสมือนยังมีความหวังท่ามกลางความเดียวดาย เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ร้องและคนรักมีจุดหมายอย่างเดียวกัน

เล่นดนตรี เพื่อชีวิต ให้ความใกล้ชิด ให้กำลังใจ
เล่นดนตรี เล่นดนตรี เล่นดนตรี บางครั้งบางทีฉันไม่เข้าใจ
แฟนฉันนั้นอยู่ตั้งไกล แฟนเขานั้นอยู่ไม่ไกล
คนนี่ไม่รู้แฟนใคร คนนั้นไม่รู้แฟนใคร
สักนิดได้ไหมให้เราชื่นบาน สักนิดได้ไหมให้คาราวาน

“เล่นดนตรี”

¹ บางส่วนน่าจะได้แรงบันดาลใจจากเพลง “Blowing in the Wind” ซึ่ง Peter, Paul, Mary นำมาขับร้อง เป็นที่นิยมในทศวรรษ 1960s

สุรชัยให้ประโยควิงวอนสื่อกับผู้ฟัง เพื่อขอความใกล้ชิดและกำลังใจ เนื่องจากศิลปินเพลงต้องรอนแรมห่างบ้านห่างผู้เป็นที่รักมาไกล เขาเผยความว่าเหตุของผู้ร้องขณะกำลังทำหน้าที่เล่นดนตรีเพื่อชีวิต เพื่อ “ให้ความใกล้ชิด ให้กำลังใจ” แก่ผู้ฟัง ในขณะที่ไม่แน่ใจว่าผู้ฟังมีคนรักอยู่แล้วหรือไม่ แต่ก็ขอกำลังใจบ้างดังที่ว่า “สักนิดได้ไหมให้เราขึ้นมา สักนิดได้ไหมให้คาราวาน”

4.3 ประโยคคำถามเพื่อทักทายหรือทวนความจำ

บางบทเพลงระบุผู้ที่ผู้ร้องสนทนาด้วย โดยสมมติสถานการณ์ที่กำลังดำเนินไป

สาวน้อยเจ้าไปไหนนั้น สาวน้อยเจ้าไปไหนกัน

“สาวน้อย”

เมื่อหวลคิดถึงบ้านเฮา

ยอดมะพร้าว ต้องลมแลดูอ่อนไหว

ตั้งดวงใจทุกซัทน ของคนเหงาๆ

แดดอุ่นๆ ละมุนผิวอยู่ยามเช้า

พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ยามนี้สบายดีบิ่

“ยอดมะพร้าว”

ในเพลงที่แต่งเหมือนกำลังพูดคุยกับเพื่อนที่สนิทสนมกัน ผู้ร้องทักทาย “เพื่อนรัก” ที่เขาขอร้องให้กลับมาอย่างภูมิลาเนาเดิม โดยกล่าวทวนความจำถึงถิ่นเดิมอันงดงามและรื่นรมย์ว่า

จำได้ไหมทางเกวียน ที่วนเวียนเลาะทุ่ง

ป่าตะแบกยางยุง สามสี่คั้งเขี้ยวเขี้ยว

ดอกซีกลากสีเหลือง ดอกหัวหงอกสีขาว

เอ๋ยลมเย็นเล่นว้าว ทุ่งเหลืองพราวหน้าเกี่ยว

“กลับมาเถิด”

ความสัมพันธ์ระหว่างประโยค

1. การซ้ำคำและข้อความเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประโยค

สุรชัยใช้วิธีการซ้ำคำและข้อความเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประโยคได้อย่าง

โดดเด่น ปรากฏในหลายบทเพลงเช่น "ข้าวคอยฝน" "นครราชสีมา" "น้ำได้น้ำตา" "เมล็ดข้าว"
"บิน" "หมาไม่มีชื่อ" "ตายสิบเกิดแสน" "ฉันเป็นดอกไม้" "นั่นก็คงเพียงพอ" "หยุดก่อน"
"อินโดจีน" "ชายคนนั้น"

การซ้ำคำและซ้ำข้อความในบทเพลงของเขาส่วนมาก จะใช้เพื่อบ่งชี้ความสำคัญของ
ของความหมายคือ ความคิดและความรู้สึกให้มีน้ำหนักมากขึ้น ดังจะยกบางเพลงมาวิเคราะห์

อยู่อย่างข้าวคอยฝน ก็คนก็คนแห้งตาย
ก็คนก็คนสลาย ซี้ควายไม่เหมือนซี้คน

"ข้าวคอยฝน"

ผู้แต่งจงใจซ้ำคำว่า "ก็คน" ต่อเนื่องกันในสองวรรคถึงสี่ครั้งเท่ากับตั้งคำถามว่าคนที่
"อยู่อย่างข้าวคอยฝน" มีคนสักเท่าใดที่ "แห้งตาย" และเท่าใด "สลาย" คำถามในสองวรรคนี้
แฝงว่ามีผู้คนมากมายที่อยู่ในสภาพเดียวกัน เมื่อโยงกับวรรคแรกที่ว่า "อยู่อย่างข้าวคอยฝน" ต่อ
ด้วยคำถาม "ก็คนก็คนแห้งตาย" ก็บ่งชี้ว่ามีคนจำนวนมากถูกปล่อยปละละเลยจนใกล้ตายหรือ
แทบจะหมดสภาพความมีชีวิต ต่อด้วยคำถาม "ก็คนก็คนสลาย" แสดงว่าจะหาคนสักกี่คนใน
สถานการณ์เช่นนั้นที่สุขสบาย แล้วผู้แต่งซ้ำคำกริยา "ซี้" ในวรรค "ซี้ควายไม่เหมือนซี้คน" เพื่อ
แสดงความจริงของการกดขี่ว่าคนจน "ซี้ควาย" ต่างจากคนรวยที่ "ซี้คน" ด้วยกัน

ด้วยหยาดเหงื่อไหลทุ่งไทยจนเขียวขจี ด้วยหยาดเหงื่อเราป่าข้าวจึงงามอ้วนพี
แต่พี่น้องชาวนายังหน้าดำจันทน์ ตราล้าปากตร้าทุกข์ยาก

.....

.....

แรงใครสร้างผลใครได้

ข้าวงามแดนแค้นใจเมื่อไหร่สังคมจะเปลี่ยน

มวลข้าวมากมายกระจายไปทุกถิ่นฐาน

ต่างประเทศก็ไปข่าวไทยได้รับการกล่าวขาน

แต่พี่น้องชาวนายังหน้าดำจันทน์ ขายถูกซื้อแพงแรงใจโบายบิน

พลัดพรากจากที่นาปากหน้าออกมาหากิน บ้างก็เป็นขอลานขอข้าวสารที่ตนปลูก
"เมล็ดข้าว"

สองวรรคในบรรทัดแรกมีการซ้ำข้อความ "ด้วยหยาดเหงื่อ" ซึ่งแสดงว่าหยาดเหงื่อ เป็นเครื่องมือที่ชาวนาใช้สร้างงานให้ "ทุ่งไทยจนเขียวขจี" และ "ป่าข้าวจึงงามอ้วนพี" คำว่า หยาดเหงื่อ บ่งชี้ความอุตสาหะในการออกแรง บทเพลงชี้ว่าสภาพของชาวนาต่างจากผลผลิต อย่างตรงกันข้าม ดังวรรคที่สี่กล่าวว่า "ตราลำบากตราทุกข์ยาก" คำว่า "ลำบาก" กับ "ทุกข์ยาก" ก็มีความหมายในทำนองเดียวกัน "ตรา" ย้ำว่าความทุกข์ทรมานเคร่งเป็นสิ่งที่ต้องทนสู่อย่าง ยาวนาน จนต้องตั้งคำถามว่า "แรงใครสร้างผลใครได้" ผู้แต่งซ้ำคำว่า "ใคร" เพื่อกระตุ้นให้ ขบคิด ว่าแท้จริงแล้วชาวนาผู้ปลูกข้าวกลับไม่ใช่ผู้รับผลประโยชน์ มีหน้าซ้ำกลับต้องพลัดพราก จากที่นากลายมาเป็น "ขอลานขอข้าวสารที่ตนปลูก" ผู้แต่งแสดงความอนาถและสังเวชใจว่า ชาวนาต้องตกอยู่ในสภาพขอลานซ้ำร้ายกว่านั้นต้องขอข้าวสารที่ตนปลูกอย่างน่าเวทนา การซ้ำ คำว่า "ขอ" แสดงว่าหมดสภาพความเป็นเจ้าของจึงกระตุ้นให้จุกคิดว่าชาวนาที่เป็นผู้สร้างกลับ ไม่มีอำนาจกำหนดผลประโยชน์ของตน

เพราะเกิดมาเป็นหมา

ไม่รู้ฟ้าหรือดินดล

พ่อแม่ก็ต่างตาย

พี่น้องหายไปต่างตน

ที่เห็นก็เวียนวน

ให้ถนนเป็นสุสาน

ตาย ตาย ตาย

เลือดกระจายร่วงแหลกราญ

ตาย วาย ปรมาณ

ปนสังขารกลางถนน

คน คน คน

ควบรถยนต์ชนดังโครม

โครม โครม โครม

เลือดไหลโลมอาบโลกา

"หมาไม่มีชื่อ"

การซ้ำ "ตาย" ติดกันสามครั้งและ "ตาย วาย ปรมาณ" ชี้ว่า เหตุการณ์ที่หมาถูกรถ ทับตายบนถนนเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า หมาเคราะห์ร้ายจำนวนมากต้อง "ตาย ตาย ตาย" พร้อมๆ

กับ “เลือดกระจายร่างแหลกราณู” นำสยดสยของอย่างไร้ค่า ผู้แต่งย้ำผู้กระทำว่า “คน คน คน” ซึ่งหมายถึง คนหลายๆคนคนแล้วคนเล่าที่ขับรถยนต์ชนมาให้ตายไปอย่างไร้เมตตา ผู้แต่งซ้ำคำว่า “โครม” ติดกันสี่ครั้งแสดงเสียงรถยนต์กระทบกับร่างของหมาส่งผลให้ “เลือดไหลโลมอาบโลกา” ซึ่งเป็นผลอันรุนแรงมากอย่างที่ไม่ได้รู้สึกกันมาก่อน

มองเห็นผู้คนหลายเห็นความตายความยาก
มองเห็นผู้ข่มเหงบรรเลงเพลงชื่อกดขี่
มองเห็นผู้คนแค้นทั้งแดนดินดั่งแดนบาป

“ตายสิบเกิดแสน”

สุรชัยย้ำคำว่า “มองเห็น” ในตำแหน่งคำแรกของวรรคติดต่อกันทุกวรรคถึง 3 ครั้ง “มอง” เป็นกริยาหมายถึง มุ่งดู ประกอบกับ “เห็น” เป็น “มองเห็น” หมายความว่าได้ประสบสิ่งที่มุ่งดูด้วยสายตาของตนเอง ในที่นี้คือ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นประจักษ์แก่ตา ได้แก่ “ความตายความยาก” ของผู้คนทั้งหลาย ในขณะที่ “ผู้ข่มเหงบรรเลงเพลงชื่อกดขี่” จึงมี “ผู้คนแค้นทั้งแดนดินดั่งแดนบาป” ทั้งสามวรรคเป็นสภาวะและพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน อธิบายได้ว่า ประชาชนล้มตายและยากไร้ก็เพราะ ถูกผู้มีอำนาจเอารัดเอาเปรียบกดขี่ข่มเหง ประชาชนจึงเกิดความโกรธแค้นทั่วแผ่นดิน ซึ่งเติมไปด้วยความชั่วร้ายดั่ง “แดนบาป” “มองเห็น” แสดงประสบการณ์ตรงของผู้แต่งซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารและตีความสิ่งที่ตนรับรู้อย่างชัดเจน

ฉันเป็นดอกไม้	เกิดในป่าดงดอน
สดสวยตามไซดซอน	หมุ่มมรมมาเฝ้าดอมดม
อยู่มาอยู่มานานนม	สายลมแสงแดดชื่นใจ
ใจไม่คิดอะไร	อยู่ต่อไปเพื่อมวลพฤกษา
กลับใบไม่เคยไร้ค่า	ช่วยกันสร้างสาชีวิตให้งาม
ฉันเป็นดอกไม้	เกิดในสองข้างทาง
เบิกบานเมื่อฟ้าสว่าง	น้ำค้างพรมพรางจำเียน
ลมร้อนลมหนาวเข้าเียน	ใครเห็นเขาชอบเด็ดไป
ฉันเป็นดอกไม้	เติบโตจากกระถาง

สดใสใบสล้าง คำเข้าคนเฝ้ารักษา
 กระถางดอกไม้บานา ประรณาคคนที่เข้าใจ...

“ฉันเป็นดอกไม้”

เพลง “ฉันเป็นดอกไม้” ให้ดอกไม้ที่มีคุณค่าต่างกัน เพราะเกิดต่างสถานที่กันเป็น
 ผู้เล่า ในท่อนแรก “ฉันเป็นดอกไม้ เกิดในป่าดงดอน” มีลักษณะเด่นคือ “สดสวยตาม
 โชดซอน” เป็นดอกไม้ป่าที่ดำรงอยู่ “มานานนม” อย่างมีชีวิตชีวา เป็นอิสระไม่ต้องกังวล
 ท่ามกลาง “สายลมแสงแดดชื่นใจ” ดอกไม้ต้นไม้นานาพันธุ์ในป่ากับผึ้งภู่อยู่อย่างเกื้อกูลกัน
 ดอกไม้สร้างน้ำหวานให้แก่ผึ้งซึ่งช่วยผสมให้ดอกไม้แพร่พันธุ์ต่อไป “ช่วยกันสร้างสาชีวิตให้งาม”
 กลีบใบของดอกไม้บ้างจึง “ไม่เคยไร้ค่า”

ในท่อนที่สอง “ฉันเป็นดอกไม้” เกิดตามถนน “สองข้างทาง” แสดงว่าอยู่ในชุมชนที่มี
 ผู้คนผ่านไปมา ในตอนรุ่งสางดอกไม้ได้รับ “น้ำค้างพรหมพรางจ๋าเย็น” ดอกไม้ต้นไม้ก็สดชื่น
 “เบิกบาน” แต่ถึงแม้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติก็กลับถูกคนเด็ดไปดั่งบทเพลงกล่าวว่า “ใครเห็น
 เขาชอบเด็ดไป” วรรคสุดท้ายของท่อนนี้บอกความไร้ค่าของดอกไม้ริมทาง

ท่อนสุดท้าย “ฉันเป็นดอกไม้” ไม่ได้เกิดตามธรรมชาติอย่าง “ดอกไม้” ในสองท่อน
 แรก แต่มีคนตั้งใจปลูก ดอกไม้นี้ “เติบโตจากกระถาง” มีคนคอยดูแลรดน้ำให้ปุ๋ย “คำเข้ามีคน
 เฝ้ารักษา” ต้นไม้ดอกไม้ต้นนี้จึงเป็นต้นไม้ที่สมบูรณ์ “สดใสใบสล้าง” ปรากฏจากหนอนแมลงมา
 รบกวน แต่ก็ยัง “ประรณาคคนที่เข้าใจ” วรรคสุดท้ายของท่อนนี้แฝงความหมายว่าคนปลูกต้นไม้อาจ
 ปลูกเพื่อผลประโยชน์ของตนเองแต่ไม่เคยใส่ใจความประรณาคที่แท้จริงของดอกไม้

การซ้ำ “ฉันเป็นดอกไม้” ในสามท่อนนี้ย้ำให้ผู้รับสารตระหนักว่ามนุษย์ควรรับฟัง
 เสียงของดอกไม้บ้าง มิใช่ถืออำนาจกำหนดชีวิตของดอกไม้โดยไม่คำนึงว่าดอกไม้มีคุณค่ายิ่งใหญ่
 อยู่แล้วตามธรรมชาติ

มีเพลงให้ร้องบรรเลง	นั่นก็คงเพียงพอ
มีที่ทางให้ฉันได้ไป	นั่นก็คงเพียงพอ
มีเสรีเหมือนนกเจ้าบิน	นั่นก็คงเพียงพอ
มีหัวใจไม่ร้ายไม่ดำ	มีน้ำคำชื่อใสตรงตรง
มีเพื่อนเกลอที่น้องแวดวงค์	นั่นก็คงเพียงพอ

มีบ้านเมืองสังคมดีงาม นั่นก็คงเพียงพอ
 มีผู้คนไม่จนมากมาย นั่นก็คงเพียงพอ
 มีรัฐบาลไม่โกงไม่กิน นั่นก็คงเพียงพอ

“นั่นก็คงเพียงพอ”

ในเพลง “นั่นก็คงเพียงพอ” ผู้แต่งย้าคำว่า “มี” 9 ครั้ง และข้อความ “นั่นก็คงเพียงพอ” ในวรรคหลัง 7 ครั้ง กรรมตรงของคำกริยา “มี” คือ สิ่งที่ “ฉัน” เป็นเจ้าของหรือปรารถนาจะเป็นเจ้าของ 9 ประการ คือ มีเพลงให้ร้องบรรเลง มีทางให้ไป มีเสรีภาพ มีหัวใจเมตตา มีวาจาซื่อตรง มีเพื่อนและญาติ มีสังคมบ้านเมืองที่ดี มีคนไม่จนมากมาย มีรัฐบาลที่ดี ซื่อสัตย์ สิ่งพึงปรารถนา 9 ประการนี้ล้วนแล้วแต่มีคุณค่าต่อชีวิตของคนธรรมดาสามัญทั่วไปเมื่อระบุว่าสิ่งเหล่านี้ “นั่นก็คงเพียงพอ” ก็แสดงว่าผู้ตั้งความปรารถนาไม่ต้องการมากไปกว่านี้ หมายความว่า สิ่งเหล่านี้บอกความปรารถนาอย่างสมถะ สิ่งแรกคือ “มีเสียงเพลงให้ร้องบรรเลง” บ่งชี้ความสำคัญของการสร้างสรรค์ทางศิลปะที่สื่อประสบการณ์ทางสุนทรียะ สิ่งที่น่าประทับใจคือ ผู้แต่งขอให้ตนมีจิตใจและวาจาที่ดีงามดังวรรคที่ว่า “มีหัวใจไม่ร้ายไม่ดำ มีน้ำคำซื่อใสตรงตรง” ความปรารถนา 6 ประการแรกเป็นความปรารถนาส่วนตัว แต่สิ่งที่ปรารถนาใน 3 อย่างสุดท้ายเป็นสิ่งที่ผู้แต่งปรารถนาเพื่อส่วนรวมและเป็นไปได้ยากกว่า แต่ก็ไม่ใช่จะเป็นไปไม่ได้ เมื่อกล่าววว่า “มีบ้านเมืองสังคมดีงาม” ก็สื่อว่าผู้คนต้องมีคุณธรรม ไม่กดขี่ข่มเหงเบียดเบียนกัน จึงเป็นสิ่งที่มิปฏิเสธสัมพันธ์กับ “มีผู้คนไม่จนมากมาย” การที่ประชาชนไม่ยากจน ย่อมต้องมีรัฐบาลที่ดี จัดระบบสังคมอย่างเป็นธรรม เท่ากับ “มีรัฐบาลไม่โกงไม่กิน” ซึ่งเป็นปัจจัยให้ปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพและสามารถสร้างสรรค์ศิลปะได้

หยุดก่อนคุณทหารคุณตำรวจ	หยุดสวดหยุดบรรเลงเพลงศึก
มาเกิดตีมน้ำเย็นจากบ่อลึก	ผนิกหัวใจไต่ร่ตรง
ลูกกระสุนของใครแล่นไปฆ่า	ผู้ตายวายชีวะมีเจ้าของ
เราฆ่ากันเพื่อไทยเลือดไหลนอง	แต่ศึกต้องยื้อเยื้อนี้เพื่อใคร
หยุดก่อนนักการเมืองผู้เปรี๊ยะปราชญ์	ความฉลาดความโกงช่างโป่งใส
คุณไม่เคยลำบากจนยากไร้	แต่ปากคุณเอาใจคนยากจน
หยุดก่อน หยุดก่อน หยุดก่อน	หยุดก่อนหยุดเอาไว้สักหน

คุณอิมหมีที่มันพัลวัน	แต่ใครทนทุกข์ให้อยู่ใกล้คุณ
หยุดก่อนนายทุนผู้โกยกอบ	คุณมีเงินเป็นกระสอบต่างสมุน
ไม่รู้จักพอเพราะเป็นนายทุน	เลือดคุณล้นนอยากมามากมี
ความเป็นคนย้อยยับและยับย้อย	เพราะคุณคอยริดนาอย่างทาสี
คุณไม่รู้คุณไม่รู้ยุติ	เพราะคุณมีความสบายตั้งนายคน
หยุดก่อนประชาชนผู้ขมขื่น	หอกดาบกระบอกรบปืนนั่นคือหน
สุดท้ายที่ท่านมันใจตน	เราจะฝ่าเราจะทนเราจะไป

“หยุดก่อน”

มีการซ้ำกริยาวลี “หยุดก่อน” ซึ่งเป็นกริยาสำคัญในประโยคคำสั่งประเภทห้ามถึง 8 ครั้งในประโยคที่ต่อเนื่องกัน เน้นความสำคัญของการห้ามการกระทำผิดของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ที่สมมติเป็นผู้ที่ผู้ร้องสนทนาด้วย เพื่อกระตุ้นให้พวกเขาฉุกคิดว่าสิ่งที่จะกระทำเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เริ่มด้วยห้ามทหารตำรวจ ซึ่งเป็นผู้มีอาวุธและอำนาจ ที่กำลัง “บรรเลงเพลงศึก” เช่นฆ่าประชาชน เหยิวชวนให้สงบใจโดยการ “ต็มน้ำเย็นจากบ่อลึก” ให้ “หัวใจไตร่ตรอง” ก่อนว่าบุคคลที่ถูกฆ่าานั้น มี“เจ้าของ” มีครอบครัวที่รักและต้องโศกเศร้าหากสูญเสียเขาไป ห้ามนักการเมืองที่โกงชาติอย่างชาญฉลาดจนตัวเองร่ำรวย “อิมหมีที่มัน” แต่ประชาชนกลับต้องยากจนและ “ทนทุกข์” ห้ามเหล่านายทุนผู้ร่ำรวย “มีเงินเป็นกระสอบ” คอยกอบโกยสุจริตจากคนจน จนพวกเขา “ย้อยยับและยับย้อย” กระตุ้นบุคคลกลุ่มสุดท้ายคือ “ประชาชนผู้ขมขื่น” ที่คิดจะต่อสู้ด้วย “หอกดาบกระบอกรบปืน” ให้ฉุกคิดว่า การต่อสู้นั้นเป็นหนทางสุดท้ายที่จะเลือกเมื่อมั่นใจตัวเอง

ชายคนนั้นนั่งอัดยาของ...	คิดไปใคร่ครวญก็มีเพียงคิด
คิดจะเอาฝันจะเอาอย่างนี้	คิดจะให้มันมีขึ้นหนอยสักนิด
คิดจะเอาเดือนดาวก็คงไม่คิด	คิดแต่เพียงชีวิตให้มันสุขสบาย
จะเอาเงินทองก็กองท่วมเขื่อน	จะเอาผองเพื่อนก็มีมากหลาย
จะเอาเมียน้อยรักก็มีมากมาย	จะให้ใครตายก็เพียงขึ้นนี้ ขึ้นนี้ ขึ้นนี้

“ชายคนนั้น”

การซ้ำ “คิด” และ “จะเอา” แสดงถึงความปรารถนาหลายประการในใจของ “ชายคนนั้น” ซึ่งคงจะยังไม่ได้มีสิ่งทีพึงประสงค์ ในช่วงแรกเขาเพียงแต่ต้องการมีชีวิตสุขสบาย ไม่ลำบากไม่ทะเลาะทะเลาะถึงขั้น “คิดจะเอาดาวเดือน” บทเพลงที่ว่าในความฝันเราจะนึกเอาอะไรก็ได้จึงกล่าวล้อเลียนอย่างมีอารมณ์ขันว่า “จะเอาเงินทองก็กองทัพมเหสี จะเอาผองเพื่อนก็มีมากหลาย จะเอาเมียน้อยราก็มีมากมาย จะให้ใครตายก็เพียงชั๊ว ชั๊ว ชั๊ว”

อินโดจีน อินโดจีน อินโดจีน
 นานมาแล้วที่แนวรบด้านนี้
 มีกลุ่มคนต่างสี ต่างทะยานเข้ามา
 หวังดินแดน หวังแบ่งเอาแคว้นเซต
 หวังกินประเทศ หวังดิน หวังฟ้า
 ฝรั่งเศสไปแล้ว อเมริกันเข้ามา
 รุสเซียเข้าค้ำ จีนถลาเข้าตึง

“อินโดจีน”

สุรชัยเลือกที่จะกล่าวโดยไม่ระบุเวลาชัดเจน คล้ายเล่าตำนานว่า “นานมาแล้ว” มี “กลุ่มคนต่างสี” คิดครอบครองดินแดน “อินโดจีน” เมื่อฝรั่งเศสไป “อเมริกันเข้ามา รุสเซียเข้าค้ำ จีนถลาเข้าตึง” เขาซ้ำคำว่าหวังซึ่งทำหน้าที่กริยาของประโยคที่แสดงความมุ่งหมายของกลุ่มคนต่างสี (ซึ่งหมายถึงต่างลัทธิความเชื่อทางการเมือง) ว่า หวังดินแดน หวังแบ่งเอาแคว้นเซต หวังกินประเทศ หวังดิน หวังฟ้า” คำว่า กิน แสดงความละโมภ ส่วน ดิน และ ฟ้า แสดงความมุ่งหวังอย่างทะเลาะทะเลาะเกินตัว

2. การใช้คำสันธานเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประโยค

2.1 เนื้อความแย้งกัน

สุรชัยใช้ประโยคที่มีเนื้อความแย้งกันเพื่อสะกิดใจและกระตุ้นให้ผู้ฟังถูกคิดตามว่า เพราะเหตุไรผลลัพธ์จึงไม่เป็นไปอย่างที่ควรจะเป็น มักใช้คำสันธานว่า แต่ แม้ แต่...ก็ ก็ เพื่อแสดงให้เห็นเนื้อความที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจน

ด้วยหยาดเหงื่อเรา ป่าข้าวจึงงามอ้วนพี

แต่ที่พี่น้องชาวนา ยังหน้าดำ จำทน...

ข้าวไทยได้รับกล่าวชาน แต่ที่พี่น้องชาวนา ยังหน้าดำจำทน

“เมล็ดข้าว”

ตามเหตุผลที่ควรเป็นแล้วเมื่อพี่น้องชาวนาปลูกข้าวจน “งามอ้วนพี” และได้รับ “การกล่าวชาน” พี่น้องชาวนาผู้ปลูกข้าวอย่างมีคุณภาพก็ควรได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าคือ ขายข้าวได้ราคา หน้าตาควรจะมีเงาใส แต่แล้วทำไมยัง “ยังหน้าดำจำทน”

เขาตายเหมือนไร้ค่า แต่ต่อมาก้องนาม

“จิตร ภูมิศักดิ์”

สุรชัยสะกิดให้ผู้ฟังคิดตามว่า แม้จิตร ภูมิศักดิ์จะเสียชีวิต “เหมือนไร้ค่า” แต่ทำไมภายหลังชื่อเสียงของเขาจึงได้รับการกล่าวชานอย่างกว้างไกล

เสียงปืนประทังดังก้อง ปลูกพี่น้องชาวไทยให้ตื่น

ยากเย็นเรากียังยืมชีน โหมแรงเป็นคลื่นกระหน่ำศัตรู

“เสียงปืนแตก”

ท่ามกลางบรรยากาศการต่อสู้ ที่คนไทยตื่นตัวขึ้นมารับรู้ปัญหา บทเพลงนี้โน้มน้าวให้รู้สึกถึงความสุขใจของประชาชนที่รวมพลังกัน ถึงแม้ทุกข์ยากลำบากอย่างยิ่ง

หยุดก่อนคุณทหารคุณตำรวจ

มาเกิดตี่มน้ำเย็นจากบ่อลึก

ลูกกระสุนของใครแล่นไปฆ่า

เราฆ่ากันเลือดไทยไหลนอง

หยุดก่อนนักการเมืองผู้เปรี๊ยะปราด

หยุดสวดหยุดบรรเลงเพลงศึก

ผนิกหัวใจไต่รถรอง

ผู้ตายวายชีวะมีเจ้าของ

แต่ศึกต้องยึดเยื้อนี้เพื่อใคร

ความฉลาดความโกงช่างโปร่งใส

คุณไม่เคยลำบากจนยากไร้ แต่ปากคุณเอาใจคนยากจน
 หยุดก่อน หยุดก่อน หยุดก่อน หยุดก่อนหยุดเอาไว้สักหน
 คุณอิมหมีที่มันพัลวัน แต่ใครทนทุกข์ให้อยู่ใกล้คุณ
 “หยุดก่อน”

ช่วงแรกถามเพื่อกระตุ้นให้คิดว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนมากันไปทำไม ใช้ข้อความแสดงความต่างว่า เมื่อคนไทยฆ่ากันเองไทยก็สูญเสีย แต่คิดหรือไม่ว่าความยึดถือของสงครามมีเพื่อใคร ต่อมากล่าวขอร้องนักรบเมืองผู้ฉลาดทางโกงกินให้หยุดก่อน ย้ำความจริงว่า นักรบเมืองไม่เคยลำบากยากจน แต่ปากพูดเหมือนรู้และเข้าใจคนจน พูดจา “เอาใจคนยากจน” ผลที่ขัดกันก็คือ นักรบเมืองสุขสบายล้นเหลือแต่เคยคิดหรือไม่ว่า ประชาชนก็ยังคงทุกข์ยาก

หลายขวบปีนี่หนอ เสียงของเจรีงอยู่ไหน
 มีแต่เสียงลูกปืนลูกไฟ ลูกบอมบ์ก็ออกไปทั่วแคว้น
 “ขยม”

ข้อความนี้แสดงภาวะทุกข์ร้อนด้วยคำถามว่า เสียงเพลงเสียงดนตรีที่บ่งบอกความสุขอยู่ที่ใด ในขณะที่เสียงที่ได้ยินเพียงอย่างเดียวคือเสียงปืนและระเบิดเพื่อเช่นฆ่ากัน ดังก้องอยู่ทั่วไปในบ้านเมืองของเขา

การแสดงเนื้อความขัดแย้งกันยังมีผลต่อการสื่อสารสภาพอารมณ์อันซับซ้อน เช่น ความมุ่งมั่นแข็งแรงแรงไม่หวั่นไหวท่ามกลางความเจ็บปวด เพราะมีความหวังอันแรงกล้า

สฤณาเจ้าบินตัดฟ้าสีรุ้ง...
 แม้จะเจ็บปวดน้ำตาริน ปีกยังบิน ตายังจ้องมองทาง
 “หนุ่มพเนจร”

2.2 เหตุและผล

เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของเหตุและผล ผู้แต่งสามารถผูกประโยคในเนื้อเพลงได้อย่าง กระชับชัดเจน อาจกล่าวตรงไปตรงมาโดยบอกผลแล้วแสดงเหตุ เช่น

ครอบครัวว้าก้าเหือดร้อนเป็นธรรมดาเพราะที่นาหลุดลอยไป

“ตาค้า”

ผู้ใดกอบผู้ใดไถยต้องถูกโบยเพราะมันผิด

“ตายสิบเกิดแสน”

ความเป็นคนย่อหยับและยับย้อยเพราะคนคอยรีตนาดังทาสี
คุณไม่รู้ คุณไม่รู้ที่อยู่ดีเพราะคุณมีความสบายตั้งนายคน

“หยุดก่อน”

เต่าถึงเส้นชัยเพราะพากเพียร

“กระต่ายกับเต่าและเจ้านกแสงตะวัน”

บนถนนหนทางซูบเปอร์ไฮเวย์
มุ่งไปเกิดขอบฟ้าว่างๆ

หนุ่มพเนจรกระเป๋าดำเดินทาง
โลกไม่ร้างเพราะชีวิตเจ้ายังเดิน

“หนุ่มพเนจร”

หรืออาจแสดงเหตุแล้วต่อด้วยผล

ด้วยหยาดเหงื่อเรา ป่าช้าวจึงงามอ้วนพี

“เมล็ดข้าว”

แสนคนจนยาก สิบคนหากรวยหลาย
อับอายแก่ห้ำฟ้าดิน
เขาจึงต่อสู้อยู่ข้างคนทุกข์เข็ญ

“จิตร ภูมิศักดิ์”

2.3 จุดมุ่งหมาย

สุรชัยใช้คำว่า เพื่อ เชื่อมประโยคที่แสดงถึงจุดมุ่งหมายกับประโยคที่บอกการกระทำ

ลูกเขาปราบเขาปราบ เขาตาม เขาตามหาเพื่อฆ่าเช่น...

ตายสิบเกิดแสนเพื่อถมแทนผู้สูญเสีย

เคียวคมประกายแสงจรัสแรงคมกล้า

ฟันเพืองจักรผันเพื่อลงทัณฑ์ผู้เอาเปรียบ

“ตายสิบเกิดแสน”

เขาคืออานนท์ ที่คนรักและทรงจำ

ตายเพื่อเกิด เพื่อชีวิตใหม่

คือลูกไทยหัวหาญ

“อานนท์”

ตะลอนเดินทางสร้างเพลงยาวสั้น บุกป่าฝ่าฟันเพื่อหาความมุ่งหมาย

“ต้องสู้”

ทำไมเกิดมาเพื่อแข่งขัน น่าจะร่วมกันสู้เส้นชัย

ปลูกเพื่อนจากการหลับไหล เพื่อสร้างสมาธิร่วมทาง

“กระต่ายกับเต่าและเจ้านกแสงตะวัน”

ขอมอบดอกไม้ในสวน นี้เพื่อมวลประชา

“ดอกไม้ให้คุณ”

ตะวันสีแดงส่องทาง ส่องทางให้เห็นเส้นทาง

ร่วมทางเพื่อชูชัยมา เพื่อทอขนานประโยชน์อุดม

“ข้าวคอยฝน”

ประโยคที่แสดงจุดมุ่งหมายนี้สามารถชี้คุณค่าของการต่อสู้เป็นส่วนใหญ่ เช่น ความตายแม้หน้าเศร้า แต่ก็มีผลยิ่งใหญ่ที่สามารถรวมพลังสามัคคีได้มากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่าตัว (“ตายสิบเกิดแสน”) บางเพลงแสดงความสัมพันธ์ทางจุดมุ่งหมายในคำถามให้คิดต่อไป เช่น การแข่งขันควรเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตหรือไม่ (“กระต่ายกับเต่าและเจ้านกแสงตะวัน”) บางเพลงแสดงจุดมุ่งหมายของการเดินทางร่วมกันในประโยคบอกเล่าอย่างน่าประทับใจ (“ข้าวคอยฝน”)

ความเปรียบเทียบ

เพลงของสุรชัย จันทิมาธร มีจุดเด่นประการหนึ่งที่ความเปรียบเทียบ เขาใช้ความเปรียบเทียบหลายประเภทเชื่อมโยงประสบการณ์ของคนชนบทและประสบการณ์ร่วมของมนุษย์ให้เข้าใจความทุกข์ความสุขและคุณค่าอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์

1. อุปมา (Simile)

สุรชัย จันทิมาธรใช้อุปมากล่าวเปรียบเทียบอารมณ์ ความคิด พฤติกรรม และรูปลักษณะกับสิ่งต่างๆที่เป็นรูปธรรมให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพ และคล้อยตามอย่างแจ่มชัดและลึกซึ้ง ส่วนใหญ่มักเป็นอุปมาตามชนบทที่คุ้นเคยกันอยู่แล้วแต่ก็ยังน่าประทับใจ

พ่อเจ้าทุกข์ถูกกระทำเช่นดังทาส	ได้อุ้งบาหนายเงินมันเหยียบย่ำ
ถูกดูหมิ่นดูแคลนแสนระกำ	ทั้งด้อยต่ำเสมอนไฟรออยู่ในเมือง
“กล่อมลูก”	

ความเปรียบดังกล่าวสื่อความทุกข์ที่พ่อถูกกดขี่ และมีสถานะอันต่ำด้อยเช่นเดียวกับคนจนในเมืองทั้งหลาย เทียบได้กับยุคศักดินาที่มีชนชั้น ทั้งๆที่สังคมน่าจะเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วแต่การกดขี่ยังคงเดิม

อยู่อย่างข้าวคอยฝน บัพันราแรงแห้งตาย

“ข้าวคอยฝน”

ในวิถีชีวิตชาวภาคอีสานซึ่งคุ้นกับความแห้งแล้ง อุปมาว่า “อยู่อย่างข้าวคอยฝน” สื่อความได้ชัดเจนถึงความอัปยศสิ้นหวัง เปรียบชีวิตชาวที่ไม่สามารถกำหนดชะตาชีวิตของตน ได้เหมือนต้นข้าวคอยฝนโดยไม่อาจกำหนดให้ฝนตกลงมาได้เลย

ร้อนลมร้าวรุม ตั้งไฟสุ่มทั่วดินแล้ง

“บ้านนาสะเทือน”

อุปมานี้ฟังเข้าใจง่าย แม้แต่ความร้อนของลมก็ยิ่งรุนแรงมากเหมือนกับมีใครก่อไฟสุ่มทั่วพื้นที่แห่งนั้น นี่คือเหตุที่ชาวบ้านต้องทิ้งบ้านไปอยู่เมืองกรุง

จรจากเรือนสุแดนไกล

เหมือนลูกนกบินจากรัง

ห้องฟ้าคลุ้มคินมีดมน

อ้ออิงเมฆฝนเสียงลมบนไม่รู้สิ้น

“แต่เพื่อน”

ผู้แต่งกล่าวถึงเพื่อนที่ต้อจากเหย้าเรือนที่พำนักไปสู่ “แดนไกล” เปรียบได้กับ “ลูกนกบินจากรัง” แสดงความน่าเป็นห่วงเพราะลูกนกยังขาดประสบการณ์ ไม่แข็งแรง ดูแลตนเองได้ยังไม่ดีพอ

ชื่อจิตร ภูมิศักดิ์เป็นนักคิดนักเขียน ตั้งเขียนดองแท้แก่คน

“จิตร ภูมิศักดิ์”

อุปมานี้โน้มน้าวให้ชื่นชมว่า จิตร ภูมิศักดิ์ ผู้เป็น “นักคิดนักเขียน” เป็นผู้ชี้นำทางความคิด เปรียบได้ดั่งแสงเทียนชี้ทางสว่างขจัดความเขลาให้ผู้คนเกิดปัญญา เป็นที่ประจักษ์ต่อแท้

มอบความหวัง ตั้งดอกไม้ผลิ สดใสอาณา

“ดอกไม้ให้คุณ”

เพื่อแสดงภาพความงดงามของความหวัง เขาเปรียบความหวังที่สดสวยสะพรั่งเหมือนดอกไม้ที่เพิ่งเริ่มจะแย้มบาน เป็นสมบัติที่ธรรมชาติมอบให้แก่มนุษย์ ความหวังที่มนุษย์มอบให้แก่กันจึงเปรียบเหมือนดอกไม้ผลิ

ก้าวต่อไปตราบชีวิตสุด ดุจกระแสนล

“ดอกไม้ให้คุณ”

เมื่อคนเรามีความหวัง มีความมุ่งมั่น ชีวิตต้องดำเนินไปจนถึงจุดสุดท้าย อุปมาในเพลงนี้แสดงกฎธรรมชาติว่า ชีวิตเหมือนกระแสน้ำ มีหน้าที่ต้องไหลเรื่อยไปจนสุดทางไม่มีหยุดยั้งหรือทอดย

นานมาแล้วเราจากกัน

ไอ้คืนวันนั้นแสนหนองหนัก

ตั้งทุ่งแล้งที่ไร่เพิงพัก

ตั้งภูสูงที่สูงสุดสอย

ไ้อยอตรรกฉันกลับมา

ตั้งชีวาที่เคยล่องลอย

มาบัดนี้ที่เราเฝ้าคอย

เจ้านกน้อยเฝ้าคืนสุริง

“คืนรัง”

ในช่วงที่นวนกลับสู่เมือง เขาใช้บทเพลง “คืนรัง” ที่ตั้งชื่อเป็นอุปลักษณสื่อความหมายว่า นักปฏิวัติก็คือ นกที่ไผ่หาสันติภาพ ได้คืนยังถิ่นพำนักเดิม เขาผู้นั้นได้เล่าถึงชีวิตที่ผ่านมาด้วยอุปมาอันไพเราะว่า ชีวิตก่อนคืนรังเหมือนอยู่ใน “ทุ่งแล้งที่ไร่เพิงพัก” นั่นคือ แดนอันอ้างว้างไม่มีที่พักพิงใจ ต้องดำรงอยู่ “ตั้งภูสูงที่สูงสุดสอย” นั่นคือ รู้สึกหนาวและโดดเดี่ยว ไม่มีญาติมิตรเหมือนยอดเขาที่สูงที่สุดตั้งอยู่เพียงเดียวดาย ชีวิตของเขาก็เป็น “ตั้งชีวาที่เคยล่องลอย” นั่นคือ ชีวิตที่เคว้งคว้างไร้ที่ยึดเหนี่ยว

หามเมื่อยล้าหามาแสนไกล ตั้งชื่อคากคอคอทับไหล่

“หาบครุณา”

อุปมาที่ใช้มากเพื่อแสดงการกดขี่มักโยงกับวิธีการและอุปกรณ์การลงโทษแบบโบราณ เพลงนี้เปรียบเทียบความจำยอมที่ต้องหาน้ำที่แสนหนักเป็นระยะทางยาวไกลกว่าจะได้น้ำมาสักถัง เพราะไม่มีน้ำประปาคอยอำนวยความสะดวกอย่างคนกรุงว่า เหมือนกับมี “ชื่อคากคอคอทับไหล่” อีกนัยหนึ่งอาจตีความได้ว่า ถูกกดขี่ข่มเหงไม่ได้รับความยุติธรรม

สร้างท่าเรือมาขอบฟ้าเห็นแต่ตึกกรม...
 ลีบร้อยอาคารเสร็จงานขนของจากลา
 นี้แหละวาสนาเหมือนปลาที่ไร้วังเย็น

“เป๊กเป๊ก”

บทเพลงนี้แสดงความขัดกันของการลงแรงของผู้สร้าง(กรรมกร) กับผลตอบแทนอันน้อยนิด คนเหล่านี้สร้างอาคารตึกกรมอันใหญ่โตมาแล้ว “ลีบร้อยอาคาร” แต่ตนเองกลับไม่มีวาสนาที่จะมีบ้านเป็นของตนเอง “เหมือนปลาที่ไร้วังเย็น” นั่นคือ ปลาที่ไม่มีแหล่งน้ำอันจืดเย็นเหมาะแก่การพักอาศัยเป็นของตน ต้องเร่ร่อนไปอย่างไร้จุดหมาย มีแต่ความอ่อนล้า

2. อุปลักษณ์ (Metaphor)

สุรชัยใช้อุปลักษณ์กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อโยงให้ผู้ฟังเข้าใจความคิดและอารมณ์ อุปลักษณ์ของเขาเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวที่คนทั่วไปสามารถสร้างจินตภาพตามได้แต่มีพลัง เนื่องจากโยงนามธรรมกับรูปธรรมที่มักไม่มีผู้โยงเช่น

เป็นกำลังใจให้คุณ	เป็นกำลังใจให้เธอ
เป็นสิ่งเสนอให้มา	ดวงตะวันทอแสง
มิถอยแรงอัปรา	เป็นเปลวไฟที่ไหม้นาน
เป็นสายธารที่ชุ่มป่า	เป็นแผ่นฟ้าทานทน

“ดอกไม้อให้คุณ”

เขาใช้ "ดวงตะวันทองแดง" เป็นสัญลักษณ์แทนกำลังใจที่มอบให้แก่มิตรร่วมโลกแล้ว ใช้อุปลักษณะเปรียบเทียบบาทของกำลังใจว่า เป็นเหมือนเปลวไฟลุกไหม้ได้นานให้ความอบอุ่นแก่ชีวิตเพื่อเผาผลาญสิ่งชั่วร้าย เป็นสายน้ำเย็นชุ่มฉ่ำให้แก่ชีวิตป่า เป็นแผ่นฟ้าที่อยู่ทนชั่วกาลนาน ไม่เสื่อมสลาย การเปรียบเทียบหน้าที่และการดำรงอยู่ของกำลังใจให้เห็นว่า เป็นพลังสำคัญในธรรมชาติ และมีลักษณะขัดกันอย่างปฏิกิริยา (paradox) คือเป็นทั้งเปลวไฟและธารน้ำในตัวเอง นับเป็นความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่ง

สาวน้อยเจ้าไปไหนนั่น
ดวงตาคือแฉ่วไผ่ฝืน

สาวน้อยเจ้าไปไหนนั่น
ดวงใจคือแฉ่วมุ้งมัน

"สาวน้อย"

ผู้แต่งมองดวงตาว่าเป็นมากกว่าอวัยวะสำหรับมองดู เขาใช้อุปลักษณะแสดงว่าดวงตา คือ แสงแห่งความปรารถนาและความมุ่งมั่นที่ฉายออกมาให้เห็น ซึ่งอาจโยงได้กับจิตใจอันเปี่ยมด้วยความแข็งแกร่ง ไม่ย่อท้อ

ไม่ว่าปิ่นหรือปากกา ถึงเวลาต้องสู้ ผิดพลาดเป็นครู สอนให้ไผ่ฝืน

"ต้องสู้"

อุปลักษณะนี้มาจากสำนวนที่คุ้นเคยกัน และเป็นปฏิกิริยา คือความผิดพลาดสอนให้เราเรียนรู้ หมายความว่าเมื่อผิดพลาดหรือล้มเหลวก็จะได้รู้จักตัวเอง รู้จักสาเหตุ รู้ทางแก้ไข สิ่งแปลกใหม่ในเพลงนี้ก็คือ ความผิดพลาดยัง "สอนให้ไผ่ฝืน" อีกด้วย ปฏิกิริยานี้แสดงว่าความผิดพลาดมีด้านที่ยิ่งใหญ่ ไม่ใช่สิ่งที่สร้างความท้อถอยหมดหวัง

เอาดวงใจมารวม ร่วมพันศัตรู น้ำหนึ่งใจเดียวกันคือเผ่าพันธุ์ยิ่งใหญ่

"ตายสิบเกิดแสน"

สุรชัยเปลี่ยนมโนทัศน์ที่ถือเอาเชื้อสายเป็นสิ่งที่กำหนดเผ่าพันธุ์ เขาโน้มน้ำหนักว่า เผ่าพันธุ์ที่ยิ่งใหญ่มาจาก "น้ำหนึ่งใจเดียวกัน" ไม่ว่าจะเชื้อสายใด

3. บุคลาธิษฐาน (Personification)

บุคลาธิษฐานในเพลงที่ศึกษา ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมกลายเป็นบุคคล เพื่อให้บทเพลงมีชีวิตชีวาและกระทบอารมณ์ความรู้สึก

ไอ้คืนนั้นดาวเดือนหม่น ทุ่งนาก็ก่นรำไห้
ป่าไพรร้องระงม บ้านนาสะเทือนแรงลม
จ่อมจม อาลัยแม่

“บ้านนาสะเทือน”

ในคืนแห่งความเศร้า สุรชัยแสดงบรรยากาศด้วยบุคลาธิษฐานที่ “ดาว” และ “เดือน” หม่นหมอง มีแสงน้อยนิดโดยรูปธรรมและโคกเศร้าโดยอารมณ์ ทุ่งนาและป่าไพรแสดงกิริยาร้องไห้เหมือนมนุษย์ บ้านนาก็ “สะเทือนแรงลม จ่อมจม อาลัยแม่” ทั้งหมดจมอยู่ในวงค์ความเศร้าเพราะความสูญเสียผันแปรไป

ต้นมะขามสนามหลวง ห่วงลูกหลานเหตุการณ์บ้านเมืองที่ผ่านมา
ต้นมะขามซบศึกเรื่องนานา เพราะหลายดวงตาเป็นสักขีพยาน...
เหล่าสมุนขุนโจรผู้เผด็จการ เช่นฆ่าลูกหลานหนุ่มสาวสายเลือดชาวไทย
ต้นมะขามน้ำตาไหล เจ็บจำไว้ไม่เคยลืมเลือน

“ต้นมะขามสนามหลวง”

สุรชัยให้ต้นมะขามมีความรู้สึกเหมือนเป็นญาติผู้ใหญ่ที่คอยเฝ้า “ห่วงลูกหลาน” และ ซึมซับเหตุการณ์น่าเศร้าที่ “หนุ่มสาวสายเลือดชาวไทย” ถูก “เหล่าสมุนขุนโจรเผด็จการ” เช่นฆ่า ผู้ประพันธ์ใช้ “ต้นมะขาม” ร่วมรับรู้เหตุการณ์นี้และแสดงอารมณ์เศร้าโศกสงสารหนุ่มสาวเหล่านั้นจน “น้ำตาไหล” บุคคลผู้เห็นเหตุการณ์และเป็นสักขีพยาน

แม่น้ำภูเขาทอดกายเหยียดยาว เคล้าคลอผืนหล้า
 ส้มลมโชยพัด ให้ความชื่นเย็น พื้นดินทะเล
 ก็คือชีวิต คือการพึงพา เวลาของความเข้าใจ
 ให้น้ำได้รู้ ให้ฟ้าได้ยิน ให้ดินได้ยล

“ปณิธาน”

ปณิธานที่สื่อในเพลงนี้คือ ความมุ่งมั่นที่จะไผ่ผืนและมุ่งหมายให้มนุษย์มีความสัมพันธ์อันสวยงามตลอดไป ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่าเขามีพลังอำนาจที่จะบันดาลธรรมชาติและสื่อสารกับธรรมชาติ ให้ “แม่น้ำภูเขา” มีชีวิตมีอากา “ทอดกายเหยียดยาว เคล้าคลอผืนหล้า” เหมือนมนุษย์เมื่อแสดงความรัก และให้ “น้ำ” มีประสาทรับความรู้สึก “ได้รู้” ให้ “ฟ้า” มีหู “ได้ยิน” ให้ “ดิน” มีตา “ได้ยล” บุคลาธิษฐานนี้ย้ำความสวยงามของความสัมพันธ์ของธรรมชาติกับธรรมชาติ และมนุษย์กับธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง

เครื่องยนต์คำรามคุกคามแดนตง นกกาแตกพงหนีลงไปไทย
 ถนนหนทางตั้งยาวตั้งไกลฝรั่งสร้างไว้ อเมริกา
 อเมริกา อมาริกา โชชัด โชเช สงคราม
 เวียดนาม หลายแสนคนตาย ลูกปืนคำราม ลูกไฟไหม้ลาม
 ลูกบอมบ์ทำลาย ลูกเล็กเด็กแดง ตายแห้งแห้งแก่

“ถนนมิตรภาพ”

เพื่อแสดงความหายนะในสงครามเวียดนาม ผู้แต่งสร้างให้ “เครื่องยนต์” ของพาหนะที่บรรทุกอาวุธคือ เครื่องบินทิ้งระเบิดแสดงอำนาจและการข่มขู่ ด้วยการส่งเสียง “คำราม” อย่างดุดัน จนสัตว์เล็กสัตว์น้อยอย่าง “นกกา” ซึ่งหมายถึง ประชาชนคนสามัญทั่วไปแตกฮือหนีตายลงไปฝั่งไทย และ ย้ำความน่ากลัวอีกครั้งด้วยเสียง “ลูกปืนคำราม” และ ภาพ “ลูกไฟไหม้ลาม” แทนลูกระเบิดที่ฆ่าชาว “เวียดนามหลายแสนคนตาย” ไม่เว้นแม้แต่ “ลูกเล็กเด็กแดง”

ฝากลมพา ลอยไป	สู่แดนไกล สุดตา
ตั้งภูผา กระชิบสั่ง	ถึงทะเล
เรือลำน้อย แล่นลอย	ให้คนคอย หวนคะนึง
พวกเรายังคิดถึง	ถึงทะเล

“จากภูผาถึงทะเล”

อุปมาในบทเพลงนี้ใช้บุคลาธิษฐานเปรียบเทียบการสื่อสารของคนแดนไกลในเขตป่ามายังคนที่ร่อนเร่อยู่ในทะเลว่า เป็นเหมือน “ภูผากระชิบสั่งถึงทะเล” เสียงกระชิบสั่งของภูผาเป็นเสียงแห่งความคิดถึงที่ฝากมากับลม บุคลาธิษฐานนี้สร้างจินตนาการได้อย่างมีชีวิตชีวา ให้เห็นพลังของความผูกพันของผู้มีความมุ่งหวังร่วมกัน

แผ่นดินสีดำได้เดือนสีดำ แผ่นดินหมองคล้ำได้เดือนหมองเศร้า
แผ่นดินอุ่นไอสว่างท่าบ่เขา ได้เดือนเพื่อนเราพากันพรวนดิน

“ได้เดือน”

สุรชัยให้ชานากกล่าวถึงตนเองว่า “อยู่อย่างได้เดือน” มีได้เดือนเป็นเพื่อน ได้เดือนที่คนเมืองดูถูกเหยียดหยามมีคุณค่าต่อเขา เพราะ “พากันพรวนดิน” และยังร่วมอารมณ์ความรู้สึกด้วย

แสงตะวันรอน ขอบฟ้าลับลาอาลัย
ไอ้ลูกชายของแม่ ต่อแต่นี้ไม่เห็น
ฝากหัวใจ รอยเลือดที่กระเซ็น
เข้าหรือเย็นให้ชื่นดังป็นรบ

“อานนท์”

เมื่ออานนท์สิ้นชีวิต แสงตะวันยามเย็นยังร่วม “อาลัย” อยู่ที่ขอบฟ้าก่อนจะลับลาไปเหมือนชีวิตของเขา บุคลาธิษฐานนี้ให้บรรยากาศวังเวงยามตะวันตกดิน และทำให้รู้สึกถึงความยิ่งใหญ่ของการสูญเสียนักรบของแผ่นดิน

ลมหายใจแห่งพงพนา
 เหยี่ยวยังไหวหัวใจสันคลอน
 พายุร้ายร้ายมนต์เชือดเจียน
 คือแสงเดือนของกาลเวลา...
 ห้วยชะธารสายธารบอกข่าว
 กิ่งใบไหวได้ลมดอกขี้

ลมหายใจแห่งพงพนา
 หมูตัวหนอนชุกกายสะเทือน
 คือเสียงเดือนแห่งพงพนา
 ก็ลมหนาวร้อนฝนฝักคำ
 วอนให้จำเรื่องของพงพนา

“พงพนา”

ความทรงจำและประสบการณ์จากป่าเป็นวัตถุดิบของบทเพลงนี้ ชีวิตในป่าเป็นชีวิตแห่งการต่อสู้ ต้องเผชิญความผันผวนปั่นป่วนอยู่เสมอ แม้สัตว์เล็กสัตว์น้อยอย่างตัวหนอนหรือนกเหยี่ยวก็ยังสะทกสะเทือนขนาดที่ “หัวใจสันคลอน” และ “ชุกกายสะเทือน” ขณะเกิด “พายุร้าย” ซึ่ง เป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจอันน่ากลัว สังเกตได้ว่าพายุร้ายในพงพนานี้มีความลึกซึ้งเกินกว่าที่จะต่อต้านได้ จึงสามารถ “ร้ายมนต์เชือดเจียน” ชีวิตทั้งหลาย แต่อีกแง่หนึ่งพายุร้ายคือ “ลมหายใจแห่งพงพนา” ซึ่งก็คือสิ่งที่แสดงความมีชีวิตของป่าและยังสื่อสารบอกความหมายที่สำคัญ เนื่องจากพายุร้ายเชื่อมโยงกับกาลเวลาหรือยุคสมัยจึงเป็นปรากฏการณ์ที่น่ากลัว นี่คือ “เสียงเดือน” ของพงพนาและของกาลเวลาที่เขาได้รับรู้และจดจำ

สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ในบทเพลงซึ่งเป็นผลงานของสุรชัย จันทิมาธร กระตุ้นให้ตีความได้อย่างลุ่มลึก สร้างความซับซ้อนแก่นื้อหาทางความคิดและทางอารมณ์ ดังจะยกที่เด่นๆ มาวิเคราะห์

ฝากลมพา ลอยไป	สู่แดนไกล สุดตา
ตั้งภูผากระซิบสั่ง	ถึงทะเล
เรือลำน้อยแล่นลอย	ให้คนคอย หวนคะนึง
พวกเรายังคิดถึง	ถึงทะเล
จะเร่คว้างทางใด	จะมีใครฝากฝัง
สู่ความหวัง	เยือนฝั่งสีน้ำผึ้ง

พายุร้ายคลุ้มคลั่ง	คลื่นประดังโถมซัด
สงนาวา ปลิวพัด	เพราะลมตึง
จากภูผากลางไพร	จากดอกไม้ป่าเขา
เดือนลำเนา	ยังขึ้นทุกคืนวัน จากน้ำค้างที่พรหมจ๋า
จากลำธารที่ไหลริน	ฝากบทเพลงแห่งผาหินถึงทะเล

“จากภูผาถึงทะเล”

ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบว่าการสื่อสารของเขาที่ฝากลมไป “สู่แดนไกล” นั้นเหมือนที่ภูผาฝากเสียงกระซิบไปกับลมถึง ทะเล ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่เขาคิดถึงและห่วงใย อาจตีความได้ว่าเป็นบุคคลผู้เป็นที่รัก ซึ่งกำลังต่อสู้ในกระแสคลื่นลมอันปั่นป่วน ยังไม่บรรลุฝั่งสีน้ำผึ้ง ซึ่งหมายถึง จุดหมายอันประกอบด้วยความหวังอันมีรสหวานหรือที่เรียกว่ามธุรส

เมื่อเอ่ยถึงทะเลก็เชื่อมโยงต่อไปได้ว่า ชีวิตมนุษย์เปรียบได้เหมือน “เรือลำน้อย” ที่แม้กำลัง “เร่คว้าง” แต่ก็มี ความหวังและความพยายามหาหนทางสู่ “ฝั่งสีน้ำผึ้ง” ซึ่งเป็นจุดหมายอันดีงาม ในขณะที่มีอุปสรรคร้ายแรงอย่าง “พายุร้ายคลุ้มคลั่ง คลื่นประดังโถมซัด สงนาวาปลิวพัด” คนไกลในแดนป่าจึงส่งบทเพลงที่ซึ้งเย็น “จากภูผากลางไพร” “จากดอกไม้ป่าเขา” และ “จากน้ำค้างที่พรหมจ๋า จากลำธารที่ไหลริน” มาให้กำลังใจผู้

กระต่าย เต่า แข่งขัน	หลักชัยอยู่ไกลแสนไกล
สองคนต่างไม่ท้อใจ	แข่งขันไปในเส้นทาง
ต่างมุ่งในเส้นทาง	
ขาเต่ากระต่ายมันต่างกัน	สั้นยาวไม่มีสัมพันธ์
กระต่ายประมาทพลัน	มันหลับไหล
เต่าถึงเส้นชัย	เพราะพากเพียร
หันหน้าคนละทาง	สร้างดาวกันคนละดวง
ช่วงชิงไปสู่สวรรค์	ใครไม่ทันเป็นคนหลงทาง
กระต่ายพ่ายเต่า	

เจ้านกแสงตะวันบินมา มันส่งเสียงเจรจา
 ทำไมเกิดมาเพื่อแข่งขัน น่าจะร่วมกันสู้เส้นชัย
 ปลุกเพื่อนจากการหลับไหล เพื่อสร้างสมาธิร่วมทาง

"กระต่ายกับเต่าและเจ้านกแสงตะวัน"

สุรชัยแต่งเพลงนี้โดยใช้เค้าโครงของนิทานอีสปเรื่องกระต่ายกับเต่า กระต่าย และเต่า คือ ผู้มีความคิดต่างกัน เมื่อมา"แข่งขัน"กัน ต่างรู้ว่า "หลักชัยอยู่ไกลแสนไกล" แต่ไม่ห่อ"ต่างมุ่งในเส้นทาง" ถึงแม้กระต่ายได้เปรียบเต่าเพราะ "ขาเต่ากระต่ายมันต่างกัน สั้นยาวไม่มีสัมพันธ" แต่แล้วกระต่ายก็พ่ายแพ้เพราะความ"ประมาท" ในขณะที่เต่า"พากเพียร" สิ่งต่างจากนิทานก็คือ ทั้งเต่าและกระต่ายไฝ่ฝันถึงความดีต่างกัน ดังที่เรียกเป็นสัญลักษณ์ว่า "สร้างดาวกันคนละดวง" สุรชัยเพิ่มเนื้อเรื่องว่า มี "เจ้านกแสงตะวัน" ซึ่งหมายถึงตัวแทนของปัญญามาเตือนสติว่า "ทำไมเกิดมาเพื่อแข่งขัน น่าจะร่วมกันสู้เส้นชัย" หากเต่าปลุกกระต่ายเพราะถือว่าเป็นเพื่อนและเดินไปด้วยกัน ก็จะถึง"เส้นชัย"ด้วยกัน ดีความได้ว่า ความรักความสามัคคีคือพลังสร้างสรรค์ ไม่ควรแก่งแย่งแข่งขัน

เมื่อโตขึ้นให้จำคำของพ่อ	อย่ารั้งรอตั้งใจใฝ่ศึกษา
เข้าเคียงข้างกรรมกรและชาวนา	ปฏิบัติพัฒนาสังคมไทย
กวาดศัตรูชั่วช้าพวกกาฝาก	ถอนทั้งโคนทั้งรากแล้วสาวไส้
ให้ประชารัฐทันพวกจัญไร	พวกมักใหญ่ใฝ่มีชีคอคน
ดวงตะวันสีแดงแจ้งประจักษ์	เสมือนหลักสองแสงทุกแห่งหน
มีกองทัพปลดแอกประชาชน	จงชุดโค่นศัตรูผู้สามานย์

"กล่อมลูก"

ในคำ "กล่อมลูก" พ่อที่จากเมืองมาร่วมการต่อสู้ในป่าได้สอนลูกว่ามีภารกิจสำคัญคือการกำจัดคนที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนให้หมดไป กาฝาก เป็นสัญลักษณ์ของคนที่เขาเปรียบผู้อื่น กินแรงคนอื่น คนที่มีลักษณะอย่างพวกกาฝากจึงควรถูกกำจัดให้หมดสิ้น "ถอนทั้งโคนทั้งราก" ไม่ให้เหลือ และ เปิดโปงประจานให้ประชาชนรับรู้กันทั่ว

พ่อชี้ว่ามี “ดวงตะวันสีแดงแจ่มประกาย สีมือนหลักสองแสง” ให้เห็นแจ่ม ตีความได้ว่า คือ อุดมการณ์ทางความคิดที่พ่อเชิดชู สองให้เห็นความจริง พ่อหวังว่าจะมี “กองทัพปลดแอกประชาชน” แยกเป็นเครื่องมือควบคุมสัตว์เช่น จิว ควายเพื่อเทียมเกวียน เมื่อมาเปรียบใช้กับคน ก็หมายถึง การกดขี่ข่มเหง ส่วนกองทัพปลดแอกก็คือ กองทัพที่สู้เพื่อปลดปล่อยประชาชนให้เป็นไท

ตายสิบเกิดแสนเพื่อถมแทนผู้สูญเสีย
 เคียวคมประกายแสงจรัสแรงคมกล้า
 พันเฟืองจักรผันเพื่อลงทัณฑ์ผู้เอาเปรียบ

“ตายสิบเกิดแสน”

“ตายสิบเกิดแสนเพื่อถมแทนผู้สูญเสีย” ตายสิบเกิดแสน เป็นสัญลักษณ์แทนการสืบทอดอุดมการณ์ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง แม้จะเสียชีวิตไปสิบคนแต่ก็จะมีนักสู้อีกแสนคนมาทดแทน เคียวเป็นอุปกรณ์ในการเกี่ยวข้าวของชาวนา เคียวคมในที่นี้จึงเป็นสัญลักษณ์แทนการรวมพลังต่อสู้ของชาวนา พันเฟืองเป็นอุปกรณ์ชิ้นเล็กของเครื่องจักรแต่ถ้าขาดมันไปแม้แต่อันเดียวเครื่องจักรก็อาจจะไม่เดิน พันเฟืองในที่นี้จึงเป็นการร่วมมือร่วมใจสามัคคีกันขับเคลื่อนขบวนการอย่างเป็นระบบ

ตะวันสีแดงส่องทาง	ส่องทางให้เห็นเส้นทาง
ร่วมทางเพื่อชูชัยมา	เพื่อท่อนาประโยชน์อุดม
ทุนนิยมจักถูกทำลาย	

“ข้าวคอยฝน”

ตะวันสีแดง ในที่นี้เป็นสัญลักษณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ ตะวันสีแดงส่องทาง หมายถึง แนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์เป็นแนวทางชี้นำให้ได้รับชัยชนะ ได้รับความเป็นธรรม ระบบทุนที่เอาเปรียบชาวนาก็ “จักถูกทำลาย” ไปอย่างแน่นอน

กองเกวียนคนทุกข์ ในยุคจักรกล สองขาตันตัน ได้โค้งฟ้าคราม
กำเนิดในยาม พระเจ้าหลับไหล

“คาราวาน”

พระเจ้า เป็นสัญลักษณ์ของผู้มีอำนาจ บันดาลความสุขและปกป้องดูแลคนดีในโลก
มนุษย์ พระเจ้าหลับไหล ก็คือ พระเจ้าที่ละทิ้งหน้าที่ เพิกเฉย ไม่ยอมรับรู้ปัญหา ไม่ยอม
ปิดเป่าความทุกข์ยากของประชาชน ประชาชนจึงถูกทอดทิ้งให้เผชิญชะตากรรมอยู่อย่างสิ้นหวัง

สูบไฟให้แรง	เหล็กก็แดงคุโชน
เรายกมันขึ้นทั้ง	เตรียมถังแรงปูดโปน
เฮ้เฮ้ ฮีบฮีบ	เราลงพะเนินบนเหล็กแดงด้วยไฟ
ตีเข้าไป ตีเข้าไป	
ดัดแปลงรูปโค	ยอมเสร็จได้ด้วยแรง
ทุ่มกายทุ่มใจ	เพื่อให้ไทยเป็นไท
ต้องสร้างด้วยไฟ	ที่ลุกโชนโชติแดง
เฮ้เฮ้ ฮีม ฮีบ	มารวมพลังสร้างสังคมที่ดี
ตีเข้าไป ตีเข้าไป	
สร้างโลกสดใส	ยอมเสร็จได้ด้วยเรา

“คนดีเหล็ก”

ผู้ประพันธ์ใช้ไฟเป็นสัญลักษณ์แทนพลัง และเหล็กเป็นสัญลักษณ์แทนสังคม
“สูบไฟให้แรง” จนไฟลุกโชติช่วงก็คือการรวมพลังความสามัคคี “เหล็กก็แดงคุโชน” โดย
รูปธรรมหมายถึง เหล็กที่ถูกเผาจนร้อนแดงพร้อมที่จะถูกตีดัดแปลงเป็นรูปร่างโคก็ได้ แต่โดยนัย
คือสังคมที่พร้อมจะเปลี่ยนไปในทางที่ดี จึงอาจตีความ “สูบไฟให้แรง เหล็กก็แดงคุโชน” ได้ว่า
การรวมพลังสามัคคีมากเท่าไร ก็จะมีกำลังเพียงพอในการเปลี่ยนสังคมให้ดีขึ้นเท่านั้น “เรา
ลงพะเนินบนเหล็กแดงด้วยไฟ ตีเข้าไป ตีเข้าไป ดัดแปลงรูปโค ยอมเสร็จได้ด้วยแรง” การที่เรา
จะตีเหล็กให้เป็นรูปเป็นร่างตามความต้องการ ต้องใช้ทั้งไฟและการร่วมแรงช่วยกันตี เช่นกันกับ

การที่เราต้องการให้มีสังคมที่ดีในแบบที่เราต้องการ คนในสังคมต้องร่วมมือร่วมใจ และใช้ความพยายามทั้งกายและใจ รวมพลังสามัคคีก็จะ "สร้างสังคมที่ดี" ได้

ขอมอบดอกไม้ในสวน นี้เพื่อมวลประชา
 จะอยู่แห่งไหน จะใกล้จะไกลจนสุดขอบฟ้า
 มอบความหวังดั่งดอกไม้ผลิ สดใสสวยงาม
 เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่งเสนอให้มา
 ดวงตะวันทอแสง มิถอยแรงอัปรา
 เป็นเปลวไฟที่ไหม้ฉาน เป็นสายธารที่ชุ่มป่า
 เป็นแผ่นฟ้าทานตะวัน
 ขอมอบดอกไม้ในสวน ให้หอมอบอวลสุข
 จงสบสิ่งหวัง ให้สมตั้งใจให้คลายหมองหม่น
 ก้าวต่อไปตราบชีวิตสุด ดุจกระแสน้ำ
 เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่งเสนอให้คน
 เป็นกำลังใจให้คุณ เป็นกำลังใจให้เธอ เป็นสิ่งเสนอให้คน

"ดอกไม้ให้คุณ"

"ดอกไม้ในสวน" เป็นสัญลักษณ์แทนความหวังที่มนุษย์มอบให้แก่กัน โดยไม่เจาะจงให้คนใดคนหนึ่งแต่ให้มวลชนทั่วโลกทั้งอยู่ใกล้และไกล ผู้ร้องมีความปรารถนาดีและไม่ตรีจิตโดยการมอบความหวังที่สดใสสวยงาม "ดั่งดอกไม้ผลิ" แก่เพื่อนร่วมโลก ความหวังนี้เป็นต้นกำเนิดของกำลังใจที่มีแสงเจิดจ้าเหมือน "ดวงตะวันทอแสง" สามารถให้พลังอบอุ่นดั่ง "เปลวไฟที่ไหม้ฉาน" ช่วยปลอบประโลมให้ความชุ่มชื่นใจเหมือน "สายธารที่ชุ่มป่า" และมอบกำลังใจให้เป็นนิรันดร์ไม่เปลี่ยนแปลงเหมือน "แผ่นฟ้าทานตะวัน" นอกจากนี้ความหอมอบอวลของดอกไม้ก็ยังช่วยบรรเทาความทุกข์เศร้า "หมองหม่น" เป็นพลังหนุนให้ก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง "ดุจกระแสน้ำ" ที่ทำหน้าที่ไหลเรื่อยไปอย่างซื่อสัตย์

เดินคนเดียวเดินไปตามเส้นทาง	คนถากถางสร้างทางเอาไว้
เป็นแห่งหนหลายคนก้าวไป	สู่จุดหมายปลายทางเหมือนกัน
ตามทางเท้า ทางสีขาว หญ้าสีเขียว	เดินคนเดียวไม่หลงทางมุ่งมั่น
มีแหล่งน้ำลำธารพืชพันธุ์	มีแหล่งพักพิงทำนักรวมทาง
ยังมีป่าใหญ่ขวางหน้าเอาไว้	คือขุนเขาพงไพรกร้าง
ไร้ญาติมิตรไร้ทิศไร้ทาง	ไร้รอยเท้าก้าวอย่างนำพา
จะเลือกทางไหนตามใจเจ้าคิด	ทางที่เปลี่ยนชีวิตข้างหน้า
หรือทางที่คนย่ำเดินไปมา	ปรารถนาสิ่งไหนใดกัน
อยากจะรู้อยากจะเห็นอยากจะเข้าใจ	แสวงหาอะไรที่นั่น
เริ่มด้วยการเข้าถางทางพลัน	สร้างและสรรค์ท่ามกลางป่าใหญ่

"ทางสีขาว"

การเดินทางหรือการเดินทางตามเส้นทางไปสู่จุดหมาย เป็นสัญลักษณ์ของการดำเนินชีวิต "เส้นทาง" ก็คือแนวทางซึ่งมี "คนถากถางสร้างทางเอาไว้" นั่นคือ เราไม่ได้เริ่มต้นจากความว่างเปล่า แม้อาจต้องเดินคนเดียว ทางสีขาว ดีความได้ว่าปลอดจากความชั่ว คนที่มุ่งมั่นไม่หลงทางก็จะไปสู่จุดหมาย ตามเส้นทางนี้มี "มีแหล่งน้ำลำธารพืชพันธุ์ มีแหล่งพักพิงทำนักรวมทาง" มีความรื่นรมย์อุดมสมบูรณ์ไม่แห้งแล้ง แม้จะเจออุปสรรค "ป่าใหญ่ขวางหน้าเอาไว้ คือขุนเขาพงไพรกร้าง" อีกทั้ง "ไร้ญาติมิตรไร้ทิศไร้ทาง ไร้รอยเท้าก้าวอย่างนำพา" ผู้ร้องถามย้ำผู้เดินทางให้ทบทวนเจตนาธรรมของตนเองก่อนว่า "จะเลือกทางไหนตามใจเจ้าคิด ทางที่เปลี่ยนชีวิตข้างหน้า หรือทางที่คนย่ำเดินไปมา ปรารถนาสิ่งไหนใดกัน" ถ้าเลือกทางสีขาวสายใหม่ที่สามารรถเปลี่ยนชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ก็ต้องมีความกล้าที่จะเริ่มต้นด้วยการขจัดอุปสรรคที่ขวางหน้าให้หมดไป "เริ่มด้วยการเข้าถางทางพลัน" เพื่อสร้างสังคมใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ฉันทลักษณ์

บทเพลงส่วนใหญ่ของสุรชัย จันทิมาธรมีฉันทลักษณ์ อย่างร้อยกรองไทย เห็นได้ว่าสุรชัยพิเนิจพิเคราะห์กับการเลือกสรรคำเพื่อให้บทเพลงกระทบอารมณ์ของผู้ฟังมากกว่ายึดถือกฎเกณฑ์อย่างตายตัว นั่นแสดงให้เห็นว่าสุรชัยตระหนักหน้าที่ของกวีในการส่งสารทางวรรณศิลป์ และประยุกต์ใช้ฉันทลักษณ์อย่างเข้าใจ

ฉันทลักษณ์เพลงเพื่อชีวิตของสุรชัย จันทิมาธรจัดเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

1. กลอนไร้สัมผัส

บทเพลงหลายบทเพลงที่สุรชัยแต่ง เช่น “ค้ำลง” “คนดีเหล็ก” “กองเกวียนบ้านไพร” “เพียงลมพัดผ่าน” “เรามาลองคุยกัน” “แม้เราจะไม่พบกัน” “คนของแผ่นดิน” “แต่...เจ้าดอกไม้” “แดนเสรี” “คนนอกคอก” มีฉันทลักษณ์จัดได้ว่าเป็นกลอนไร้สัมผัส จุดเด่นของบทเพลงดังกล่าวอยู่ที่ไม่มีสัมผัสระหว่างวรรคและระหว่างบทตายตัวอย่างร้อยกรอง แต่มีทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระภายในวรรคอย่างอิสระและไม่กำหนดจำนวนคำในวรรค ผู้วิจัยยก เพลง “กองเกวียนบ้านไพร” มาวิเคราะห์เพื่อแสดงความประสานของเสียงที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาของบทเพลง ดังนี้

กองเกวียนบ้านไพรมาเร่ขายแรงงาน

ใครต้องการขอเชิญเข้ามาชม

มีโองหม้อไห เราบั่นไว้ด้วยมือ จะรวยหรือจนมาซื้อ

เราก็จะขาย ราคาถูกแท้ไม่เห็นแก่กำไร ดิชมนแล้วสนใจ

เรามีให้เลือกหลายเกวียน

อยากได้มีดพรั้า เราจัดหาให้ได้ เอาเหล็กแทงมาให้

ช่างมีดเราดี จะเอาทรงไหน น้อยใหญ่พอดี

เสร็จแล้วชুবน้ำซี ไม่แข็งไม่อ่อนเกินไป

ยังมีเสื้อหวาย หนังสือตัวและยาป่า ทั้งกระต๊อบตระกร้า

ก็เอามาหลาย มาแลกมาซื้อ ก็เปลี่ยนก็ขาย

พรุ่งนี้ตอนงาย เราจะออกเดินทาง

จะไปทางไหนเราไม่รู้ดอกท่าน ที่ไหนต้องการ
 เราก็จะไป หมู่บ้านเรานั้น ลีอกอยู่กลางไพร
 สังคมจัญไร ยากจะแผ่ไปถึง

"กองเกวียนบ้านไพร"

จัดเรียงรูปแบบใหม่ดังนี้

กองเกวียนบ้านไพรมาเร่ขายแรงงาน

ใครต้องการขอเชิญเข้ามาชม

มีโองหม้อไห

เราปั้นไว้ด้วยมือ จะรวยหรือจนมาซื้อ

เราก็จะขาย ราคาถูกแต่ไม่เห็นแก่กำไร

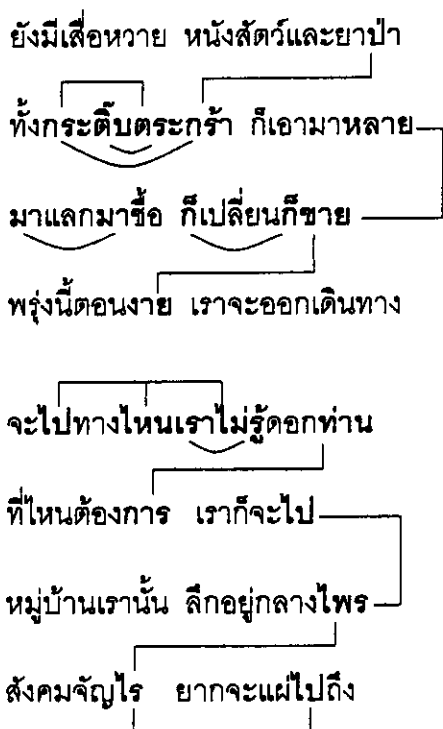
ติชมแล้วสนใจ เรามีให้เลือกหลายเกวียน

อยากได้มิดพริ้ว เราจัดหาให้ได้

เอาเหล็กแท่งมาให้ ช่างมิดเราตี

จะเอาทรงไหน น้อยใหญ่พอดี

เสร็จแล้วชูปน้ำซี ไม่แข็งไม่อ่อนเกินไป

จำนวนคำในวรรคของบทเพลงดังกล่าวไม่ตายตัวดังนี้ ช่วงแรกมีจำนวนคำในวรรค 8-9 คำ ช่วงที่สองมีจำนวนคำในวรรค 4-9 คำ ช่วงที่สามมีจำนวนคำในวรรค 4-6 คำ ช่วงที่สี่มีจำนวนคำในวรรค 4-5 คำ และช่วงสุดท้ายมีจำนวนคำในวรรค 4-9 คำ ความคมคายในแต่ละวรรคขึ้นอยู่กับการสื่อความอย่างกระชับแต่มีรายละเอียดที่เชื่อมโยงกัน

เนื้อความช่วงแรกเน้นย้ำและกล่าวนำถึง "กองเกวียนบ้านไพร" ว่ามาเร่ขายผลิตภัณฑที่ทำขึ้นด้วยแรงงานของชาวป่าที่กล่าวว่า "มาเร่ขายแรงงาน" หมายความว่า ผลิตภัณฑนั้นคือแรงงาน เป็นสิ่งที่ต้องลงแรงจึงจะเป็นงาน เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ ผู้แต่งจึงลงท้ายช่วงแรกว่า "ใครต้องการขอเชิญเข้ามาชม" นับเป็นการเกริ่นนำที่กระตุ้นความสนใจของผู้รับสารได้อย่างมีชั้นเชิง

ในช่วงที่สอง สาม และสี่ ยังเน้นความภูมิใจในการดำรงชีวิตที่พอเพียงของชาวป่าโดยแฝงไว้ในเนื้อเพลงด้วยถ้อยคำกระชับ ราบรื่น และเข้าใจอย่างง่ายตายแสดงให้เห็นในผลิตภัณฑที่ชาวบ้านป่าสร้างสรรค์ด้วยฝีมือเช่น "มีโองหม้อไห เรามันไว้ด้วยมือ" และ "มีดพร้า เราจัดหาให้ได้ เอาเหล็กแทงมาให้ช่างมีดเราตี" ผู้แต่งสะท้อนว่าชาวป่าไม่แบ่งแยกชนชั้น "จะรวยจะจนมาซื้อมาขาย" ไม่มุ่งเอาเปรียบใคร "ราคาถูกแท้ไม่เห็นแก่กำไร" ดำเนินชีวิตอย่างยึดหยุ่นและเข้าใจกันและกัน "ดิชมแล้วสนใจ เรามีให้เลือกหลายเกวียน" "ทั้งกระต๊อบตระกร้า ก็เอามาหลาย

มาแลกมาซื้อ ก็เปลี่ยนก็ขาย" การ"แลก"หรือ"ซื้อ"ที่ชาวบ้านยอม"เปลี่ยน"หรือ"ขาย"ให้แก่ผู้อื่นนั้น บ่งชี้ความยืดหยุ่นของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

วรรคแรกของช่วงสุดท้ายสุรชัยแสดงให้เห็นว่าชาวป่าสามารถดันดันไปสนองความต้องการแก่ทุกถิ่น "จะไปทางไหนเราไม่รู้ดอกท่าน ที่ไหนต้องการ เราก็จะไป" ความดีงามของชาวป่าบ่มเพาะได้ด้วยเหตุผลที่ว่า "หมู่บ้านเรานั้น ลึกอยู่กลางไพร สังคมจัญไร ยากจะแผ่ไปถึง" นั่นหมายความว่าความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ "กลางไพร" ช่วยสร้างความดีงามให้แก่ชาวป่าหรือกล่าวได้ว่า ยังไม่ได้รับอิทธิพลจากสังคมเมืองที่เรียกว่า "สังคมจัญไร" นี่คือการได้เปรียบของความอยู่ห่างไกลจากความเจริญอย่างฉาบฉวย

เมื่อพิจารณากลวิธีการสื่อสาร ก็พบว่า ผู้แต่งเลือกเฟ้นคำอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นคำที่เรียบง่ายและใช้ในชีวิตประจำวัน สัมผัสระหว่างวรรคที่เป็นอิสระมีส่วนสร้างและเน้นย้ำความเชื่อมโยงของเนื้อหาหลักของบทเพลง

2. กลอน4

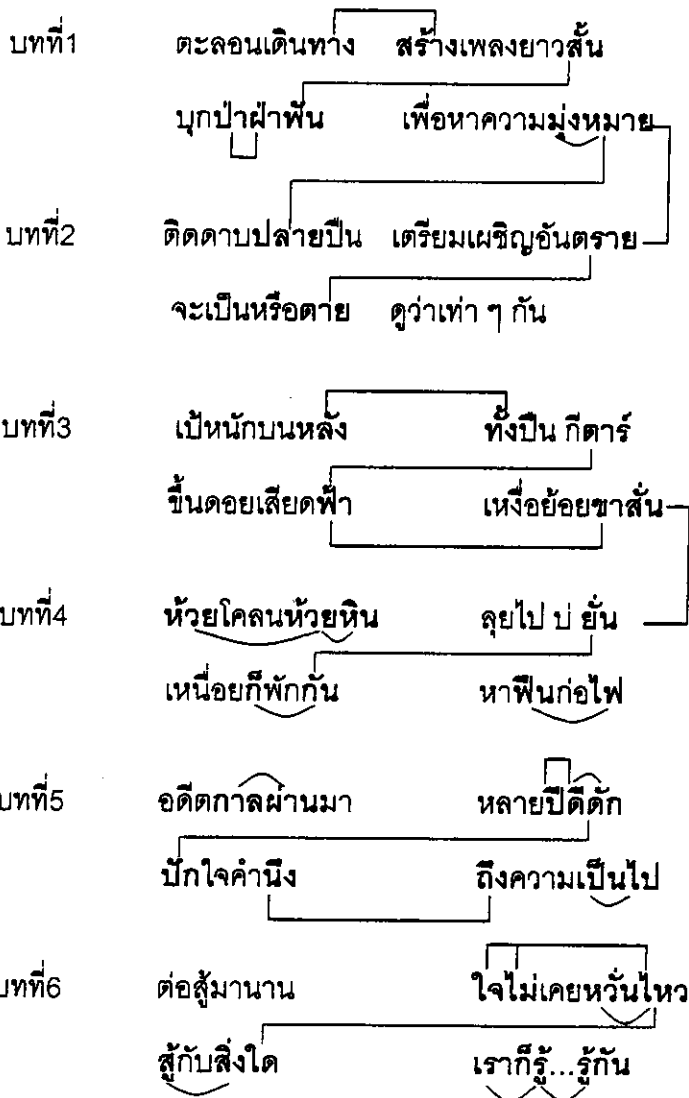
บทเพลงของสุรชัย ที่เป็นกลอน 4 มีเป็นส่วนน้อยมีเพียงสองบทเพลงคือ เพลง "โตเกี้ยว" และเพลง "ต้องสู้" แต่จะยกเพลง "ต้องสู้" มาวิเคราะห์เป็นตัวอย่าง ในการตีพิมพ์ปรากฏรูปดังนี้

ตะลอนเดินทาง	สร้างเพลงยาวสั้น
บุกป่าฝ่าฟัน	เพื่อหาความมุ่งหมาย
ติดตามปลายปืน	เตรียมเผชิญอันตราย
จะเป็นหรือตาย	ดูว่าเท่า ๆ กัน
เป็หนักบนหลัง	ทั้งปืน ก็ตาร
ขึ้นดอยเสียดฟ้า	เหงื่อย้อยยชาสั้น
ห้วยโคลนห้วยหิน	ลุยไป บ่ ย่น
เหนื่อยก็พักกัน	หาพินก่อไฟ
อดีตกาลผ่านมา	หลายปีติดัก
บักใจคำนี้	ถึงความเป็นไป
ต่อสู้มานาน	ใจไม่เคยหวั่นไหว

สู้กับสิ่งใด เราก็อู้...รู้กัน
 ไม่ว่าจะป็นหรือปากกา ถึงเวลาต้องสู้
 ผิดพลาดเป็นครู สอนให้ไฝ่ฝัน
 จากป่าสู่เมือง เรื่องราวไม่ต่างกัน
 ต่างเพียงคืนวัน และวัยของเรา

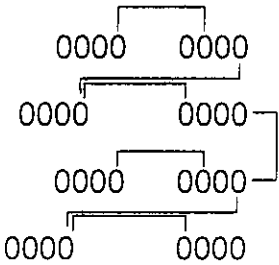
"ต้องสู้"

ผู้วิจัยจัดวางรูปแบบใหม่ตามลักษณะกลอนไทย เพื่อพิจารณาความประสานเสียงของกลุ่มคำระหว่างวรรคและระหว่างบทจะเป็นดังนี้

สังเกตได้ว่าแทบทุกวรรคมี 4 คำ 4 วรรคแรกในแง่สัมผัสอาจจัดเป็น 1 บทตามขนบร้อยกรองไทย แต่ตำแหน่งคำส่งรับสัมผัสระหว่างวรรคและระหว่างบทไม่ตายตัวต่างจากขนบร้อยกรองไทย รวมทั้งบางวรรคก็ไม่มีสัมผัสระหว่างวรรคและบางบทก็ไม่มีสัมผัสระหว่างบท

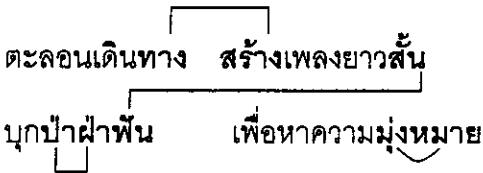
ในแง่จำนวนคำในวรรคซึ่งมี 4 คำอย่างสม่ำเสมอ และการส่งสัมผัสระหว่างวรรคและระหว่างบทดังกล่าวแม้มีตำแหน่งส่งรับที่ไม่ตายตัว แต่ก็มีควมสม่ำเสมอ ตามลักษณะสำคัญของกลอน 4 ดังแผนผังต่อไปนี้

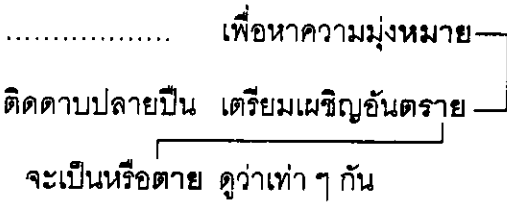
อธิบายได้ว่ากลอน 4 ใน 1 บทมี 4 วรรค แต่ละวรรค มี 4 คำ วรรคที่ 1 คำสุดท้ายส่งสัมผัสไปยังวรรคที่ 2 คำที่ 2 วรรคที่ 2 คำสุดท้ายส่งสัมผัสไปยังวรรคที่ 3 คำสุดท้าย และ วรรคที่ 3 คำสุดท้ายส่งสัมผัสไปยังวรรคที่ 4 คำที่ 2 ส่วนสัมผัสระหว่างบทกำหนดให้คำสุดท้ายของบทแรกส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ของบทต่อไป (หลวงธรรมาภิรมณ์, 2514 : 60)

แม้เพลง "ต้องสู้" บางบทจะมีสัมผัสระหว่างวรรคไม่ครบถ้วนตามขนบกลอน 4 และตำแหน่งคำส่งรับสัมผัสบางวรรคต่างจากกลอน 4 ตามขนบ ก็อาจกล่าวได้ว่าสุรชัยใช้สัมผัสให้ส่งผลต่อการสื่อสารที่กระทบอารมณ์อย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาผลต่อการสื่อสาร คำที่ส่งรับสัมผัสระหว่างวรรคของบทที่ 1 แสดงความมานะบากบั่นของผู้เดินทางสร้างสรรคบทเพลงเพื่อ "หาความมุ่งหมาย" โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความยากลำบาก คือ

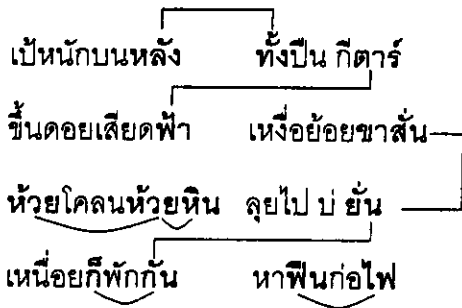

สัมผัสระหว่างบทที่1 กับบทที่2 และสัมผัสระหว่างวรรคของบทที่2 มีดังนี้

คำที่มีเสียงคล้องจองย้ำความรุนแรงและความอันตรายถึงชีวิตในขณะที่พยายามต่อสู้ เพื่อค้นหาอุดมการณ์ในชีวิต

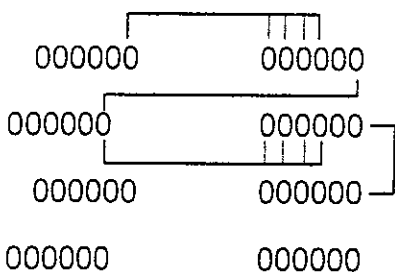
ในบทที่3และบทที่4 มีสัมผัสระหว่างวรรคและสัมผัสระหว่างบทคือ

ทั้ง 2 บท เน้นความเหนื่อยยาก ความพยายามและความอ่อนคลายในขณะที่แสวงหา ความมุ่งหมายของชีวิต และภาพธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ที่ทำทลายให้ฝ่าฟันไปได้

3. กลอน 6

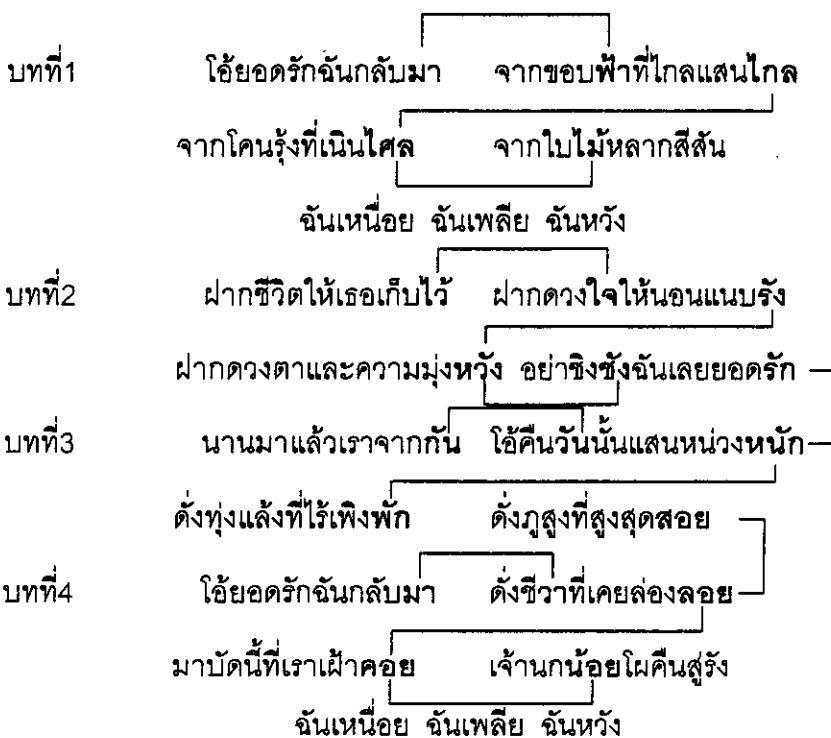
กลอน 6 หนึ่งบทมี 4 วรรค บังคับจำนวนคำ วรรคละ 6 คำ สัมผัสบังคับอย่าง กลอนสุภาพ ดังแผนผัง

ผลงานซึ่งแต่งเป็นกลอน 6 มีเพียงสามบทเพลงคือเพลง "सानแสงทอง" "หมาไม่มีชื่อ" และ เพลง "คืนร้าง" ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างเพลง "คืนร้าง" มาวิเคราะห์ จัดวางรูปแบบตามต้นฉบับเดิมดังนี้

โ้ายอดรักฉันกลับมา จากขอบฟ้าที่ไกลแสนไกล
 จากโคนรุ่งที่เนินไศล จากโบไม้หลากสีสัน
 ฉันเหนื่อย ฉันเพลีย ฉันหวัง
 ฝากชีวิตให้เธอเก็บไว้ ฝากดวงใจให้นอนแนบรัง
 ฝากดวงตาและความมุ่งหวัง อย่าชิงชังฉันเลยยอดรัก
 นานมาแล้วเราจากกัน ใ้คืนวันนั้นแสนห่วงหวั่นัก
 ดั่งทุ่งแล้งที่ไร้เพิงพัก ดั่งภูสูงที่สุดสุดสอย
 โ้ายอดรักฉันกลับมา ดั่งชีวาที่เคยล่องลอย
 มาบัดนี้ที่เราเฝ้าคอย เจ้านกน้อยเฝาคืนสู่รัง
 ฉันเหนื่อย ฉันเพลีย ฉันหวัง

จัดวางรูปแบบตามลักษณะกลอน 6 ดังนี้

สิ่งที่น่าสังเกตในบทเพลงนี้คือ ตำแหน่งคำรับสัมผัสในวรรคที่2และวรรคที่4 เป็นคำที่ 3ของทุกบท บทที่1 ซ้ำคำแรกของวรรคที่ 2, 3 และ4 คือคำว่า "จาก" บทที่2 ซ้ำคำแรกของวรรคที่ 1 2 และ3คือคำว่า "ฝาก" บทที่3 ซ้ำคำแรกของวรรคที่ 3 และ 4 คือคำว่า "ตั้ง"

ใ้ยอดรักฉันกลับมา จากขอบฟ้าที่ไกลแสนไกล
 จากโคจรที่เนินไศล จากโบไม้หลากสีสน
 ฉันเหนื่อย ฉันเพลีย ฉันหวัง

สุรชัยย้ำการเดินทางที่เนิ่นนานและไกลแสนไกล โดยใช้ประโยชน์ของคำส่งสัมผัสระหว่างวรรคที่เป็นคำเป็น ในคำว่า "กลับมา" "ขอบฟ้า" "ไกลแสนไกล" "เนินไศล" "โบไม้" คำส่งสัมผัสดังกล่าวนี้สื่อระยะทางที่ยาวไกล โดยซ้ำคำว่า "จาก" เพื่อเน้นความยาวไกลและเวลาที่เนิ่นนาน "ฉันเหนื่อย ฉันเพลีย ฉันหวัง" เน้นความอ่อนล้า อ่อนแรงจากการเดินทางมาอย่างยาวนาน แต่ก็ยังมีหวังเมื่อได้กลับมาตุภูมิอันเป็นบ้านที่มี "ยอดรัก" รออยู่

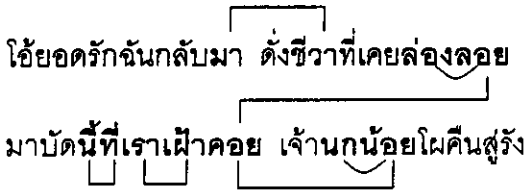
ฝากชีวิตให้เธอเก็บไว้ ฝากดวงใจให้นอนแนบรัง
 ฝากดวงตาและความมุ่งหวัง อย่าชิงชิงฉันเลยยอดรัก

ในบทที่2 สุรชัยยังคงตั้งใจใช้คำส่งสัมผัสระหว่างวรรคที่เป็นคำเป็นเหมือนในบทแรก เพื่ออาศัยความนุ่มนวลของเสียงแสดงความต่อเนื่องของความหวังและชีวิตที่จะมุ่ง "ฝาก" เธอผู้เป็นที่รักไว้ การย้ำคำว่า "ฝาก" ซึ่งเป็นคำตายถึง 3 ครั้ง บอกความจริงจึ่งหนักแน่น สัมผัสพยัญชนะในวรรคที่2 "นอนแนบรัง" สร้างความรู้สึกอบอุ่นอ่อนโยน

นานมาแล้วเราจากกัน ใต้คืนวันนั้นแสนหวังหนัก
 ตั้งทุ่งแล้งที่ไร้เฟิงพัก ตั้งภูสูงที่สูงสุดสอย

คำว่า "แสนหวังหนัก" กับ "ไร้เฟิงพัก" เล่นเสียงคำตายเป็นการย้ำความสทลของปัญหาที่เผชิญมา เปรียบได้กับ การอยู่ในดินแดนแห้งแล้งอย่างโดดเดี่ยวไม่มีที่พึ่งพิง

ในบทสุดท้ายสุรชัยแสดงให้เห็นความสุจริตที่ได้กลับมาสูบ้านเกิด ซึ่งเปรียบเหมือนนก
ได้คืนรังว่า

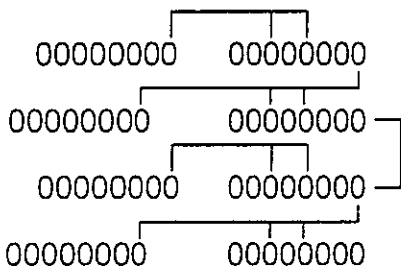

บทนี้เล่นสัมผัสระหว่างคำเป็นสระยาวทั้งหมด ในวรรคที่3 คำว่า "เฝ้าคอย" ส่ง
สัมผัสไปยังวรรคที่4 ของคำว่า "นกน้อย" แสดงถึงเวลาที่เนิ่นนานและใจที่จดจ่อของนกน้อยจะ
ได้ "ไผ่คีนสุรัง" แม้เหนื่อยจนแทบหมดแรงแต่เขาก็ยังมีความหวังในการต่อสู้ต่อไปดังวรรคส่งท้าย
ว่า "ฉันเหนื่อย ฉันเพลีย ฉันหวัง"

4. กลอนสุภาพ

กลอนสุภาพหรือกลอนแปด 1 บทมี 4 วรรค คือ วรรคที่1หรือวรรคดับ วรรคที่2
หรือวรรครับ วรรคที่3หรือวรรครอง และวรรคที่4หรือวรรคส่ง จำนวนคำในวรรคอาจมีตั้งแต่ 6-
10 คำ ตามแบบกลอนสมัยอยุธยาหรือในสมัยรัตนโกสินทร์มี 6-8 คำ หรือกลอนสุนทรภู่ที่มี 8
คำอย่างสม่ำเสมอ

สัมผัสแบบกลอนมีสัมผัสเชื่อมโยงกันทุกวรรค ทั้งสัมผัสระหว่างวรรค สัมผัสท้ายวรรค
และสัมผัสระหว่างบท โดยมีคำสุดท้ายของวรรคแรกส่งสัมผัสไปยังคำที่3หรือ5ของวรรคที่2 คำสุด
ท้ายของวรรคที่2ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่3 คำสุดท้ายของวรรคที่3ส่งสัมผัสไปยังคำที่3
หรือคำที่5ของวรรคที่4 ส่วนสัมผัสระหว่างบทกำหนดให้คำสุดท้ายของบทแรกส่งสัมผัสไปยังคำ
สุดท้ายของวรรคที่2 ของบทต่อไป ดังแผนผังนี้

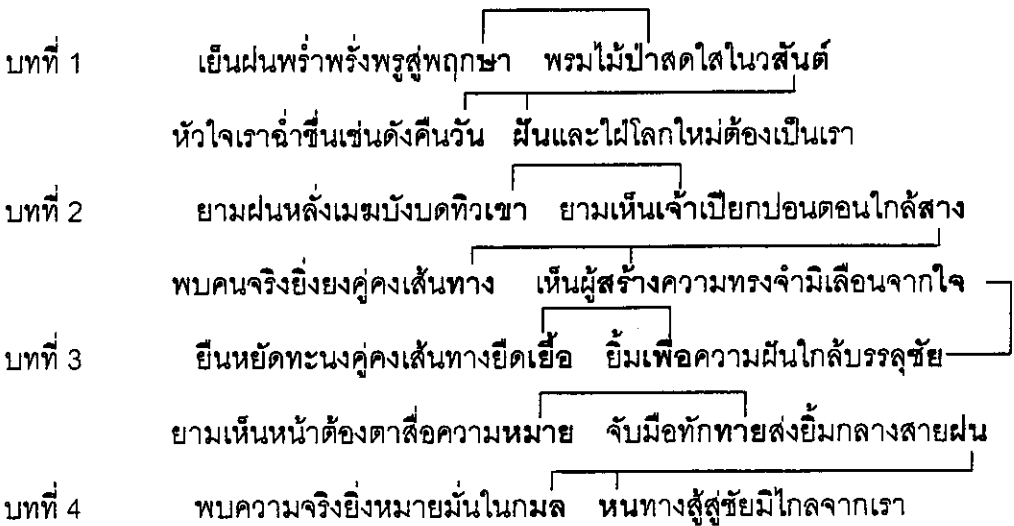

บทเพลงของสุรชัย จันทิมาธรมีหลายเพลงที่จัดว่ามีฉันทลักษณ์อย่างกลอนสุภาพ เช่น "หนุ่มพเนจร" "ชายคนนั้น" "เหงา" "ทางสีขาว" "คนจร" "นิวยอร์ก" "ชานาสิมควาย" "หาบครุ่" "ยิ้มกลางสายฝน" "กล่อมลูก" "หยุดก่อน" "ได้เดือน"

เมื่อพิจารณากลอนของสุรชัย พบว่า จำนวนคำนี้สุรชัยมีจำนวนคำไม่สม่ำเสมอ ยืดหยุ่นตามการสื่อความ ตำแหน่งคำรับส่งสัมผัสระหว่างวรรคไม่ตายตัว และสัมผัสระหว่างบท มีไม่ตายตัวและบางบท ผู้วิจัยจะยกเพลง "ยิ้มกลางสายฝน" มาวิเคราะห์

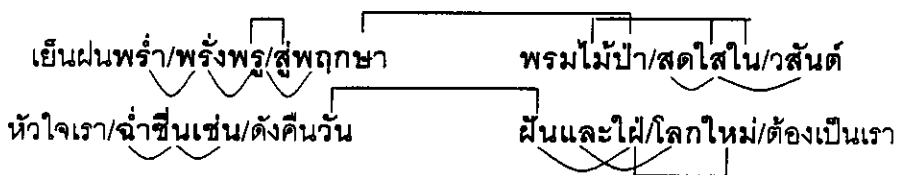
เย็นฝนพรำพรังพรูสุพฤกษา พรมไม้ป่าสดใสนิวสันต์
หัวใจเราฉ่ำชื่นเชนดั่งคืนวัน ฝันและใฝ่โลกใหม่ต้องเป็นเรา
ยามฝนหลังเมฆบังบดทิวเขา ยามเห็นเจ้าเปียกปอนตอนใกล้ปาง
พบคนจริงยิ่งยงคู่คงเส้นทาง เห็นผู้สร้างความทรงจำมีเลือนจากใจ
ยืนหยัดทะนงคู่คงเส้นทางยึดเยื้อ ยิ้มเพื่อความฝันใกล้บรรลุษัย
ยามเห็นหน้าต้องตาสื่อความหมาย จับมือทักทายส่งยิ้มกลางสายฝน
พบความจริงยิ่งหมายมั่นในกมล หนทางสู้สุชัยมิไกลจากเรา

จัดวางรูปแบบตามชนบทกลอนเป็นเกณฑ์ จะปรากฏรูปเป็นดังนี้

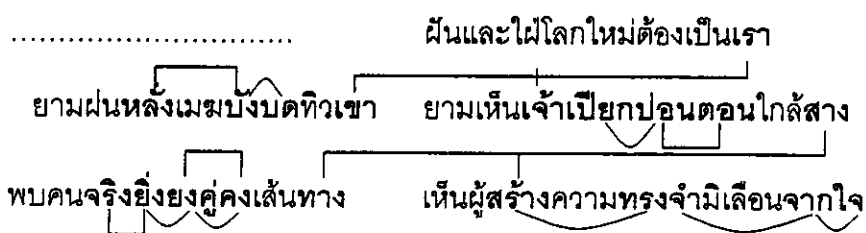
สุรชัยสามารถแสดงความมุ่งมั่นและกำลังใจอย่างเต็มเปี่ยมในการต่อสู้เพื่อบรรลุนิชัย โดยเทียบเคียงความขุ่มขำของสายฝนที่สร้างเสริมพืชพรรณให้สดชื่น กับจิตใจของนักต่อสู้ที่ "ฉ่ำชื่น" ด้วยความหวังและใฝ่ฝันชัยชนะของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย การสร้างสัมพันธ์ในทั้ง สัมผัสสระและพยัญชนะ ต่างก็เพิ่มเสริมการสื่อความให้เข้มข้นลึกซึ้งขึ้นด้วย

บทแรกมีคำจำนวนวรรคไม่ตายตัวคือ 8 คำ และ 9 คำ การแบ่งจังหวะเสียงสามารถ จัดกลุ่มความหมายในแต่ละวรรคโดยเล่นเสียงสัมผัสใน ในแต่ละช่วงและระหว่างช่วง สื่อความ สดชื่นของพรรณไม้และจิตใจของนักสู้ที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ใช้คำรับส่งสัมผัสระหว่างวรรคที่1 กับวรรคที่2 วรรคที่2กับวรรคที่3 และวรรคที่3กับวรรคที่4ดังนี้

ความเชื่อมโยงของเสียงระหว่างวรรคที่1 กับ วรรคที่2 ย้ำว่า เมื่อฝนตกป่าไม้ต้นไม้ก็ มีความสดชื่น คำสัมผัสพยัญชนะ "พรั้มพรั่งพรุสุฟฤกษา" มีความหมายไปในทางเดียวกับ "พรมไม้ป่า" ในวรรคที่2 แสดงภาพสายฝนที่ตกลงมาอย่างไม่ขาดสาย "พรม" ป่าให้ขุ่มขำ คำสัมผัสพยัญชนะว่า "สดใส"กับ"วสันต์" ซึ่งเน้นเสียงเสียดแทรก ในวรรคที่สองก็โยงความหมาย ได้ว่า ในฤดู"วสันต์" ซึ่งก็คือฤดูใบไม้ผลิ ต้นไม้ผลิใบยอดอ่อนเขียวขุ่มชวนให้รู้สึกสดใสบวกบาน ในวรรคที่3และ4 มีคำสัมผัสของคำว่า "คืนวัน" กับ ความ "ฝัน" ความหวังในการเริ่มต้น "โลกใหม่" จะเห็นว่าบทนี้สุรชัยโยงคำสัมผัสกับความหมายเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม

ในสัมผัสระหว่างบทสังเกตเห็นว่า แม้วรรคที่4ของบทที่1จะไม่ส่งสัมผัสระหว่างบทไป ยังคำที่สุดท้ายของวรรคที่2ของบทที่2 ตามบังคับฉันทลักษณ์ แต่สุรชัยก็เปลี่ยนมาเป็นส่งสัมผัสไป ยังคำสุดท้ายวรรคที่1 ของบทที่2แทน

บทที่ 2 นี้ แสดงประสบการณ์ว่าเมื่อเห็นฝนและเมฆบัง "ทิวเขา" "เจ้า" ที่เขาเห็น เบียดข่มฝน "ตอนใกล้สง" ก็คือ "คนจริงยิ่งยงคู่คงเส้นทาง" สัมผัสในวรรคที่ 3 "คนจริงยิ่งยงคู่คง" ย้ำความประทับใจใน ผู้ยืนหยัดต่อสู้ในเส้นทางว่าเป็น "คนจริง" ซึ่งหมายถึง ผู้มีคุณค่าอย่างแท้จริง จึงเป็น "ผู้สร้างความทรงจำ" ในใจของเขาตลอดไป

ยืนหยัดทะนงคู่คงเส้นทางยึดเยื้อ ยึดเพื่อความฝันใกล้บรรลุชัย

บทที่ 3 เล่นเสียง/ย/ในวรรคที่ 1 คือ "ยืนหยัด" กับ "ยึดเยื้อ" กับ "ยึด" ในวรรคที่ 2 เชื่อมโยง ความมุ่งมั่นภาคภูมิใจในการเดินทางที่ยาวทั้งเส้นทางและกาลเวลา ในขณะที่ยัง "ยึด" เพื่อความหวัง "ความฝัน" ที่ "ใกล้บรรลุชัย"

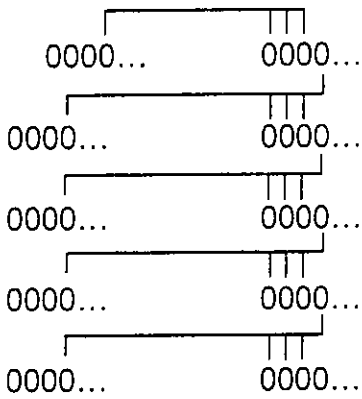
ยามเห็นหน้าต้องตาสื่อความหมาย จับมือทักทายส่งยิ้มกลางสายฝน
พบความจริงยิ่งหมายมั่นในกมล หนทางสู้สู้ชัยมิไกลจากเรา

ในบทที่ 3 นี้เสียงสัมผัสระหว่างวรรคแสดงความเชื่อมโยงของความหมายระหว่างวรรคที่ 3 กับ 4 เมื่อเขากับเธอ "สื่อความหมาย" เข้าถึงใจกัน โดยผ่านทางสายตาก็ "จับมือทักทาย" และ "ส่งยิ้ม" เป็นไออุ่นของความสัมพันธ์ "กลางสายฝน" ผลที่ตามมาในบทที่ 4 ซึ่งมีเพียง 2 วรรค ก็คือ ต่างก็พบความจริงที่หมายมั่นในใจตรงกันว่า "หนทางสู้สู้ชัยมิไกลจากเรา" เท่ากับ แสดงคุณค่าของมิตรภาพของผู้มีใจร่วมกัน

น่าสังเกตว่าบทเพลงนี้สุรชัยไม่ได้ยึดหลักตามขนบอย่างเคร่งครัด จำนวนวรรคใน 1 บทของเพลงนี้ไม่ดำเนินตามบังคับของฉันทลักษณ์ แต่ในแง่ของคำสัมผัสที่แพรวพราวและความหมายที่เชื่อมโยงกันทั้งภายในวรรคและระหว่างวรรคแล้วสุรชัยทำได้อย่างดี นอกจากนี้ เขายังสรรคำที่สื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม

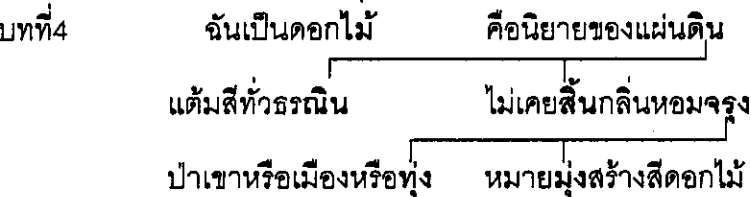
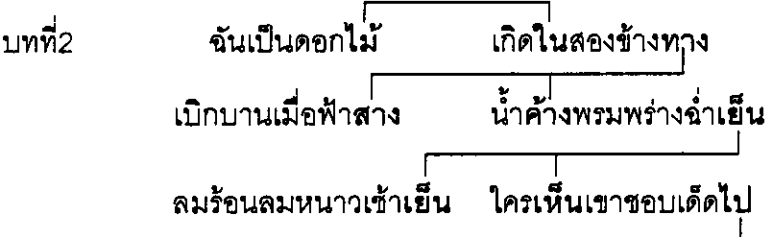
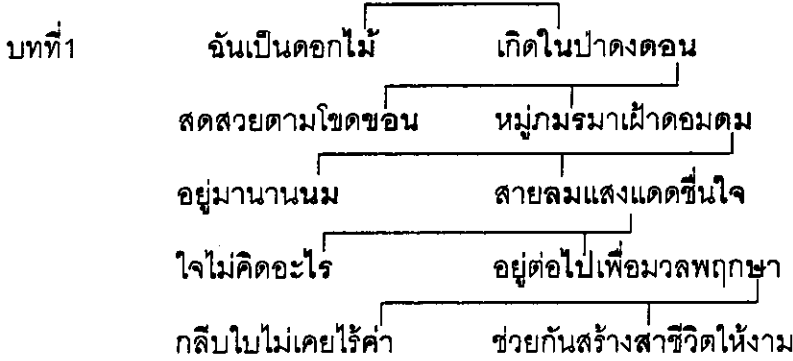
5. กลอนสังขลิก

กลอนสังขลิกมีจำนวนคำในวรรคตั้งแต่วรรคละ 3 ถึง 5 คำ กำหนดบาทละ 2 วรรค บทหนึ่งจะมีกี่บาทก็ได้ มีลักษณะเด่นคือบังคับสัมผัส 2 แห่งได้แก่ สัมผัสระหว่างวรรคแรกกับวรรคหลังในบาทเดียวกัน และสัมผัสท้ายบาทแรกกับท้ายวรรคแรกของบาทต่อไปเกี่ยวเนื่องกันไปเรื่อยๆตลอดบท (สุภาพร มากแจ้ง, 2535 : 95) ดังแผนต่อไปนี้

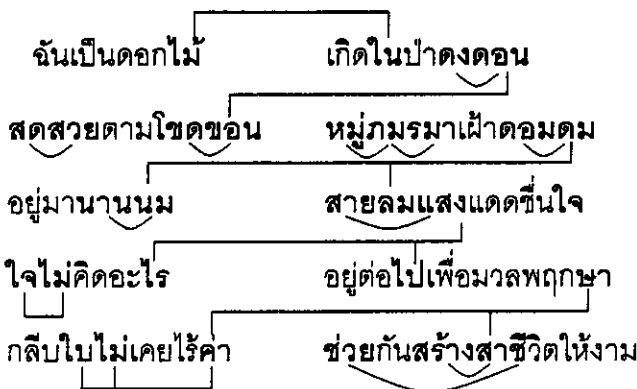
ฯลฯ

บทเพลงของสุรชัยหลายบทเพลงที่สามารถจัดได้ว่ามีฉันทลักษณ์อย่างกลอนสังขลิก เช่น "กัมพูชา" "วิญสงสาร" "ยอดมะพร้าว" "น้ำใต้น้ำตา" "โป๊กเป๊ก" และเพลง "ฉันเป็นดอกไม้" ส่วนใหญ่มีจำนวนคำไม่เคร่งครัดตามขนบ บางเพลงมีจำนวนคำที่มากกว่าจำนวนคำของกลอนสังขลิกตามขนบคือมี 8-10 คือเพลง "กัมพูชา" "วิญสงสาร" และ "ยอดมะพร้าว" ส่วนเพลงที่มีจำนวนคำค่อนข้างใกล้เคียงกับจำนวนคำตามขนบคือมี 4-6 คำ มีเพลง "น้ำใต้น้ำตา" "โป๊กเป๊ก" และเพลง "ฉันเป็นดอกไม้" ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างเพลง "ฉันเป็นดอกไม้" มาวิเคราะห์เพลง "ฉันเป็นดอกไม้" จัดเป็นกลอนสังขลิกที่ค่อนข้างมีจำนวนคำใกล้เคียงตามขนบ คือ มี 4 ถึง 6 คำในแต่ละวรรค มีบังคับสัมผัสที่เคร่งครัดตามขนบ คือ สัมผัสระหว่างวรรคแรกกับวรรคหลังในบาทเดียวกัน และสัมผัสท้ายบาทแรกกับท้ายวรรคแรกของบาทต่อไปเกี่ยวเนื่องกันไปเรื่อยๆตลอดบท มีเพียงบาทที่ 3 ของบทที่ 3 และบาทแรกของบทที่ 4 เท่านั้นที่ไม่มีคำสัมผัสระหว่างบทและสัมผัสระหว่างวรรคไม่ตรงตามขนบ จัดเป็นรูปแบบกลอนสังขลิกต่อไปนี้

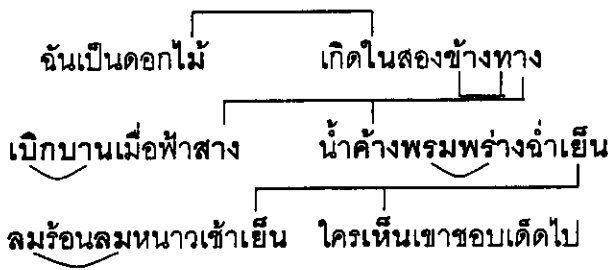

“ฉันเป็นดอกไม้”

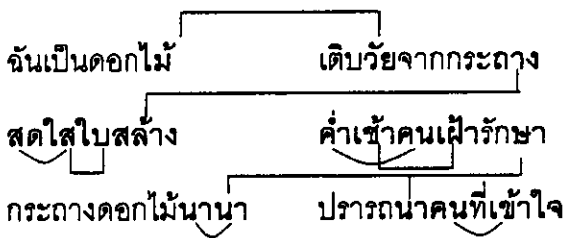
บทเพลงแสดงคุณค่าที่แตกต่างกันของดอกไม้ที่เกิดต่างสถานที่กัน ในช่วงแรกบทแรกกล่าวถึงคุณค่าดอกไม้ในป่าว่า

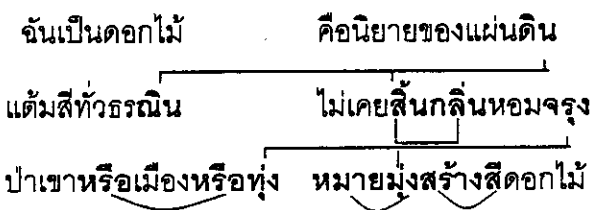
สัมผัส "ตงตอน" กับ "โชดซอน" บอกสถานที่เกิดของดอกไม้ว่าเกิดในป่าสูง แทรก อยู่ตาม โชดหินและซอนไม้ มีความงามโดดเด่น อากาธาที่ "หมูกมรเฝ้าตอมตม" สัมผัสกับ คำบอกเวลาว่า "อยู่มานานนม" แสดงคุณค่าดอกไม้ที่ดำรงอยู่ในความเกื้อกูลกันของธรรมชาติ อย่างยาวนาน โดยสร้างน้ำหวานแก่ภูมิ่ง เพื่อที่มวลพฤกษชาติจะได้คงพิชพันธุ์ของตนสืบไป บทที่สองเปลี่ยนเป็นดอกไม้ในเมืองว่า

สัมผัสของวรรคที่ 3 กับ 4 ของคำว่า "ฟ้าสาง" กับ "น้ำค้าง" มีความหมายเชื่อมโยง กันว่าเวลาฟ้าสาง เมื่อดอกไม้บานได้รับความเย็นจากน้ำค้างแต่ดอกไม้ "เกิดในสองข้างทาง" จึง ไม่มีค่ามากไปกว่ามีไว้ให้คนเด็ดดังลงท้ายว่า "ใครเห็นเขาชอบเด็ดไป"

คำเด่นในบทที่สามคือ กระถาง สล้าง รักษาและปรารถนาสื่อว่า ดอกไม้อีกพวกหนึ่ง ที่เกิดในกระถาง มีมนุษย์คอยดูแลรักษา แต่ดอกไม้ก็ปรารถนาจะได้รับความเข้าใจ มีสิ่งที่ถูก กำหนดอย่างวัตถุ

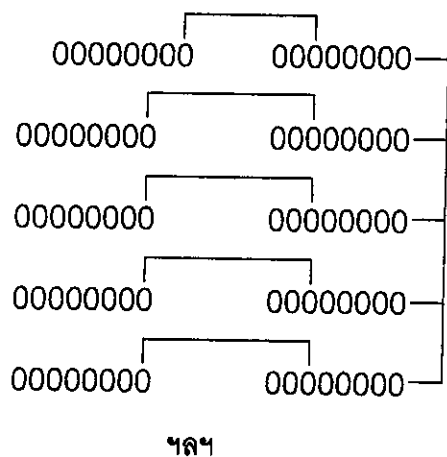

บทสุดท้ายสรุปความหมายและคุณค่าของดอกไม้ว่า บอกเรื่องอันรื่นรมย์ สร้างความงามด้วยสีและให้กลิ่นหอมสดชื่นทั่วไปในผืนแผ่นดินทั้ง “ป่าเขา” ในเมือง ในทุ่ง ดอกไม้เกิดมาเพื่อสร้างสรรค์ความงามความเบิกบานใจแก่แผ่นดิน

เห็นได้ว่าในเพลงนี้มีจำนวนคำไม่เคร่งครัดแต่ก็ใกล้เคียงกับจำนวนคำตามขนบ บทที่3 “สดใสใบสาล้าง คำเข้าคนเฝ้ารักษา” และบทที่4 “ฉันเป็นดอกไม้ คือนิยายของแผ่นดิน” ไม่มีคำสัมผัสระหว่างบท และสัมผัสระหว่างวรรคที่ไม่ตรงตามขนบ แต่บทเพลงโดยรวมก็มีสัมผัสในที่แพรวพราว มีการเชื่อมโยงความหมายในวรรค และระหว่างวรรคได้เหมาะสมกับเนื้อหา

6. กลอนหัวเดียว

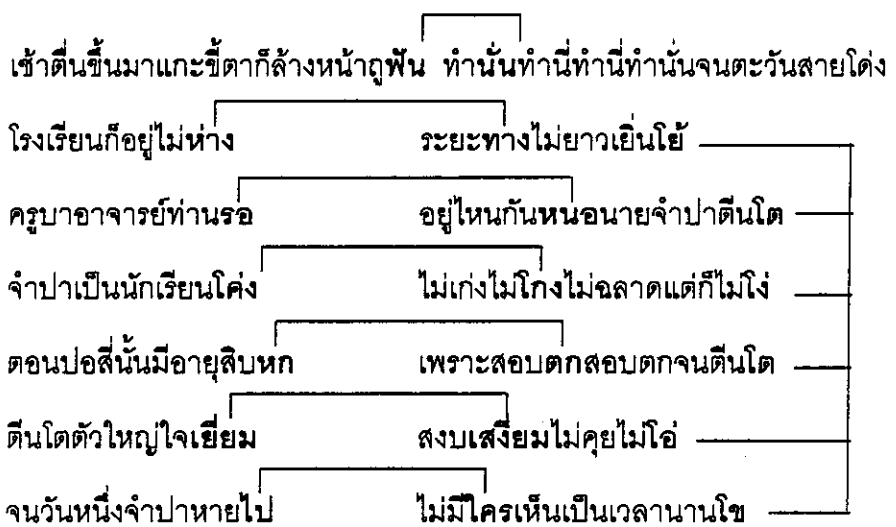
จำนวนคำในวรรคมี 4-10 คำ บังคับสัมผัส 2 แห่งคือ สัมผัสระหว่างวรรคกับสัมผัสท้ายบาท มีลักษณะเด่นกลอนหัวเดียวเป็นกลอนชาวบ้านเช่นเดียวกับกลอนสังขลิก บังคับบาทละ 2 วรรค อยู่ที่สัมผัสสละท้ายบาทต่อเนื่องกัน (สุภาพร มากแจ้ง, 2535 : 99) ด้วยลักษณะเด่นที่เป็นสระเดียวกันในคำสุดท้ายทุกบาทจึงได้ชื่อว่า “กลอนหัวเดียว” ซึ่งแสดงแผนผังได้ดังนี้

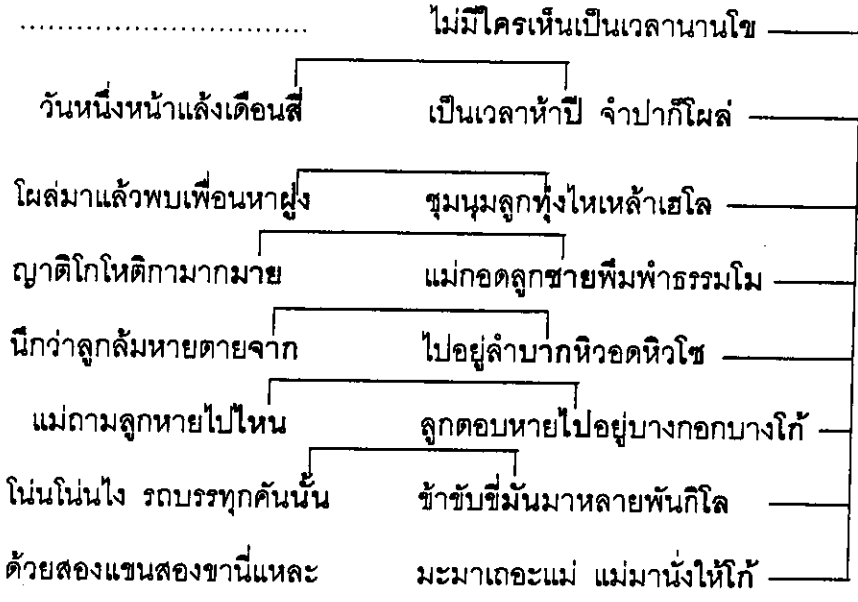

ผู้วิจัยจัดให้ เพลง“เล่นดนตรี” เพลง“มะริโกย” เพลง“เลือร่องให้” เพลง“ดอกไม้ให้คุณ” และเพลง“จำปาตีนโต” เป็นกลอนหัวเดียว แต่จะยกเพลง“จำปาตีนโต” เป็นตัวอย่างมาวิเคราะห์ ดังนี้

เข้าตื่นขึ้นมา แทะซี่ตาก็ล้างหน้าดูฟัน
 ทำนั่น ทำนี่ ทำนี่ ทำนั่น จนตะวันสายโด้ง
 โรงเรียนก็อยู่ไม่ห่าง ระยะเวลาไม่ยาวเย็นโย้
 ครูบาอาจารย์ท่านรอ อยู่ไหนกันหนอ นายจำปาตื่นโต
 จำปาเป็นนักเรียนโคง ไม่เก่งไม่โคง ไม่ฉลาดแต่ก็ไม่โง่
 ตอน ป.4 นั้นมีอายุ 16 เพราะสอบตก สอบตกจนตื่นโต
 ตื่นโตตัวใหญ่ใจเยียม สงบเสงี่ยมไม่คุยไม่อ้อ
 จนวันหนึ่งจำปาหายไป วันหนึ่งจำปาหายไป
 ไม่มีใครเห็นเป็นเวลานานโข
 วันหนึ่งหน้าแล้งเดือนสี่ เป็นเวลาห้าปี จำปาก็โผล่
 โผล่มาแล้วพบเพื่อนหาฝูง ชุมนุมลูกทุ่งไหเหล้าเฮโล
 ญาติติโกโหดิกามากมาย แม่กอดลูกชายพิมพ์กรรมโม
 นึกว่าลูกล้มหายตายจาก ไปอยู่ลำบากหิวอดหิวโซ
 แม่ถามลูกหายไปไหน ลูกตอบหายไปอยู่บางกอกบางโก้
 โนนโนนัง รตบรทุกคั้นนั้น ข้าจับขี้มันมาหลายพันกิโล
 ด้วยสองแขนสองขานี้แหละ ด้วยสองแขนสองขานี้แหละ
 มะมาเถอะแม่ แม่มานั่งให้โก้

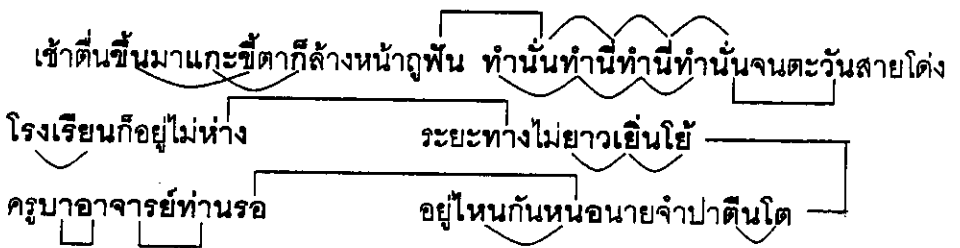
จัดรูปแบบใหม่ให้เข้าลักษณะกลอนหัวเดียวดังนี้

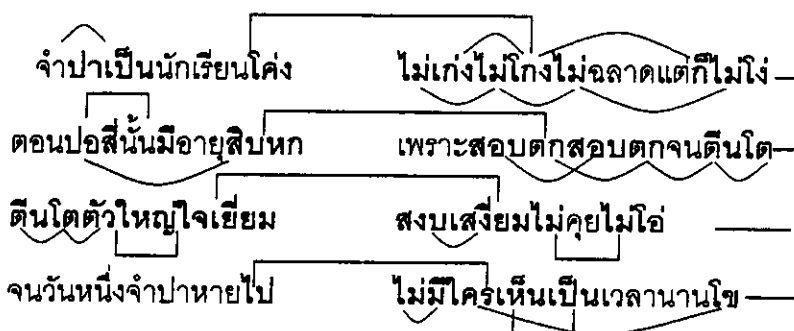

เพลง "จำป่าตีนโต" ส่งสัมผัสสระเสียง โอ เรียกชื่อกลอนหัวเดียวนี้ตามชื่อของสระที่สัมผัสกันเป็น กลอนโอ สระโอให้ความรู้สึกว่ามีลักษณะใหญ่โตหรือเติบโตขึ้นข้างบน เช่น โอ โข ไผ่ โอ ไม้ โว

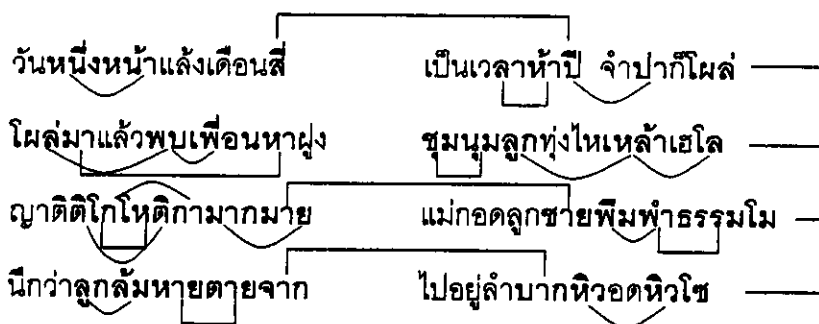
เกริ่นนำเรื่องของนักเรียนคนหนึ่งคือ "จำป่าตีนโต" ที่ยังไม่มาโรงเรียนว่า

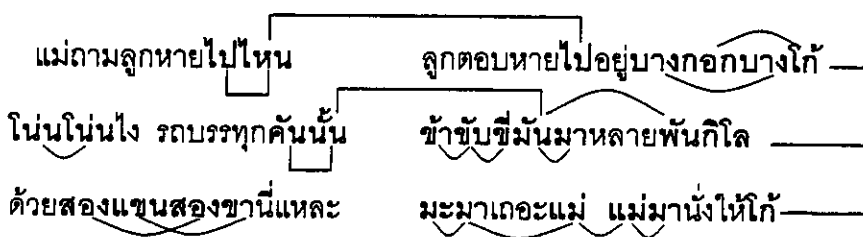
ต่อมาอธิบายลักษณะของจำป่าว่า เป็นนักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน สอบตกจนเป็น "นักเรียนโคง" บอกอายุตอนปอสี่ว่า "สิบหก" สัมผัสกับเหตุผลว่า "สอบตก" แสดงว่ามีอายุมากกว่าเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกัน ซึ่งตามเกณฑ์ควรมีอายุแปดถึงเก้าปี แต่จำป่ามีอายุสิบหกปีแสดงว่าสอบตกถึง 8 ครั้งและคงจะเป็นคนรูปร่างใหญ่จึงมีเท้าใหญ่ตามตัวไปด้วย สุรชัยใช้คำว่า "ตีน" แทนคำว่า "เท้า" อย่างคำพูดชาวชนบทและ เพื่อให้มีเสียงพยัญชนะต้นสัมผัสกับคำว่า "โต" นอกจากนี้ยังอธิบายลักษณะนิสัยของจำป่าว่าเป็นคนนิสัยดี "ใจเยียมสงบเสงี่ยมไม่คุยไม่โอ" ความระมัดระวังในการแสดงออกของจำป่า จึงต่างจากรูปลักษณ์ของเขา

บทเพลงกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดความฉงนว่า “จนวันหนึ่งจ๋าปาหายไป ไม่มีใครเห็นเป็นเวลานานโซ” แล้ว กล่าวถึงการกลับมาของจ๋าปาท่ามกลางความยินดีของญาติพี่น้องเพื่อนฝูง

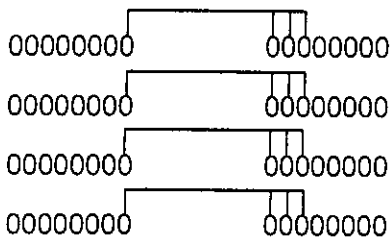
จบลงที่บทสุดท้ายเฉลยคำตอบว่า จ๋าปาหายไปทำงานขับรถบรรทุก

บทเพลงชี้ว่าแม้จะเป็นคนเรียนไม่เก่งแต่ถ้ามีความมานะบากบั่นด้วย “สองแขนสองขา” ก็จะสามารถหาทางออกที่ตีหาเลี้ยงตนเองอย่างสุจริตได้ ส่วนคำว่า “บางกอกบางโก้” “หลายพันกิโล” “มานั่งให้โก้” แสดงความน่าภูมิใจ

7. กลอนประดิษฐ์ใหม่

บทเพลงของสุรชัยหลายบทเพลงใช้รูปแบบที่ไม่มีในรูปแบบร้อยกรองไทยตามชนบ ซึ่ง มีลักษณะบังคับคือ คำสุดท้ายของวรรคแรกส่งสัมผัสไปยังคำที่1,2 หรือ3ของวรรคที่สอง ไม่มี สัมผัสระหว่างบาทและระหว่างบท มีจำนวนคำไม่แน่นอนแตกต่างกันไปในแต่ละบทเพลง ดังแผนผัง

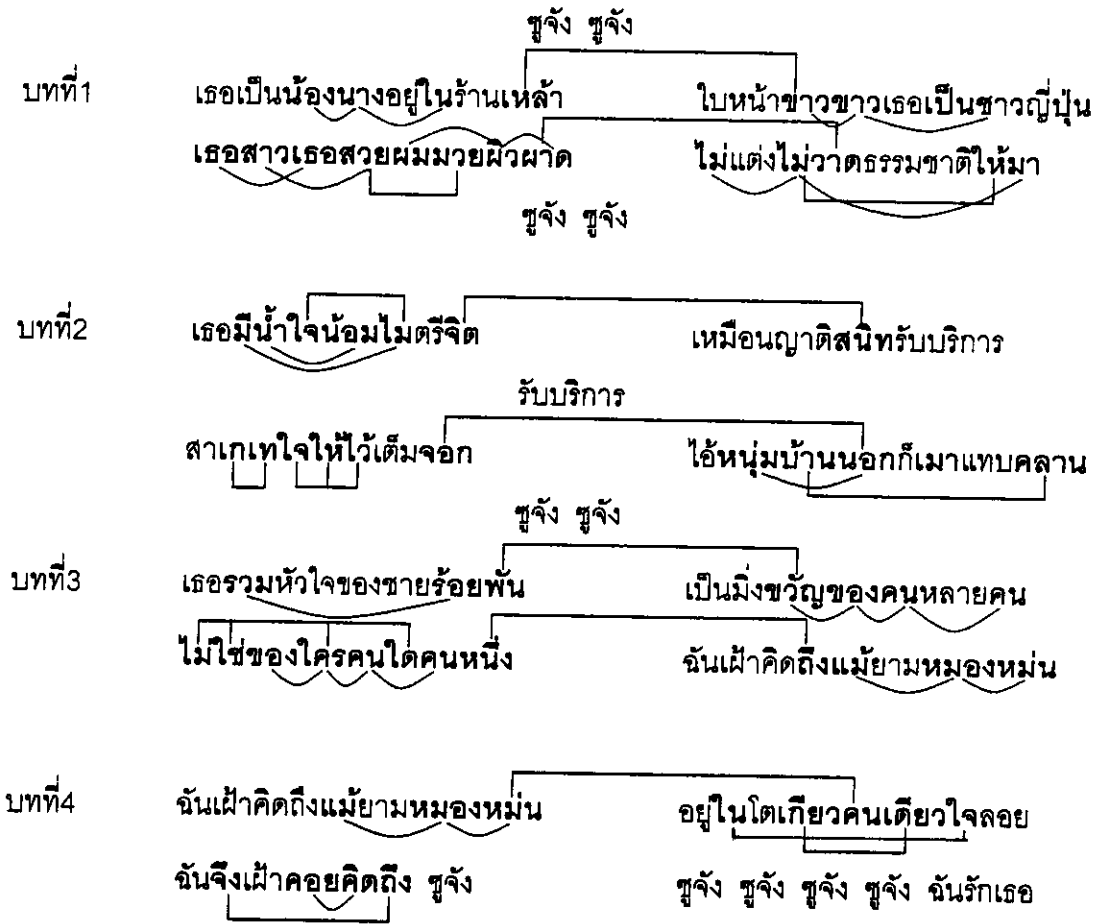
ฯลฯ

มีหลายบทเพลงที่มีมีฉันทลักษณ์ตามแผนผังดังกล่าว คือ “แต่เพื่อน” “ซูจ้ง” “หวัง” “สุคนธา” “บิน” “ฟ้าบ่กัน” “ภูเขา” “ปลาน้อยกินปลาใหญ่” ผู้วิจัยขอยกเพลง “ซูจ้ง” มา วิเคราะห์

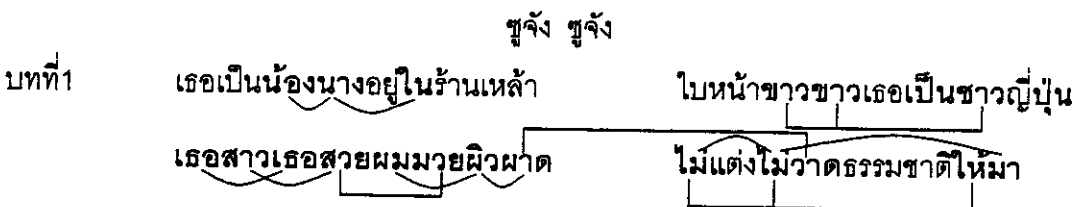
ตีพิมพ์ตามรูปแบบเดิมดังนี้

ซูจ้ง ซูจ้ง เธอเป็นน้องนางอยู่ในร้านเหล้า	โบหน้าขาวขาวเธอเป็นชาวญี่ปุ่น
เธอสาวเธอสวยผมมวยผิวผาด	ไม่แต่งไม่วาดธรรมชาติให้มา
ซูจ้ง ซูจ้ง เธอมีน้ำใจน้อมไมตรีจิต	เหมือนญาติสนิทรับบริการ รับบริการ
สาเกเทใจให้ไว้เต็มจอก	ไอ้หนุ่มบ้านนอกก็เมาแทบคลาน
ซูจ้ง ซูจ้ง เธอรวมหัวใจของชายร้อยพัน	เป็นมิ่งขวัญของคนหลายคน
ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง	ฉันเฝ้าคิดถึงแม้ยามหมองหม่น
ฉันเฝ้าคิดถึงแม้ยามหมองหม่น	อยู่ในโตเกียวคนเดียวใจลอย
ฉันจึงเฝ้าคอยคิดถึง ซูจ้ง	ซูจ้ง ซูจ้ง ซูจ้ง ซูจ้ง ฉันรักเธอ

จัดวางรูปแบบใหม่ดังนี้

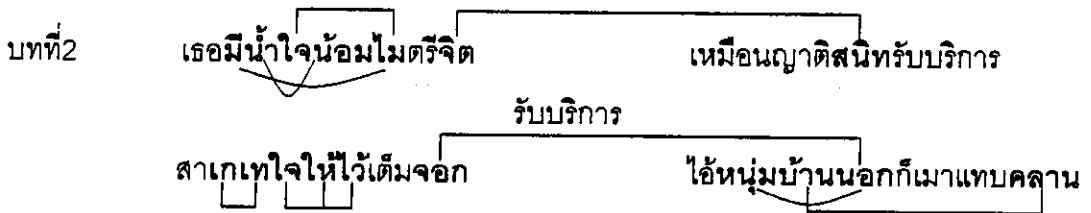

เพลงนี้ส่วนใหญ่แทบทุกวรรคมีจำนวนคำ 8 คำสม่ำเสมอ บทเพลงเกริ่นนำลักษณะของ "ซูจิง" หญิงสาวชาวญี่ปุ่น ซึ่งเป็นพนักงานในร้านเหล้าว่า เธอมีความงามตามธรรมชาติโดยปราศจากการเสริมแต่ง

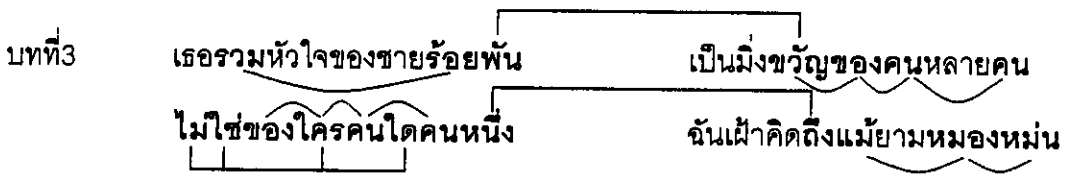

ผู้ร้องเรียก "ชูจ้ง" ว่า "น้องนาง" อย่างเอ็นดู เสียง /น/ ในคำว่า "น้องนาง" ให้ความรู้สึกถึงความนุ่มนวล สร้างความรู้สึกว่าชูจ้งเป็นคนมีกิจกรรมรยาหน้าเอ็นดู คำว่า "ผิวผาด" สื่อภาพได้ว่า มีผิวพรรณที่ขาวสะอาดสะอาด "ไม่แต่งไม่วาด" โบนหน้าปราศจากสีส้นของเครื่องสำอาง ทั้งบทสื่อภาพ "ชูจ้ง" ว่า เป็นหญิงสาวที่สวยใสอ่อนเยาว์ โบนหน้าเกลี้ยงเกลาและมีกิจกรรมรยาหน้านุ่มนวล

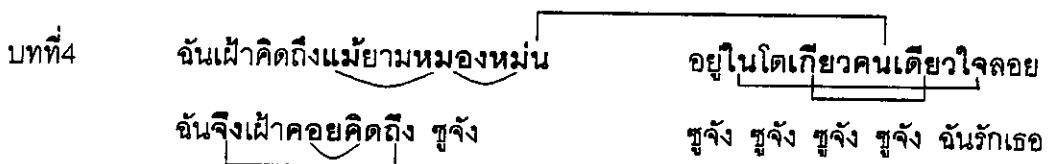
บทต่อมากล่าวถึงลักษณะนิสัยที่มีน้ำใจและดูแลลูกค้าอย่างญาติสนิท จนสามารถกุมหัวใจ เป็นที่รักของลูกค้ามากมาย

เสียง /น/ ให้ความรู้สึก เนิบนาบนิ่มนวล "มีน้ำใจน้อมไมตรีจิต" สื่อว่า เธอให้บริการด้วยความอ่อนน้อมนุ่มนวล

คำว่า "ร้อยพัน" บอกจำนวนผู้หลงรักเธอเชื่อมโยงกับคำว่า "มิ่งขวัญ" สื่อว่า เธอเป็นที่ผูกพันของลูกค้าจำนวนมาก การที่เธอสามารถ "รวมหัวใจของชายร้อยพัน" ได้ แสดงว่าเธอไม่เพียงแต่เป็นคนสวยเท่านั้น แต่มีคุณสมบัติที่เพียบพร้อมทั้ง กิจกรรมรยาที่นุ่มนวลและการให้บริการที่มาจากหัวใจ มีไมตรีจิตต่อลูกค้า นอกจากนี้ยังเป็นกำลังใจให้แก่ลูกค้าหรืออาจรับฟังปัญหาความทุกข์ของลูกค้าด้วย สังเกตจากตัวผู้ร้องแม้ไม่ได้อยู่ในร้าน แต่เมื่อเกิดความเศร้าหมองก็ยิ่ง "เฝ้าคอยคิดถึง ชูจ้ง"

กล่าวได้ว่าสุรชัยไม่เคร่งครัดในเรื่องฉันทลักษณ์ตามขนบ ทั้งจำนวนคำและสัมผัสมีการยืดหยุ่นไม่ตายตัวเน้นให้เหมาะกับเนื้อความเป็นสำคัญ แต่มีลักษณะเด่นคือ มีการเชื่อมโยงเสียงสัมผัสทั้งภายในวรรคและระหว่างวรรคกับความหมาย สอดคล้องกับเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งมีสัมผัสภายในวรรคทั้งสัมผัสสระและพยัญชนะอย่างแพรวพราว